

Kerken- en pastorieplan

Dilbeek

Kerken- en pastorieplan Dilbeek

Colofon

Dit is een uitgave van de gemeente Dilbeek

Redactie

Steven De Mesmaecker, Johan De Reu, Judith De Waele, Thomas D’hoker,
Fred Gillebert, Kathleen Leys, Jef Vanderoot, Mieke Verschaffel, Hilde Vlogaert

Eindredactie

TekstUur (Jan Heyvaert)

Fotografie

Archief gemeente Dilbeek, archief Marcel Leys, KIK/IRPA.be, delcampe.net,
geopunt.be, geoportaal.be, cartesius en heemkundige publicaties.

Vormgeving

Beodesign (Bieke Olemans)

Verantwoordelijke uitgever

Gemeente Dilbeek, Gemeenteplein 1, 1700 Dilbeek

Met dank aan de pastoors, de kerkbesturen, het vicariaat, de parochieploegen,
de gemeentelijke projectgroep, alle vrijwilligers en geïnteresseerde burgers.

VOORWOORD

Zoals in vele gemeenten zijn de kerkgebouwen in Dilbeek belangrijke bakens in onze dorpskernen. Ze vormden ook lang letterlijk en figuurlijk het middelpunt van deze leefgemeenschappen. Het zijn dan ook niet zomaar gebouwen, vele mensen voelen er zich emotioneel mee verbonden. Belangrijke momenten in het leven werden er gevierd of herdacht. Dilbeek telt 11 parochiekerken, waarvan 6 beschermde monumenten. En daarbij horen nog eens 10 pastorieën, waartussen zich ook een beschermd monument bevindt. Er bestaat dan ook geen twijfel over de erfgoedwaarde van heel wat van deze gebouwen.

Het gebruik van deze kerken en pastorieën is echter vandaag niet langer wat ze ooit geweest is. De nood om een toekomstvisie te ontwikkelen voor deze gebouwen was dan ook voor iedereen duidelijk. Maar, net omwille van de grote waarde die ze hebben, was deze opdracht allesbehalve eenvoudig. De gemeente ontwikkelde in nauw overleg met de pastoors en het bisdom een uitgebreid overleg- en participatietraject om zoveel mogelijk betrokkenheid en kennis in deze oefening binnen te brengen. Daarnaast werd ook een waaier aan informatie verzameld over de geschiedenis, het gebruik en de huidige toestand van deze gebouwen.

Geïnspireerd door dit traject leidde een constructieve dialoog tussen de kerkelijke verantwoordelijken en de gemeente tot het parochiekerken- en pastorieplan dat hier voorligt. Het werk van de voorbije jaren was intensief en onze oprechte dank gaat uit naar ieder die hieraan heeft meegewerkt: de pastoors, de kerkbesturen, het vicariaat, de parochieploegen, de gemeentelijke projectgroep en alle vrijwilligers en geïnteresseerde burgers.

Het resultaat van hun werk bundelen we dan ook graag in deze publicatie. Het is een mooi tijdsdocument, maar geen eindbestemming. Het is slechts het startschot van een dynamisch proces. Met dit plan als leidraad zullen we nu stap voor stap concreet werk maken van een nieuwe waardevolle toekomst voor onze Dilbeekse kerken en pastorieën.

Namens de projectgroep,

Jef Vanderoost
Schepen voor financiën en gebouwen

Inhoudstafel

Deel 1: Kerkenbeleidsplan

1	INLEIDING	13
2	SITUERING VAN DE KERKGEBOUWEN	15
3	FICHE PER KERKGEBOUW	17
	3.1 Sint-Ambrosiuskerk in Dilbeek	17
	3.1.1 Identificatie	17
	3.1.2 Beschrijving	18
	3.1.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	25
	3.1.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie	25
	3.2 Sint-Annakapel in Itterbeek	27
	3.2.1 Identificatie	27
	3.2.2 Beschrijving	27
	3.2.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	32
	3.2.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie	32
	3.3 Sint-Gertrudiskerk in Schepdaal.....	35
	3.3.1 Identificatie	35
	3.3.2 Beschrijving	35
	3.3.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	40
	3.3.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie	40
	3.4 Sint-Martinuskerk in Sint-Martens-Bodegem.....	43
	3.4.1 Identificatie	43
	3.4.2 Beschrijving	44
	3.4.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	50
	3.4.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie	50
	3.5 Sint-Pieterskerk in Itterbeek	53
	3.5.1 Identificatie	53
	3.5.2 Beschrijving	54
	3.5.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	60
	3.5.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie	60

3.6 Sint-Rumolduskerk in Schepdaal.....	63
3.6.1 Identificatie	63
3.6.2 Beschrijving	63
3.6.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	67
3.6.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie	67
3.7 Sint-Theresiakerk in Dilbeek	69
3.7.1 Identificatie	69
3.7.2 Beschrijving	69
3.7.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	73
3.7.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie	73
3.8 Heilige Familiekerk in Groot-Bijgaarden.....	77
3.8.1 Identificatie	77
3.8.2 Beschrijving	77
3.8.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	81
3.8.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie	81
3.9 Sint-Dominicus Saviokerk in Dilbeek	83
3.9.1 Identificatie	83
3.9.2 Beschrijving	83
3.9.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	87
3.9.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie	87
3.10 Sint-Egidiuskerk in Groot-Bijgaarden	91
3.10.1 Identificatie	91
3.10.2 Beschrijving	92
3.10.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	98
3.10.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie	99
3.11 Sint-Ulrikskerk in Sint-Ulriks-Kapelle	101
3.11.1 Identificatie	101
3.11.2 Beschrijving	102
3.11.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	106
3.11.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie	106
4 NAAR EEN TOEKOMSTVISIE	111
4.1 Onderbouwde visie op gebruik en functie in de toekomst.....	111
4.1.1 Start van het project	111
4.1.2 Verloop van het project	112
4.1.3 Fase 1: inventarisatie, informatie, inspiratie, inspraak	113
4.1.4 Fase 2: synthese	116
4.1.5 Fase 3: toekomst	119

4.2 Toekomst – plan van aanpak	120
4.2.1 Pastorale zone Dilbeek	121
4.2.2 Pastorale zone Groot-Bijgaarden-Zellik	123
5 BESLUIT	124
6 BIJLAGEN	125
6.1 Uitnodiging voor de ommegang	125
6.2 Verslag van de ommegang van november-december 2016	126
6.3 Een greep uit de persoonlijke verhalen	133
6.4 De reacties op vraag 2 uit de ommegang	134
6.5 Het kerkenbeleidsplan in de pers	142
6.6 Situering Dilbeek	143
6.7 Bibliografie van cultuurhistorische beschrijvingen	144

Deel 2: Pastorieplan

1 INLEIDING	147
2 OVERZICHT PASTORIEËN	148
2.1 Pastorie van de Sint-Ambrosiuskerk	148
2.2 Pastorie van de Sint-Gertrudiskerk	149
2.3 Pastorie van de Sint-Martinuskerk	150
2.4 Pastorie van de Sint-Pieterskerk	151
2.5 Pastorie van de Sint-Rumolduskerk	152
2.6 Pastorie van de Sint-Theresiakerk	153
2.7 Pastorie van de Heilige Familiekerk	154
2.8 Pastorie van de Sint-Dominicus Saviokerk	155
2.9 Pastorie van de Sint-Egidiuskerk	156
2.10 Pastorie van de Sint-Ulrikskerk	157
3 NAAR EEN TOEKOMSTVISIE	158
3.1 Betrokken partijen en pastorieën	158
3.2 Pastorieplan	160
3.3 Samenvatting	160
4 BESLUIT	161

Deel 1

Kerkenbeleidsplan

1. Inleiding

DIT KERKENBELEIDSPLAN BETREFT VOLGENDE GEBOUWEN VOOR DE ROOMS-KATHOLIEKE EREDIENST OP HET GRONDGEBIED VAN DE GEMEENTE DILBEEK:

PASTORALE ZONE DILBEEK

Parochiekerk Sint-Ambrosius, Verheydenstraat z.n., 1700 Dilbeek
 Sint-Annakapel, Herdebeekstraat 176, 1701 Itterbeek
 Parochiekerk Sint-Gertrudis, Isabellastraat 37, 1703 Schepdaal
 Parochiekerk Sint-Martinus, Sint-Martinusstraat z.n., 1700 Sint-Martens-Bodegem
 Parochiekerk Sint-Pieter, Kerkstraat 45, 1701 Itterbeek
 Parochiekerk Sint- Rumoldus, E. Eylenboschstraat z.n., 1703 Schepdaal
 Parochiekerk Sint-Theresia, Kaudenaardestraat 114, 1700 Dilbeek

PASTORALE ZONE GROOT-BIJGAARDEN – ZELLIK

Parochiekerk Heilige Familie, Cryptelaan 1, 1702 Groot-Bijgaarden
 Parochiekerk Sint-Dominicus Savio, Stationsstraat 1, 1700 Dilbeek
 Parochiekerk Sint-Egidius, Brusselstraat z.n., 1702 Groot-Bijgaarden
 Parochiekerk Sint-Ulrik, Kerkstraat 3, 1700 Sint-Ulriks-Kapelle

Begin 2014 werden de eerste stappen gezet in het denkproces over de toekomst van de parochiekerken in Dilbeek. Het einddoel was een gedragen visie, die ook op een participatieve manier tot stand zou komen. Om dit te bereiken werden heel wat initiatieven genomen, zoals de oprichting van een stuurgroep met een gevarieerde samenstelling, maar ook een rondgang langs alle parochies (de 'omwegang') waarbij alle burgers welkom waren om mee na te denken.

In hoofdstuk 4.1. *Onderbouwde visie op gebruik en functie in de toekomst* gaan we daar uitgebreid op in.

Dit kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen de gemeente Dilbeek, de parochiepriesters en parochieploegen, het centraal kerkbestuur van Dilbeek en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren. Het werd vervolgens goedgekeurd:

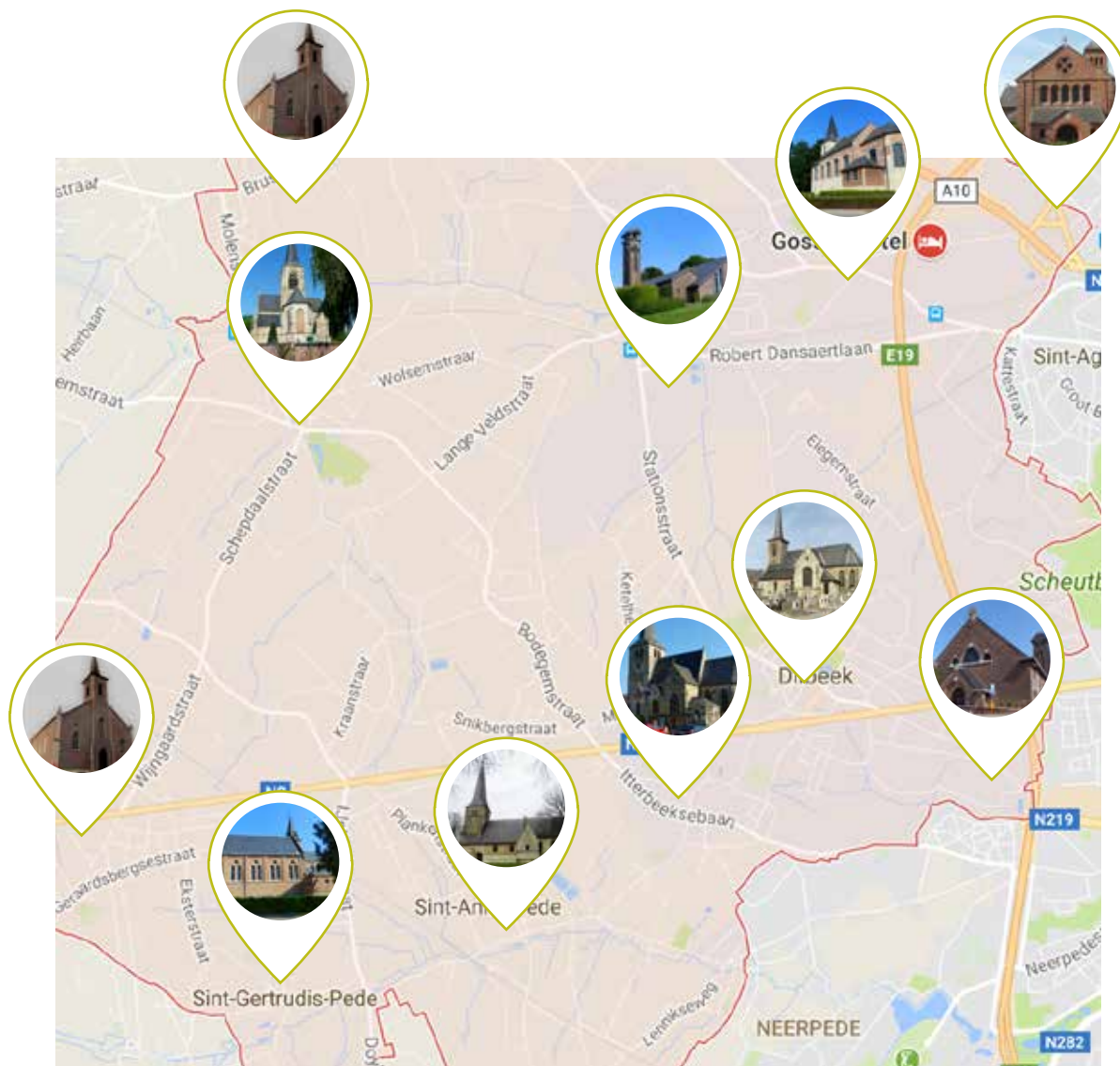
- door de bisschop van het aartsbisdom Mechelen-Brussel op 19 juni 2017;
- door de gemeenteraad van de gemeente Dilbeek op 27 juni 2017.

In dit kerkenbeleidsplan worden de betrokken kerkgebouwen eerst ruimtelijk gesitueerd. Dan volgt een bespreking van elke kerk afzonderlijk: beschrijving van het gebouw, situering in de ruimtelijke omgeving en omschrijving van het actueel huidig gebruik en de huidige functie. Op het einde van dit document is een overzichtstabel opgenomen met per kerk de gekozen opties, de visie die eraan ten grondslag ligt en het traject dat is of wordt opgestart om de toekomstige invulling waar te maken.

Handtekening bisdom

Handtekening gemeente

2. Situering van de kerkgebouwen

PASTORALE ZONE DILBEEK

- Parochiekerk Sint-Ambrosius, Verheydenstraat z.n., 1700 Dilbeek
- Sint-Annapel, Herdebeekstraat 176, 1701 Itterbeek
- Parochiekerk Sint-Gertrudis, Isabellastraat 37, 1703 Schepdaal
- Parochiekerk Sint-Martinus, Sint-Martinusstraat z.n., 1700 Sint-Martens-Bodegem
- Parochiekerk Sint-Pieter, Kerkstraat 45, 1701 Itterbeek
- Parochiekerk Sint- Rumoldus, E. Eylenboschstraat z.n., 1703 Schepdaal
- Parochiekerk Sint-Theresia, Kaudenaardestraat 114, 1700 Dilbeek

PASTORALE ZONE GROOT-BIJGAARDEN – ZELLIK

- Parochiekerk Heilige Familie, Cryptelaan 1, 1702 Groot-Bijgaarden
- Parochiekerk Sint-Dominicus Savio, Stationsstraat 1, 1700 Dilbeek
- Parochiekerk Sint-Egidius, Brusselstraat z.n., 1702 Groot-Bijgaarden
- Parochiekerk Sint-Ulrik, Kerkstraat 3, 1700 Sint-Ulriks-Kapelle

3. Fiche per kerkgebouw

3.1 SINT-AMBROSIUSKERK IN DILBEEK

3.1.1 Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Ambrosius

Geografische ligging

- Sint-Ambrosiuskerk, Verheydenstraat z.n., 1700 Dilbeek
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats binnen kerkelijke structuur

- Bisdom: aartsbisdom Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Asse (pastorale zone Dilbeek)
- Parochie: parochie Sint-Ambrosius

Eigenaar

- volgens kadaster: kerkfabriek Sint-Ambrosius
- volgens de lijst A. De Roquelaure en staten van Napoleon: gemeente Dilbeek

Bescherming(en)

- Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 05/10/2009
- Beschermd als monument sinds 25/03/1938

De Sint-Ambrosiuskerk en haar omgeving

Zicht op het interieur

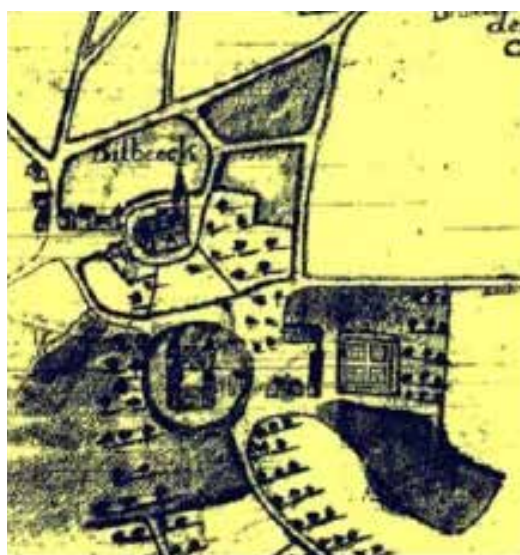
3.1.2 Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Georiënteerde gotische parochiekerk in het dorpscentrum van Dilbeek en oorspronkelijk omgeven door een ovaal ommuurd kerkhof. Ze ligt op een kleine heuvel en is door de schaarse bebouwing ten zuiden ervan goed zichtbaar vanaf de hoger gelegen Ninoofsesteenweg. De kerk werd op 25 maart 1938 als monument beschermd. Het voormalige kerkhof werd in het begin van de 20ste eeuw nog vergroot, maar al in de jaren 1930 geruimd. Uit een rapport dat Leonce du Castillon, briefwisselend lid van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, in 1941 schreef blijkt dat de graven vanaf 1937 werden overgebracht naar de nieuwe begraafplaats en dat er slechts enkele hardstenen grafstenen en kruisen overbleven. Grote delen van de bakstenen ommuring werden eveneens in 1937 gesloopt. Die werkzaamheden gebeurden zonder toestemming van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen. Aan de zuidzijde is de bakstenen ommuring met toegang deels bewaard gebleven. Het voormalige kerkhof is vanaf het Marktplein toegankelijk via een hardstenen trap en een ijzeren poort, links van de pastorie. De poort staat tussen twee zandstenen pijlers die bekroond worden door een geprofileerde hardstenen deksteen met bol. In de muur zit ook een doorgang naar de pastorietaan. Het kerkhof zelf werd vervangen door een grasperk en parking.

Historiek

Volgens Verbesselt stond er in de 7de eeuw nog geen kerk in Dilbeek. Hij baseert zich daarvoor op de Vita Alena, over een Merovingische heilige die rond 640 stierf. Als kort na haar dood in Dilbeek een kerk zou zijn opgericht waar volgens de legende haar ouders zouden begraven zijn, dan had die kerk haar naam gedragen en niet die van Sint-Ambrosius (een 11de-eeuwse titelheilige). Volgens Verbesselt werd de kerk pas tussen de 9de en de 11de eeuw gebouwd. Een eerste vermelding van Dilbeek als parochie dateert van 1075. De stichting van de parochie gebeurde volgens Verbesselt door toedoen van de bisschoppen van Kamerijk, maar als gevolg van de verre afstand tot haar moederkerk in Anderlecht is het ook een gemeenschapskerk. Nog steeds volgens Verbesselt werd de parochie kort na 1075 onafhankelijk van Anderlecht, maar niet qua bediening. Over de rechtstoestand van de parochie werd eeuwenlang getwist tussen het kapittel van Anderlecht en de pastoors van Anderlecht en Dilbeek.

De Dorpsdries in 1644

Ellipsvormig verspreide bebouwing rond de Sint-Ambrosiuskerk in Dilbeek

Volgens een beschrijving van de pastoor in 1901 zou de huidige kerk dateren uit 1271, een bewering die niet door andere bronnen wordt gestaafd. Wel werden de huidige westtoren en de zijtraveeën daarvan volgens de literatuur opgetrokken in de 13de eeuw, in vroeggotische stijl. De bovenste geleiding van de toren is waarschijnlijk van latere datum. Het schip, het transept en het koor zijn laatgotisch en dateren waarschijnlijk uit de 14de en 15de eeuw. Volgens een decanaal verslag werd in 1621 gestart met grote werkzaamheden aan de kerk, maar wat die inhielden is niet bekend.

Twee tekeningen van de kerk uit het kaartboek van de abdij van Groot-Bijgaarden, uit 1624 en 1722, tonen eenzelfde opbouw. Beide geven een kerk weer met schip, koor en een vieringtoren met twee uitgesproken zijkapellen. Een kleine zijkapel tegen het schip was mogelijk ooit de toegang tot de kerk. Deze tekeningen stemmen niet overeen met de huidige opbouw, met als belangrijkste verschil dat er nu een westtoren is die toen niet afgebeeld werd. Rond de kerk werd een ommuurd kerkhof weergegeven.

In het archief van het Brusselse OCMW bevindt zich een afbeelding van de kerk in 1764, mét de westtoren, het schip en de driezijdige koorafsluiting. Links en rechts van de toren zijn uitgesproken zijkapellen te zien, maar er staat geen transept afgebeeld. Volgens Wauters werden de zijbeuken begin 19de eeuw gedeeltelijk gerestaureerd. De kerk onderging daarna belangrijke wijzigingen tijdens de restauratie tussen 1905 (aanbesteding) en 1912 onder leiding van architect Henri Valcke (Ledeberg), waarbij ze haar huidig uitzicht kreeg. Volgens een beschrijving van Cosyn in 1910 gaf deze restauratie de kerk opnieuw haar 'cachet primitif'. De noordwestelijk gelegen doopkapel en de sacristieën werden tijdens deze restauratiecampagne (1908) gebouwd in neogotische stijl, de noordelijke sacristie verving daarbij een oudere aanbouw onder lessenaarsdak. De zijbeuken onder lessenaarsdak werden vervangen door zijbeuken in de vorm van haakse zijkapellen. Vóór de restauratie waren de zijbeuken en de steunberen deels uit baksteen opgetrokken, wat volgens de literatuur wijst op een latere toevoeging ten opzichte van het transept, dat volledig in natuursteen is gebouwd. De zijtraveeën of aanbouwen ten noorden en ten zuiden van de toren werden voorzien van een puntgevel, aansluitend bij de zijbeuk. Door deze wijzigingen werden de muren van het schip opnieuw zichtbaar en ontstond er een lichtbeuk, die voor de restauratie niet aanwezig was. De zijbeuken zaten voor de restauratie mee onder het doorlopend zadeldak van de middenbeuk. Bij de restauratie werden eveneens de gewelven van de zijbeuken en het noordelijk transept vervangen door stenen gewelven met ribben voorzien van een schildering. Al het maaswerk van de muuropeningen werd tijdens de restauratie toegevoegd en is neogotisch. De toevoegingen van de restauratie zijn duidelijk te zien aan het kleurverschil in de gebruikte stenen, duidelijk merkbaar in de puntgevels van het transept.

Tijdens deze restauratiewerken, in 1906, werden op de zuilen van het schip muurschilderingen van rond 1600 ontdekt. Ze werden blootgelegd door het atelier van de Gentse decoratieschilder en restaurateur Léon Bressers. Volgens de Koninklijke Commissie voor Monumenten waren ze te slecht bewaard om restauratie mogelijk te maken, met uitzondering van de eerste figuur aan de noordzijde. Men adviseerde alles te documenteren. Beter bewaard waren de sacratiekruisen op de zuilen. Deze kruisen en de figuur op de noordelijke zuil werden gerestaureerd. Een jaar later werden nog meer schilderingen aangetroffen rond de sluitstenen van de gewelven en twee figuren bij de ingang van de kerk, aansluitend op die van de zuilen. Het laatgotische rankwerk rond de sluitstenen van het koor werd door Bressers gerestaureerd (overschilderd), de rest van de kerk werd onderworpen aan een neogotische beschildering naar zijn ontwerp. De nieuwe schilderingen waren klaar in 1917. Sporen van de oorspronkelijke polychromie rond de gewelfsleutels bleven echter bewaard, zoals bleek uit een grondig vooronderzoek in de jaren 2000 naar aanleiding van een restauratiedossier voor die schilderingen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de kerk beschadigd; de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen gaf in 1947 een gunstig advies voor het herstel van de kerk. In 1948 volgde een gunstig advies om het torenuurwerk te herstellen na oorlogsschade.

De laatste restauraties (toren en dag) begonnen in 1993, in 2005 vonden stabiliteitswerken plaats en later werden de overige gevels en de glasramen gerestaureerd. De laatste restauratiefase, waarbij het interieur met de schilderingen wordt behandeld, moet nog plaatsvinden.

De zuid- en westgevel voor de restauratie.
De gevel lijkt op een lappendeken en het omliggend kerkhof is nog aanwezig.

Beschrijving

De kerk is grotendeels gebouwd in witte zandsteen die volgens de literatuur afkomstig is van steengroeven uit de buurt, en zandsteen die gebruikt werd tijdens de restauratiecampagne begin 20ste eeuw. De plattegrond heeft de vorm van een Latijns kruis met een westtoren tussen twee aanbouwen, een driebeukig schip van drie traveeën, een transept van één travee met een rechte sluiting en een koor van twee traveeën en een driezijdige sluiting. Het koor wordt geflankeerd door sacristieën en aan de noordwestelijke kant is een doopkapel van één rechte travee met driezijdige sluiting aangebouwd. Zowel de sacristieën als de doopkapel werden tijdens de restauratie begin 20ste eeuw toegevoegd.

De vierkante toren met vier geledingen onder een ingesnoerde naaldspits (leien) wordt aan de westelijke kant gestut door steunberen, de zuidelijke steunbeer is uitgewerkt als traptorentje. Er is een korfboogdeur op de begane grond, een spitsboogvormig westervenster met Y-travering in de tweede geleding, een dichtgemaakt rechthoekig tweelicht omlijst door zuiltjes met kapiteel op de derde bouwlaag en in de bovenste geleding bevinden zich spitsboogvormige galmgaten. Het schip onder zadeldak is voorzien van spitsboogvormige bovenlichten (toegevoegd tijdens de restauratie begin 20ste eeuw). De zijbeuken zijn uitgewerkt als dwarskapellen, waarvan de opeenvolgende zadeldaken het uitzicht een zekere ritmiek verlenen. Ze werden eveneens aangebracht tijdens de restauratie in 1908, vóór de restauratie hadden de zijbeuken immers lessenaarsdaken. De zijbeuken worden overigens ook geritmeerd door steunberen en in de puntgevels zitten brede lichte spitsboogvormige vensters met maaswerk. De gevels van de aanbouwen aan beide zijden van de toren werden tijdens de restauratie eveneens vervangen door puntgevels die aansluiten bij de zijbeuk. Alle neogotische puntgevels aan de noordkant en de zuidkant hebben top- en schouderstukken en zijn bekroond met een kruis. Tussen de puntgevels bevinden zich waterspuwers voor de afvoer van het hemelwater. In de puntgevel van de noordelijke transeptarm ziet men duidelijk het verschil tussen de oorspronkelijke muurdelen en de later toegevoegde puntgevels. Het koor wordt eveneens gestut door steunberen en verlicht met spitsboogvensters. Aan de noordzijde van de kerk is een neogotische doopkapel aangebouwd met een klein toegangsportaal onder lessenaarsdak naar het oosten. In het koor van de doopkapel bevinden zich kleine spitsboogvormige vensters.

Tegen de buitengevel van het koor ligt nog een aantal grafstenen, waaronder een stuk van de grafsteen van Joannes Carolus Henricus Malo (°1785), zoon van dorpsheer Jan Balthazar Malo, en zijn echtgenote Joanna Catharina y Velasco (°1777) (niet meer leesbaar). Volgens Wauters bevond de grafsteen zich oorspronkelijk in de kerk, maar de archiefbronnen spreken dat tegen. Verder liggen er grafstenen van enkele priesters van Dilbeek.

Interieur

De toren is naar het schip geopend via spitsbogen op halfzuilen met een polygonale sokkel en een knoppenkapiteel. De gelijkvloerse verdieping is overwelfd door een kruisribgewelf. Het schip zelf is basilicaal, geritmeerd door zuilen met een ronde sokkel en een koolbladkapiteel en spitsboogvormige scheibogen. De kruisribgewelven zijn gepolychromeerd en steunen in de zijbeuken op consoles, in de middenbeuk – via zware schalken – op de dekplaat van de kapitelen. Op de boogvlakken naast de vensters van het schip zijn bij de restauratie begin 20ste eeuw de twaalf apostelen afgebeeld door Bressers.

Op de zijwanden van de viering zijn twee taferelen uit het leven van Maria afgebeeld, bovenaan de tribune in het zuidelijk transept een kleine figuur van koning David. Al deze figuren zijn op doek geschilderd en daarna aangebracht op de muren. Op de laatste noordelijke zuil bevindt zich een geschilderde afbeelding van de Heilige Johannes de evangelist uit 1573, met onderaan het wapen van de familie Ghindertaelen, gerestaureerd begin 20ste eeuw. De hoger gelegen delen van de muren werden beschilderd met een baksteenimitatie. De gewelwschilderingen, bestaande uit ranken rondom de sluitstenen van het schip en de zijbeuken, zijn neogotisch. De vloeren van schip en zijbeuken zijn van zwarte natuursteen (Basècle en blauwe hardsteen).

Het koor heeft een kruisribgewelf met ronde sluitstenen en hulpribben rustend op consoles. De gewelven hebben een laatgotische rankenschildering die begin 20ste eeuw gerestaureerd (overschilderd) werd. De wanden van het koor werden beschilderd met een neogotische textielimitatie (damast) en daarboven een baksteenimitatie met decoratieve motieven. Er ligt een tegelvloer in een decoratief

Zichten op het interieur en het aanwezige meubilair.
Let op de neogotische sjabloonschilderingen van het gewelf, 1942.

Gepolychromeerd beeld van Sint-Ambrosius

Neogotische biechtstoel in de zuidbeuk

patroon. De sacristie aan de zuidelijke kant van het koor heeft een parketvloer. Boven deze sacristie bevindt zich een tribune met orgel, zichtbaar boven het Sint-Alena-altaar in de zuidelijke zijbeuk. Deze tribune werd gebouwd ter vervanging van een 18de-eeuws doksaal en is bereikbaar via een trap in de berging tussen het koor en de sacristie. De doopkapel is volledig neogotisch ingericht en heeft een houten spitsongewelf met schildering. Het ontwerp van de schildering is van L. Bressers en dateert van 1907. De wanden kregen ook een damastschildering met daarboven baksteenimitatie met decoratieve motieven. In de vloer zijn meerdere grafstenen verwerkt, onder meer van pastoors en onderpatoors. Blijkens een inventaris van 1825 liggen ze niet allemaal op hun oorspronkelijke plaats, waarschijnlijk een gevolg van de restauratie in het begin van de 20ste eeuw, toen ze achteraan in de kerk werden samengebracht. In de westgevel bevinden zich gedenkstenen voor Franciscus de Viron (1913) en voor de baronnen de Viron de Diéval.

Meubilair

Het hoofdaltaar met retabel van de Heilige Ambrosius draagt de inscripties "Gegeven door de parochianen 1930" en "Sanctis Ambrosio et Alenae hoc voverunt fideles hujus parochiae aem. Geets past." In het archief van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen is briefwisseling van 1931 bewaard waarin voor het hoofdaltaar beeldhouwer Bruno Gerrits uit Antwerpen wordt vermeld.

Ten zuiden daarvan staat een neogotisch Sint-Alena-altaar met een houten beeld van de heilige (circa 1500) in een houten retabel met de inscriptie "J. Van Tuyn 1913". Ten noorden staat het Sint-Anna-ten-drieënaltaar met beeld van Sint-Anna-ten-drieën (16de eeuw), eveneens in een houten retabel. Er is een wapenschild met de leuze "Leure constantia victrix" en een opschrift "Munificentia/Familiae - G/ Moeremans - Peers/ de Nieuwburgh/ erectum. MCMXJ". Het polychrome beeld van de heilige Ambrosius is een geschenk van baron de Viron de Diéval uit 1919 (zie opschrift).

Uit de 18de eeuw dateert een polychroom beeld van de Heilige Antonius van Padua. De eikenhouten biechtstoel (westgevel) in Lodewijk XIII-stijl draagt als jaartal 1652 en is bekroond met een engelenhoofd en versierd met bladwerk. Een eveneens eiken 18de-eeuwse biechtstoel is ingewerkt in de lambrisering, de neogotische biechtstoel dateert uit het begin van de 20ste eeuw. De eiken communiebank is 18de-eeuws, de eiken preekstoel dateert uit de 17de eeuw. Het houten tochtportaal is neogotisch.

De hardstenen doopvont uit 1886 is een werk van G.M. Lathouwers. Een van de schilderijen is van Gaspard De Crayer en stelt de doop van de ouders van de Heilige Alena voor (1649-1669, noordelijk transept). Er zijn meerdere glasramen uit de 19de en 20ste eeuw. Die in het koor werden bekostigd door de familie de Viron, geplaatst in 1908 en vervaardigd door het atelier Edward Steyaert (1868-1932) in Schaarbeek. Een glasraam uit 1941 stelt de Heilige Alena voor met een afbeelding van de kerk. De andere ramen werden vervaardigd tussen 1938 en 1955.

Voor de Sint-Ambrosiuskerk bestaat een inventaris, door de dienst cultuur en toerisme Dilbeek opgesteld volgens de handleiding van het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC) en digitaal beschikbaar. Alle informatie is digitaal aanwezig, maar een klein deel moet nog ingevoerd worden in de inventaris (gepland voor 2017-2018). Later wordt de inventaris ingevoerd in Erfgoedplus.

Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

Het kerkgebouw is bereikbaar via het portaal in de toren. De toren is naar het schip geopend door spitsbogen op halfzuilen en is op de begane grond overwelfd door een kruisribgewelf. Het basilicaal schip wordt geritmeerd door zuilen met een ronde sokkel en een koolbladkapiteel en spitsboogvormige scheibogen. Op verschillende plaatsen in het schip zijn nog sporen van neogotische sjabloonschilderingen en schilderijen van heiligenfiguren. De zijbeuken zijn overwelfd door gepolychromeerde kruisribgewelven. Aansluitend op het schip ligt het koor dat is overwelfd met een kruisribgewelf met ronde sluitstenen en hulprribben rustend op consoles. De wanden van het koor kregen een neogotische schildering met een damastschildering (textielimitatie) en daarboven een baksteenimitatie met decoratieve motieven. Ten zuiden van het koor de sacristie. Boven deze sacristie is een tribune aanwezig met orgel, zichtbaar boven het Sint-Alena-altaar in de zuidelijke zijbeuk. Deze ruimte is bereikbaar via een trap in de berging tussen het koor en de sacristie.

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie = ja, voorzien van een recente stookolieketel.
- Elektriciteit en verlichting = ja
- De hele kerk is beveiligd met een inbraak- en brandalarm.
- Geluidsinstallatie = ja
- Rolstoelvriendelijk: vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm.
- Geen toiletten

Uitbreidingsmogelijkheden

De kerk staat in het centrum van de deelgemeente Dilbeek, palend aan de Verheydenstraat, een winkelstraat. In het masterplan 'Dilbeek centrum' wordt deze straat verkeersluw gemaakt. Rond de kerk komt een wandelpad. Voor de kerk ligt een smalle groene zone met nog enkele grafmonumenten. Langs de Verheydenstraat is een kleine parkeerzone ingericht. Achter het kerkgebouw bevindt zich een omvangrijk parkeerterrein.

Naast het kerkgebouw staat de pastorie met pastorietain. Deze zone werd in het masterplan 'Dilbeek centrum' aangeduid als groene verbinding tussen het kasteelpark en de Broekbeekvallei. Er wordt onderzocht of de tuin als 'stiltetuin' kan worden opengesteld.

Het historisch interieur van de Sint-Ambrosiuskerk is vrij gaaf bewaard gebleven. Dit programma werd ontworpen door het gerenommeerde neogotische atelier Bressers-Blanchaert en houdt duidelijke verwijzingen naar de christelijke symboliek in. Gezien het belang van dit interieur is verdere opdeling ervan niet aangewezen. De duidelijke verwijzingen naar het christendom verleent de kerk zich niet gemakkelijk tot bepaalde vormen van nevenbestemming die een meer sobere invulling vereisen.

Bouwfysische toestand

Fase III van de restauratie is nog niet opgenomen in de meerjarenplanning. De studie is bezig en beveiligingswerken zijn besteld. In 2005 voerde Monumentenwacht een gedetailleerde interieurinspectie uit, gevolgd door de aanbeveling om bepaalde schilderijen dringend te restaureren en een behandeling tegen schimmels en insecten te laten uitvoeren.

In 2011 werd het gebouw geïnspecteerd na er belangrijk stabiliteitswerken, waarbij scheuren in de bouwdelen werden gestabiliseerd. Optimale toegankelijkheid, veiligheid en bereikbaarheid vragen dringende ingrepen op volgende vlakken:

- Er werden mogelijk asbesthoudende materialen in het gebouw aangetroffen. Monumentenwacht vraagt om alert te zijn bij toekomstige werken.
- Herstellen bliksemafleider
- Elektrische kabel omleiden
- Aandacht voor veiligheid rond 'werken in de hoogte'
- Lek in het dak en gebreken aan goten, afvoeren en afsluitingen duurzaam herstellen
- Opvolgen van aantasting door de grote klopper
- Verzakking in ondersteunende structuur herstellen of verstevigen
- Inkompoort en pilasters structureel in orde brengen

3.1.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ten oosten van de kerk staat de pastorie en ten zuiden bevindt zich gemeenteschool Jongslag. In de buurt zijn verschillende bushaltes, de kerk is dus vlot bereikbaar met openbaar vervoer. Aan de kerk zelf kan men parkeren met de blauwe kaart. De Sint-Alenatoren, de ijskelder en het Kasteel de Viron (gemeentehuis) zijn de belangrijkste erfgoedsites in de omgeving van de kerk.

3.1.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie

In de kerk vinden wekelijks één of meerdere erediensten van de federatie Dilbeek plaats.

3.2 SINT-ANNAKAPEL IN ITTERBEEK

3.2.1 Identificatie

Naam: Sint-Annakapel

Geografische ligging

- Sint-Annakapel, Herdebeekstraat 176, 1701 Itterbeek
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats binnen kerkelijke structuur

- Bisdom: aartsbisdom Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Asse (pastorale zone Dilbeek)
- Parochie: parochie Sint-Anna

Eigenaar

- volgens kadaster: kerkfabriek Sint-Pieter
- volgens de lijst A. De Roquelaure en staten van Napoleon: gemeente Dilbeek

Bescherming(en)

- Beschermd als monument sinds 19/07/1948
- Beschermd als cultuurhistorisch landschap sinds 19/01/1944
- Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 05/10/2009

3.2.2 Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Georiënteerde 13de-eeuwse romaanse kapel met pseudo-basilicale aanleg, in de 16de eeuw verbouwd en in de 17de eeuw aangepast in gotische stijl. De kapel dankt haar bekendheid aan het schilderij *De parabel van de blinden* (Museo Nazionale di Capodimonte in Napels) van Pieter Bruegel (1520?-1569), waarop ze is afgebeeld.

De omgeving van de kapel werd op 19 januari 1944 beschermd als landschap, de kapel zelf als monument op 19 juli 1948. De kapel staat ten westen van de oorspronkelijke dorpsdries. Rond de kapel lag vroeger een begraafplaats, zoals nog te zien is op de Ferrariskaart (circa 1770-1778). Het grazig perceel waarop de kapel staat, ligt een hoger dan de straat, is omgeven door een meidoornhaag en afgezet met lindebomen. Vanuit het noorden en het zuiden is de kapel bereikbaar via een gekasseid pad, dat aangelegd werd bij de restauratie in de jaren 1960. Ten zuiden van de kapel staat de zogenaamde Bruegelbank, ter gelegenheid van het Bruegeljaar opgericht in 1969 naar een ontwerp van kunstenaar Pieter Van der Heyden (Buizingen), in opdracht van De Vlaamse Toeristenbond en het gemeentebestuur van Itterbeek.

Over het statuut van deze kleine kapel bestaat al lang verwarring: in de literatuur wordt vaak gesproken van de 'Sint-Annakerk', terwijl ze het kerkrechtelijke statuut heeft van een kapel. In dit beleidsplan wordt de term Sint-Annakapel gebruikt. Van de kapel is geen recent grondig bouwhistorisch onderzoek beschikbaar, de historiek is gebaseerd op bestaande oudere literatuur.

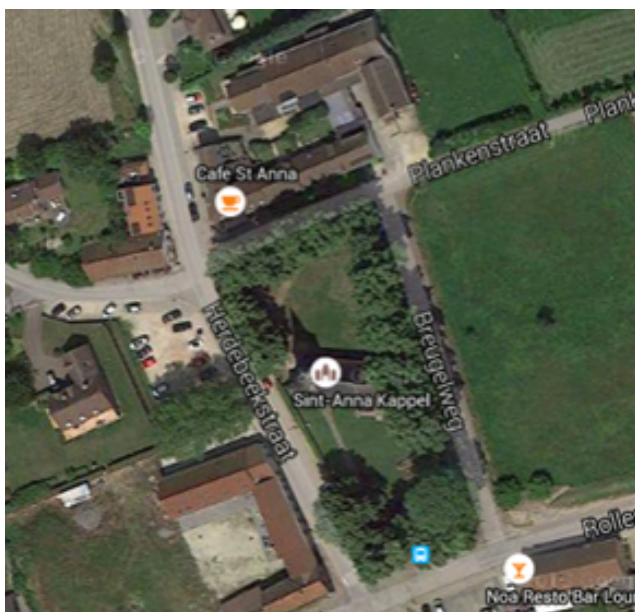
Historiek

De Sint-Annaparochie was net als de Sint-Pietersparochie van Itterbeek oorspronkelijk een dochterkerk van Sint-Pieters-Leeuw. Later werd het een kapelanij, die vanaf 1615 verbonden was aan het pastoraat van de Sint-Pieterskerk te Itterbeek.

De kapel werd midden 13de eeuw gebouwd, zoals af te leiden is uit een akte van het begijnhof van Brussel uit 1259, waarin staat "te Pede, bij de nieuwe kapel...". Op die plaats zou al een kleinere kapel hebben gestaan. Het koor van de kapel dateert nochtans van het einde van de 13de of het begin van de 14de eeuw en is het oudste deel van de kapel. De rest is opgetrokken in laatgotische stijl. In de 16de eeuw vonden verbouwingen plaats en werden het schip en de toren gebouwd. Twee vroegere buitensteunberen werden bij de bouw van het schip in het interieur van de kapel geïntegreerd, tussen koor en schip.

In de 16de eeuw werd de zuidzijde van de kapel afgebeeld op *De parabel van de blinden* (circa 1568). Het koor heeft daar nog zijn romaanse vorm en nog niet zijn laatgotische spitsboogvormige vensters. Het is ook kleiner afgebeeld dan het vandaag is en de nok van het schip komt hoger dan die van het koor. Ook de intussen verdwenen kruisbeuk is nog te zien. Een latere vergroting van het koor in de 17de eeuw wordt in de literatuur niet vermeld, nader onderzoek daarover is nodig.

In 1575 werd de zuidelijke sacristie haaks op het koor gebouwd, zie jaarsteen bovenaan in de puntgevel. Dat de sacristie deels voor een koorvenster geplaatst is, wijst ook op de latere aanbouw ervan. In 1639 werden de midden- en zijbeuken overwelfd met kruisribgewelven. Het jaartal staat gebeiteld boven de tweede pijler aan de zuidzijde, in de kleine console waarop de gewelfribben rusten, en herinnert aan de restauratie van de gewelven. De kapel wordt op twee figuratieve kaarten uit het begin van de 18de eeuw afgebeeld: in 1707 volgens J. De Deken in het kaartenboek van het Sint-Jans-Gasthuis van Brussel en in 1716 volgens G. Couvreur in het kaartenboek van Ter Kameren. Op beide kaarten staat de kapel nagenoeg zoals vandaag afgebeeld. Alleen heeft de sacristie een groot venster in plaats van het kleine rechthoekige venster van nu. Verder lijkt de nokhoogte van het koor lager te liggen dan deze van het schip, zoals op *De parabel van de blinden*. Vandaag lijken de nokken van schip en koor min of meer even hoog te liggen.

De Sint-Annakapel in het landelijke Sint-Anna-Pede

Het gedecapeerde interieur van de kapel

De kerk van Sint-Anna-Pede in 1716 volgens G. Couvreur, Kaartboek van Ter Kameren.

Centrum van Sint-Anna-Pede met kapel en omliggend kerkhof, Kaart van Ferraris 1777.

De kapel werd in de jaren 1960-1970 gerestaureerd, onder meer vanwege ettelijke gebreken die ze vertoonde. Zo werden alle daken vernieuwd, de toren werd verstevigd en het metselwerk werd gedeeltelijk vernieuwd. Het dichtgemaakte grote spitsboogvenster van het koor (al zichtbaar op foto's van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium van eind 19de eeuw) werd bij de restauratie hersteld. De bepleistering in het koor werd weggenomen, het classicistische interieur werd verwijderd.

Beschrijving

De plattegrond vertoont een ingebouwde westertoren, een driebeukig schip van drie traveeën, een koor van twee traveeën met een vlakke sluiting en aan de zuidkant, dwars op het koor, een sacristie van één travee met een vlakke sluiting. Het koor en de westertoren zijn helemaal opgetrokken uit kalkzandsteen. De sokkel van het schip is tot aan de druiplijst van de vensterafzaten eveneens van zandsteen en de zijmuren bestaan uit baksteen met zandstenen banden. In de zuidgevel begint dit patroon bij de eerste twee traveeën pas hoger.

De toren heeft vier geledingen, met op de hoeken getrapte steunberen onder een ingesnoerde naaldspits. De westgevel heeft een geprofileerd tudorboogvormig portaal met een groot spitsboogvenster erboven. De derde geleding is nagenoeg blind, de bovenste heeft gekoppelde galmgaten in eenvoudige spitsbogen.

De hoofd- en zijbeuken zijn samen vervat onder één leien zadeldak. De bouwnaden tussen de tweede en derde travee in de zuidelijke zijbeuk zijn mogelijk een spoor van de vroegere kruisbeuk (in de noordelijke zijbeuk is deze naad minder nadrukkelijk aanwezig). De kroonlijst aan de zijgevels van het schip rust op kraagstenen. De zijbeuken hebben spitsboogvensters die veel kleiner zijn dan die van het koor. In de eerste travee van de zuidelijke zijbeuk zit een korfboogvormige muuropening met nis boven. Er is een aandak tussen de beuken en het koor.

Het koor bevindt zich onder een leien zadeldak met puntgevel, aandak en schouderstukken rustend op consoles die zijn uitgewerkt als menselijke hoofden. Dergelijke beeldhouwde consoles komen ook voor in de Sint-Pieterskerk van Itterbeek. De schouderstukken waren oorspronkelijk waarschijnlijk bekroond met pinakels. De oostgevel van het koor heeft een groot spitsboogvormig venster, in elke zijgevel zitten twee spitsboogvensters.

De sacristie staat dwars op de eerste travee van het koor, onder een leien zadeldak met puntgevel met aandak en schouderstukken. Bovenaan in de puntgevel vermeldt de jaarsteen "1575". Er zijn kleine rechthoekige muuropeningen met diefijzers.

Interieur

De kapel heeft een sober interieur met wit bepleisterde wanden en gewelven (uitgezonderd de zuilen, bogen en gewelfribben). Bij de restauratie in de jaren 1970 werd het koor ontdaan van zijn beschilderde bepleistering. Er ligt een eenvoudige zwart-witte tegelvloer.

Het gelijkvloers van de toren is naar de hoofd- en zijbeuken opengewerkt door spitsbogen op halfzuilen. In de middenbeuk rusten zuilen op hoge achthoekige sokkels met daarboven spitsboogvormige scheibogen. De toren en de middenbeuk hebben zandstenen kruisribgewelven. De sluitsteen van het gewelf in de toren is uitgewerkt met een bloemmotief. Het gewelf van de eerste travee van het schip heeft een mangat. De smalle zijbeuken zijn voorzien van klimmende halve tongewelven van bepleisterd hout, geritmeerd door gordelbogen op uitgewerkte consoles. Ook het koor heeft een bepleisterd houten tongewelf. In de zuidmuur van het koor is een kleine spitsboognis uitgespaard voor een wijwatervat met driepasmotief op zuiltjes met uitgewerkte kapitelen. De sacristie heeft een bakstenen kruisribgewelf. Tegen de muren zijn houten kasten en een lambrisering aangebracht.

Verdwenen hoofdaltaar en zijaltaar van de Sint-Annakapel

Meubilair

De oorspronkelijke hoofd- en zijaltaren zijn niet meer aanwezig. Enkel de beelden van de zijaltaren zijn nog bewaard: in de noordelijke zijbeuk beelden van Sint-Jozef met kind en Onze-Lieve-Vrouw met kind (wit geschilderd hout - 18de eeuw), in de zuidelijke een beeld van Sint-Anna met Maria (hout - 17de eeuw). In het koor hangt een schilderij met de kruisafneming van De Duydts (1629-1676).

Op de houten preekstoel is de Goede Herder afgebeeld (18de eeuw). Tochtportaal en doksaal zijn van hout, op de vleugels van de dubbele deur is telkens het monogram S.A. (Sint-Anna) uitgesneden. In het koor bevindt zich de grafsteen van Gielis Walyns, die het schip en het torentje van de kapel bekostigd zou hebben, hij stierf in 1568. "Hier leet begraven Gielis/ Walyns alias de casseler die sterft anno/ XVC en LXVIII den XXV dach/ van july bidt voer die zielen".

Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

De plattegrond vertoont een ingebouwde westertoren, een driebeukig schip van drie traveeën, een koor van twee traveeën met een vlakke sluiting en ten zuiden dwars op het koor, een sacristie van één travee met een vlakke sluiting. Het interieur is volledig gedecapeerd.

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie = ja
- Elektriciteit en verlichting = ja
- Inbraakbeveiliging = ja
- Brandbeveiliging = ja
- Geluidsinstallatie = ja, nieuw sinds 2017
- Rolstoelvriendelijk: vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm.
- Geen toiletten voorzien

Uitbreidingsmogelijkheden

De Sint-Annakapel staat in het midden van een omvangrijk rechthoekig perceel, in een pittoreske landelijke omgeving. Het perceel is niets anders dan het voormalige kerkhof, dat plaats heeft gemaakt voor een grasveld en een natuurstenen Bruegelbank in het zuiden. Aan de overzijde van de Herdebeekstraat ligt parkeerruimte. De kapel geniet wereldfaam omdat ze voorkomt op *De parabel van de blinden* van Pieter Bruegel. Ze zal dan ook een centrale plaats krijgen in het traject *De blik van Bruegel: reconstructie van het landschap* in 2019. Daarbij zijn enkele ingrepen in het omliggende landschap gepland.

Het schilderachtige van de buitenzijde keert niet terug in het interieur van de kapel. Dat werd bij de restauratie in het midden van de 20ste eeuw namelijk volledig gedecapeerd en ontdaan van de altaren. Verdere opsplitsing van de ruimte is gezien de schaal van het kerkgebouw niet mogelijk, het zou de beleving van de kapel ook niet ten goede komen.

Bouwfysische toestand

Met Monumentenwacht heeft de kerkfabriek in 2015 voor de eerste keer een onderhoudscontract afgesloten voor het onderhoud van dakgoten en buitengevels. Er zijn nog verschillende opfrissingswerken gepland tot 2026. De kerkraad geeft in de bevraging van het centraal kerkbestuur geen dringend uit te voeren werken aan.

3.2.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

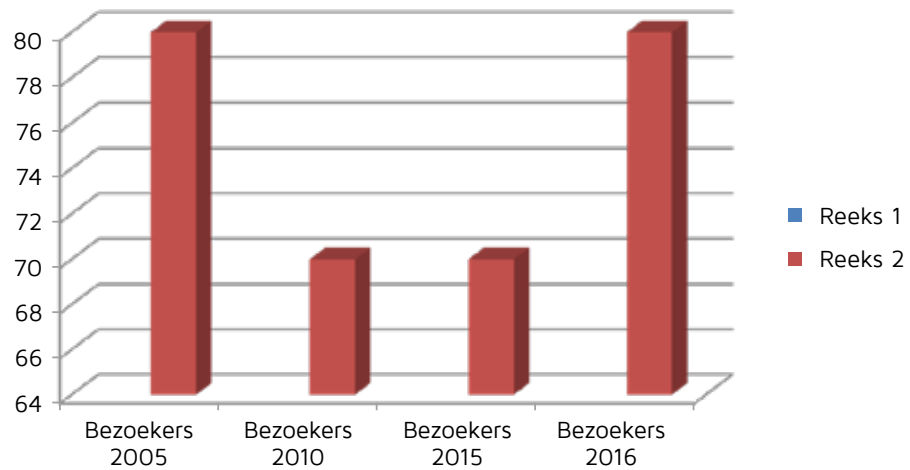
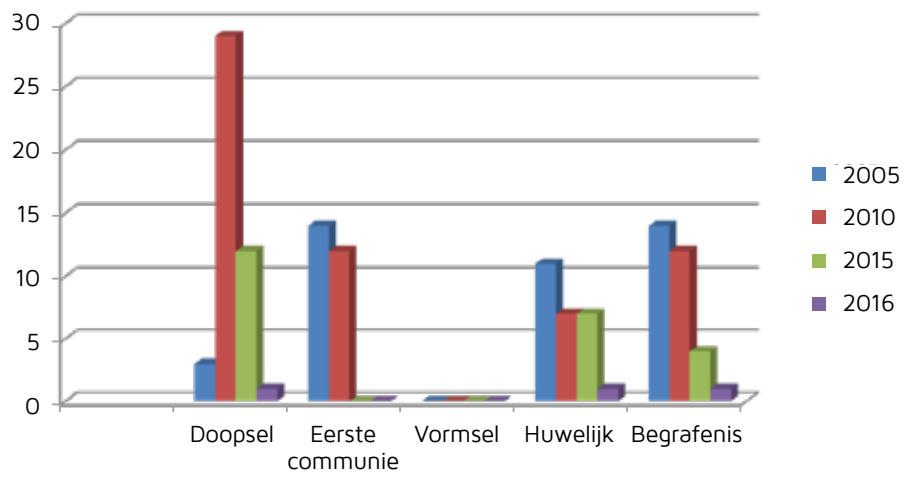
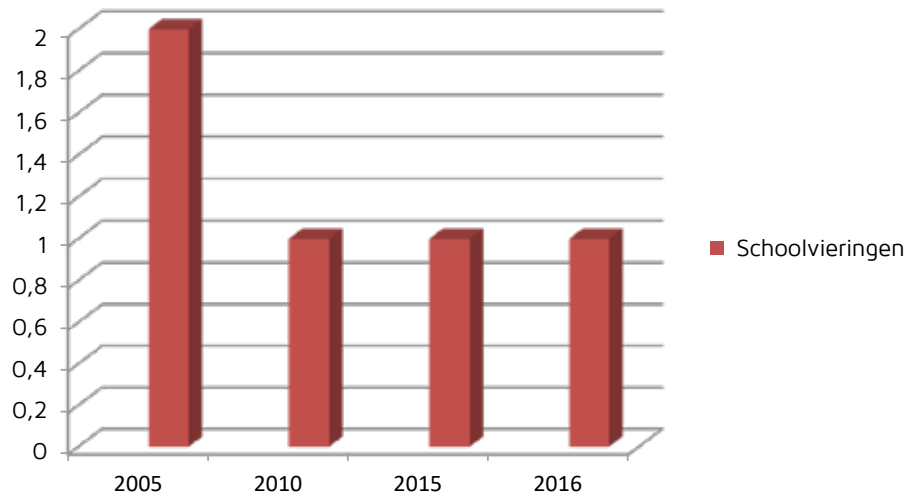
De kapel is omgeven door graslandschap. Er is parkeermogelijkheid en er is een bushalte vlakbij. De Sint-Annakerk zelf is het erfgoed bij uitstek in de buurt.

3.2.4 Beschrijving van het huidige gebruik en de huidige functie

Elke dinsdag is er een eucharistieviering om 9.15 u. De kapel wordt eveneens gebruikt voor doopselvieringen, huwelijken en uitvaarten. Via een actieve gemeenschap tracht men nieuwe inwoners te integreren in de buurt. Na de vieringen is er nog steeds gelegenheid om samen koffie te drinken. Naast vieringen worden verschillende activiteiten georganiseerd in en rond de kapel.

Valorisatie: een paar keer per jaar wordt de kapel verhuurd voor concerten en occasioneel voor tentoonstellingen.

Verschillende wandelingen en fietsroutes beginnen of eindigen bij de kapel of komen er voorbij: de wandeling **Sint-Anna-Pede** (10,2 km), de fietsroute **Bruegelroute** (45 km), de wandelroute **Bruegelwandeling** (8 km) en de fietsroute **Dilbeek** (29 km).

3.3 SINT-GERTRUDISKERK IN SCHEPDAAL

3.3.1 Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Gertrudis

Geografische ligging

- Sint-Gertrudiskerk, Isabellastraat 37, 1703 Schepdaal
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats binnen kerkelijke structuur

- Bisdom: aartsbisdom Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Asse (pastorale zone Dilbeek)
- Parochie: parochie Sint-Gertrudis

Eigenaar

- volgens kadaster: kerkfabriek Sint-Gertrudis

Bescherming(en)

- Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 5/10/2009

3.3.2 Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Georiënteerde neogotische zaalkerk van eind 19de, begin 20ste eeuw naar ontwerp van A. Veraart – plannen opgesteld vanaf 1898, de kerk werd ingewijd in 1907 en in dat jaar geregistreerd op het kadaster ter vervanging van een kleinere kapel. In het archief van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen worden plannen van de hand van architect Veraart uit 1906 bewaard. Oorspronkelijk lag er rond de oude kapel een kerkhof; dat is nu in het zuiden een grasveld, in het noorden een parkeerruimte. Volgens Verbesselt stond er reeds in de 9de eeuw een hofkapel te Sint-Gertrudis-Pede, maar de eerste vermelding van een kapel te Pede dateert uit 1380. In 1456

De Sint-Gertrudiskerk

Het hoofdaltaar

wijdde de hulpbisschop van Kamerijk er een nieuwe kapel met kerkhof. Die zou in 1536 vergroot zijn door de adellijke families Pipenoy en Bossuyt. Op een afbeelding volgens J. De Deken uit 1707 is een kruisvormige kapel met vieringtoren zichtbaar. Uit een decanaal verslag van 1782 kunnen we afleiden dat aan de oude kapel nog een kapel ter ere van Onze-Lieve-Vrouw gehecht was. In 1798, tijdens de Franse bezetting, werd de kapel gesloopt. Ze werd begin 19de eeuw heropgebouwd, toen ook het woonhuis van de kapelaan werd opgetrokken. Maar al op het einde van de 19de eeuw voldeed ze kapel niet meer, waarna de huidige kerk werd gebouwd. De 19de-eeuwse kapel met westertoren staat afgebeeld op een schilderij dat zich in de pastorie bevindt. Tot 1860 bleef Sint-Martens-Lennik de moederkerk. Bij koninklijk besluit van 20 oktober 1863 werd het kerkje erkend als kapel, afhankelijk van de hulpkerk Schepdaal. Pas in 1890 werd de kapel bij aartsbisschoppelijk decreet een zelfstandige parochiekerk.

Beschrijving

De kerk is een bakstenen bouw onder leien bedakingen, met gebruik van blauwe hardsteen en simili voor de waterlijsten en de vensteromlijstingen, zandsteen en breuksteen voor de onderbouw en blauwe hardsteen voor de sokkelaflijning. Verder is decoratief gebruik gemaakt van verschillende metselverbanden en werden sierankers gebruikt. De houten kroonlijsten rusten op houten consoles. De westgevel heeft twee gekoppelde drielichten in een verdiept spitsboogvormig veld en een rozetvenster. Een hardstenen gedenkplaat voor de strijders van de Eerste Wereldoorlog staat centraal tegen de gevel. Het schip heeft gekoppelde spitsboogvensters in verdiepte velden met een overhoekse en rechte bakstenen fries. Er is een portaal met puntgevel en een spitsboogvormig portaal geflankeerd door kleine overhoekse versneden steunberen. De aangrenzende doopkapel bevindt zich onder een achthoekige spits en heeft kleine spitsboogvormige vensters. De vierkante toren van twee geledingen onder een ingesnoerde achthoekige naaldspits wordt bekroond door een kruis met windhaan. Tegen de toren staat een halfronde traptoren. De sacristie is voorzien van een uitgewerkte toegang en tweelichten die samen met het hoger gelegen raam vervat zitten in hetzelfde veld. Er is een windbord aan de oostgevel van de sacristie en een groot drielicht in de oostgevel van het koor. De lagere berguimten ten zuiden van het koor hebben smalle rechthoekige vensters en een klein rozetvenster.

De Sint-Gertrudiskerk voor de overschildering in de tweede helft van de 20ste eeuw

Interieur

Het interieur is sober witgepleisterd op de structurele elementen na – zoals raamomlijstingen en zuilen. Op foto's van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) is te zien dat de kerk zeker tot in 1970 polychroom beschilderd was met onder andere imitatievoegen op de onderste wanddelen en figuratieve schilderijen op de oostelijke wand van het schip.

De bakstenen spitsbooggewelven hebben geprofileerde gordelbogen, de gewelven van het koor zijn niet bepleisterd. Tegen een pijler in de zuidoostelijke hoek bevindt zich een gedenkplaat: "Anno MCM-VII/ L. Bens Pastoor/ A. Veraart Bouwmeester/ J.B. Raemdonck Aannemer".

Meubilair

De kerk heeft een neogotisch meubilair uit de periode toen ze werd gebouwd. Alleen het altaar en de communiebank zijn ouder. Het houten barokke hoofdaltaar draagt "1638" als jaartal, op de altaartafel staat een medaillon met een pelikaan die zijn jongen voedt. Boven het altaar bevindt zich 18de-eeuws tabernakel met een reliëf van het Laatste Avondmaal en de figuren Geloof en Hoop. De eikenhouten communiebank uit de 19de eeuw is hergebruikt als altaartafel en bestaat uit panelen met putti. Uit 1909 dateren twee biechtstoelen en een preekgestoelte, alle neogotisch en van hout. "Gift der inwoners van Ste-Gertrudus-Pede 1909" staat erop. Er is een hardstenen doopvont. De kruisweg is aan de westzijde aangebracht, waar zich ook een gedenkplaat voor twee slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog bevindt. Bovenaan in het koor zijn twee wapenschild te zien: dat van de familie van Pede (eigenaar van de watermolen in de 14de eeuw) en dat van de familie Estor (woonde in de 15de eeuw op het hof van Moersel). Op de figuratieve glasramen in het koor is links Sint-Gertrudis te zien, rechts Sint-Martinus (patroonheilige van Sint-Martens-Lennik); centraal staat een gekruisigde Christus met Heilige Jozef en Heilige Gabriël. De glasramen zijn een schenking van de familie Heymans uit 1909.

Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

De plattegrond vertoont een eenvoudige, rechthoekige zaalkerk met een schip van vijf traveeën en een koor van twee traveeën met een rechte sluiting; aan de noordzijde grenst de sacristie aan het koor, aan de zuidkant een bergruimte; links en rechts van het koor bevinden zich aansluitend op het schip twee zijkapellen. Boven de noordelijke zijkapel staat een vierkante toren; Het toegangsportaal aan de noordwestzijde heeft een kleine uitbouw van één rechte travee en links daarvan de vijfzijdige doopkapel. Aan de zuidkant is tegen de kerk vierkante ruimte onder schilddak aangebouwd.

Het interieur is op de structurele elementen (zoals raamomlijstingen en zuilen) na sober witgepleisterd. De bakstenen spitbooggewelven hebben geprofileerde gordelbogen, de gewelven van het koor zijn niet bepleisterd.

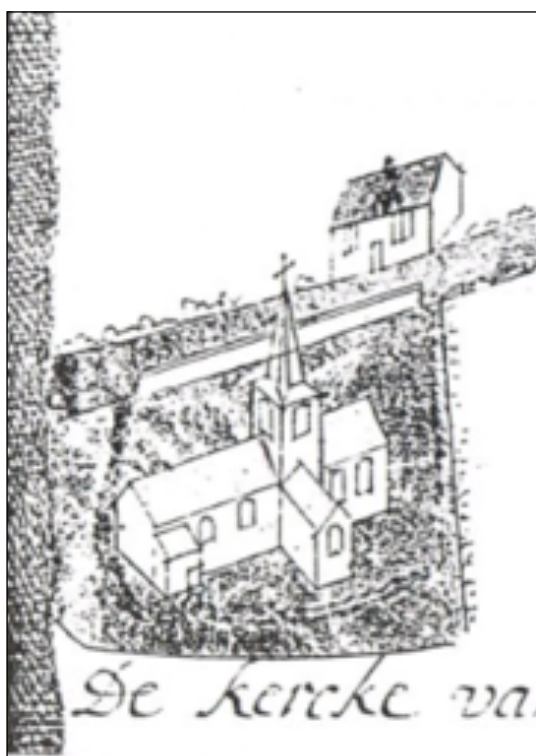
Uitbreidingsmogelijkheden

De Sint-Gertrudiskerk ligt in het centrum van Sint-Gertrudis-Pede, een gehucht van Schepdaal. Voor de ingang ligt een kleine parking. De kerk wordt omringd door de Isabellastraat, met in het zuiden een klein grasveld op de plaats waar vroeger het kerkhof lag. De site heeft een visuele connectie met de nabijgelegen Pedemolen en er ligt een voetweg tussen de kerk en de molen. Het kerkgebouw is sober aangekleed. Christelijke symboliek is niet zo expliciet aanwezig. Deze soberheid werd in de jaren 1970 nog versterkt door het interieur wit te schilderen. Enkel de kruisweg is zeer opvallend aanwezig. Deze aspecten maken van het kerkgebouw een meer neutrale ruimte, zodat dat het zich gemakkelijker voor een nevenbestemming leent zonder grote ingrepen te moeten doorvoeren.

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie = ja
- Elektriciteit en verlichting = ja
- Inbraakbeveiliging = nee
- Brandbeveiliging = ja
- Geluidsinstallatie = ja
- Rolstoelvriendelijk: vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm.
- Geen toiletten

Het centrum van Sint-Gertrudis-Pede op een kaart van J.D. Dekens

Bouwfysische toestand

Sinds 2015 is men van start gegaan met enkele renovaties. Vooral het schrijnwerk van het dak en de toren was in slechte staat. Verschillende opfrissingswerken zijn nog gepland tot 2026. De kerk is in goede staat. Regelmatig gebeuren er controles door vzw Monumentenwacht.

Reeds uitgevoerde werken:

- In 2007 nieuwe gasgestookte verwarmingsinstallatie
- 2014-2015 renovatiewerken aan de toren en daken van het koor, de sacristie en de weekkapel

Volgende werken staan nog op deze meerjarenplanning:

- 2017: schilderen binnenmuren weekkapel en sacristie, raamwerk, vervangen buitendeur van weekkapel
- 2019: aanduiding architect en opstellen ontwerp voor renovatie gebinte en dak van het schip en herstel van het orgel

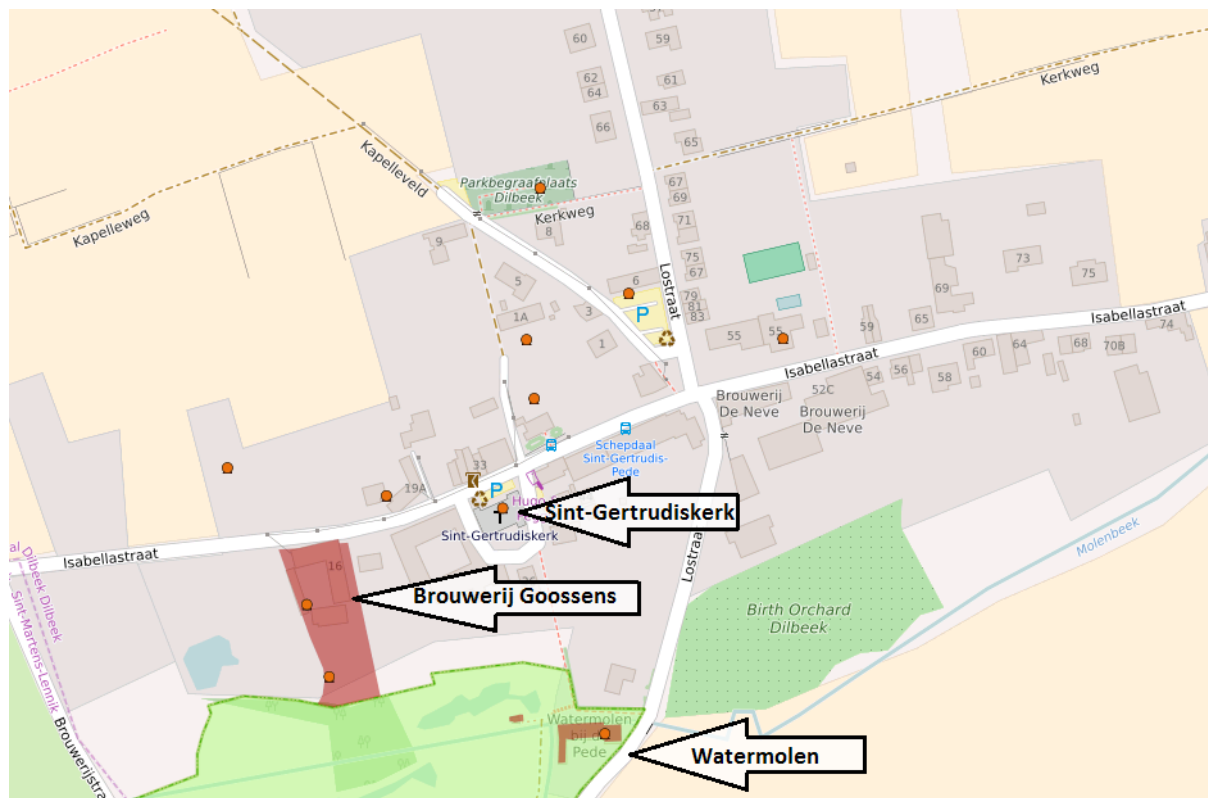
Volgende werken moeten opgenomen worden in de meerjarenplanning 2020-2026

- Renovatie dak en dakschrijnwerk schip
- Behandeling westgevel kerk tegen waterinsijpeling
- Nazicht alle glasramen
- Vervanging natuursteenlijsten en plint onder ramen
- Plaatsen veiligheidscamera's
- Schilderwerken schip
- Van Bever orgel: bijplaatsen register 16 voet

Sint-Gertrudis-Pede, op het knooppunt van het wegennet met daarachter de kerk

3.3.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Sint-Gertrudis-Pede wordt voornamelijk gekenmerkt door wooneenheden. Er zijn weinig handelaars of horeca aanwezig. Het erfgoed in directe omgeving van de kerk zijn de watermolen van Sint-Gertrudis-Pede en brouwerij Goossens. Recreatiemogelijkheden zijn er in het gemeenschapscentrum in de Lostraat en op het Molendomein. De kerk is goed bereikbaar met de auto, minder met het openbaar vervoer (slechts één buslijn).

3.3.4 Beschrijving van het huidige gebruik en de huidige functie

Elke zondag is er om 9.30 u een eucharistieviering, opgeluisterd door orgelmuziek. Ook voor dopen, huwelijken, overlijdens wordt de kerk gebruikt. Er zijn twee organisten en de kerk wordt onderhouden door vrijwilligers. De kerk is sterk lokaal verankerd en wordt door de buurt levend gehouden. In deze kerk is nog een groot gemeenschapsgevoel aanwezig. Via een actieve geloofsgemeenschap tracht men nieuwe inwoners te integreren in de buurt. Na de vieringen is er nog steeds de mogelijkheid om samen koffie te drinken. Naast de vieringen worden nog verschillende activiteiten in en rond de kerk georganiseerd. De kerk mag na overleg met de pastorale verantwoordelijke en de Kerkfabriek gebruikt worden voor culturele evenementen die niet in tegenspraak zijn met de kerkelijke leer en moraal.

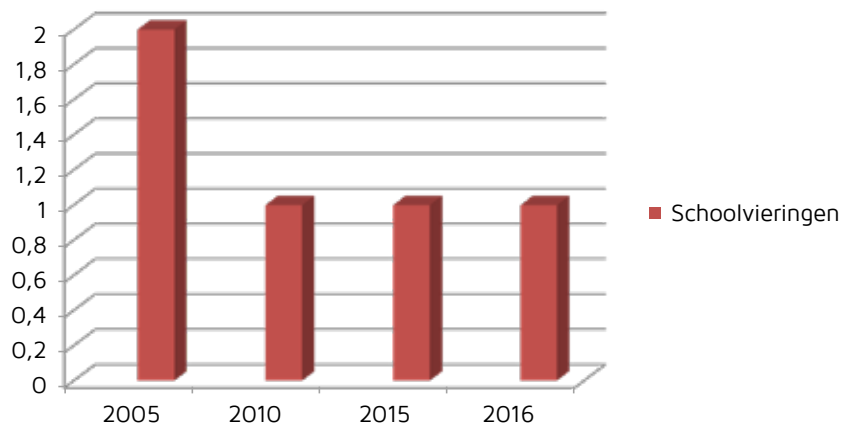
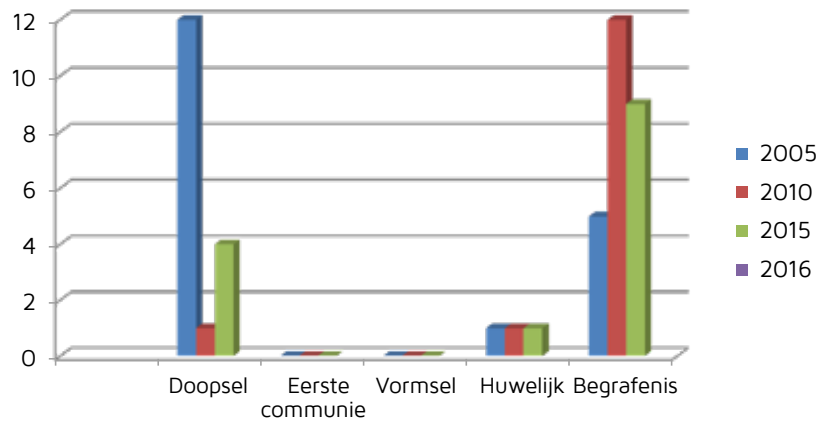
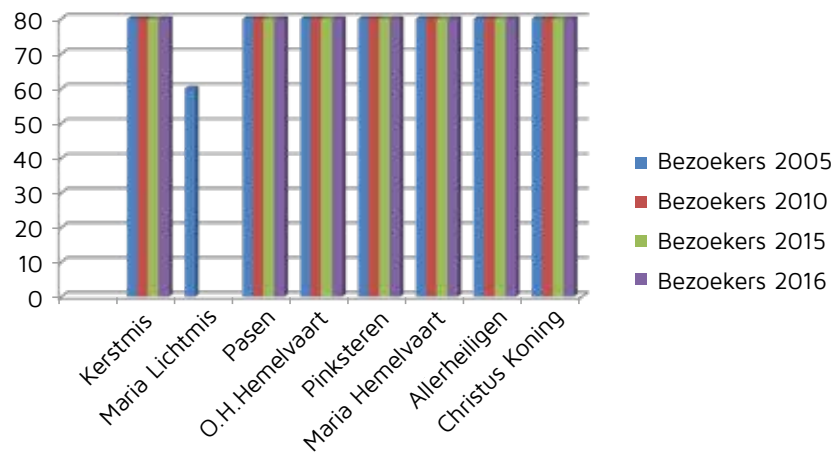
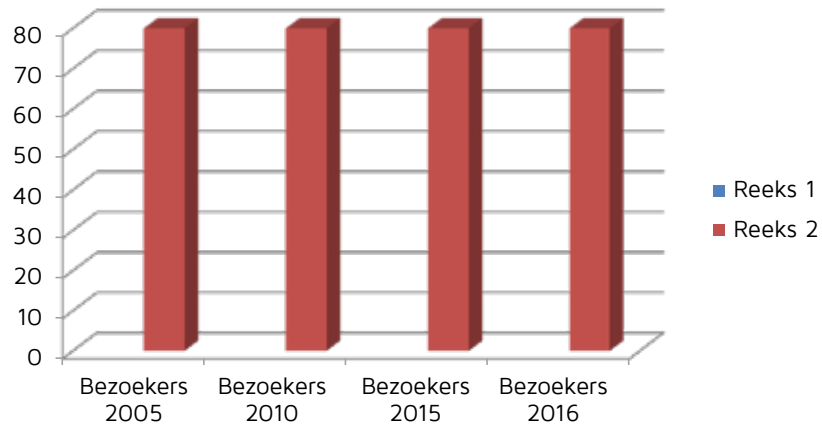
Valorisatie

Jaarlijks kerstconcert ingericht door de plaatselijke harmonie.

De pluswerking maakt eveneens gebruik van de kerk.

Allerhande pastorale activiteiten (voor catechese, soep op de stoep, koffiestop, tentoonstelling processies in Pede, enz.)

Zeer veel routes doorkruisen dit gebied: Pedemolenwandeling, 15 km van Gaasbeek, de wandeling langs trage wegen Sint-Gertrudis-Pede, de *Laarbeekvalleiwandeling*, de 8 km van Sint-Gertrudis-Pede en de *Pedemolen knooppuntenwandeling*.

3.4 SINT-MARTINUSKERK IN SINT-MARTENS-BODEGEM

3.4.1 Identificatie

Naam: Sint-Martinuskerk

Geografische ligging

- Sint-Martinuskerk, Sint-Martinusstraat z.n., 1700 Sint-Martens-Bodegem
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats binnen kerkelijke structuur

- Bisdom: aartsbisdom Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Asse (pastorale zone Dilbeek)
- Parochie: parochie Sint-Martinus

Eigenaar

- volgens kadaster: kerkfabriek Sint-Martinus
- volgens de lijst A. De Roquelaure en staten van Napoleon: gemeente Dilbeek

Bescherming(en)

- Bescherming als monument sinds 25/3/1938
- Beschermd als stads- en dorpsgezicht, intrinsiek sinds 23/10/1981
- Kerkhofmuur beschermd als monument sinds 23/10/1981
- Parochiekerk met kerkhof vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 5/10/2009

De Sint-Martinuskerk op de Kerkberg te Sint-Martens-Bodegem

Het interieur van de Sint-Martinuskerk

3.4.2 Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Georiënteerde laatgotische kerk met pseudo-basilicale aanleg uit het einde van de 15de en het begin van de 16de eeuw, met aanpassingen uit de tweede helft van de 17de eeuw. De kerk staat met haar omliggend ommuurd kerkhof op een kunstmatig plateau in het centrum van het dorp. Ze werd op 25-03-1938 als monument beschermd en staat in het beschermde dorpsgezicht van Sint-Martens-Bodegem (datum beschermingsbesluit 23-10-1981). De kerkhofmuur werd eveneens als monument beschermd (datum besluit 23-10-1981).

Historiek

Verbesselt en Romeyns vermoeden dat de parochie van Sint-Martens-Bodegem in de 9de eeuw is ontstaan. Romeyns heeft daarvoor drie argumenten. Het eerste is dat de patroonheilige Sint-Martinus was zeer populair in West-Brabant en de eerste reeks Sint-Martinuskerken gaat terug tot de evangelisatieperiode. Een tweede argument is dat deze parochie, net zoals de oudste parochies, een driedelige tiendenverdeling kende, terwijl parochies die na het midden van de 9de eeuw ontstonden een vierledige verdeling toepasten. Als laatste argument noemt Romeyns de grenzen van de parochie, die gebaseerd zijn op natuurlijke grenzen en rechtlijnig zijn waar natuurlijke grenzen ontbreken. Mogelijk heeft men in de 12de-13de eeuw besloten de oorspronkelijke primitieve kapel te vervangen door een romaans heiligdom in steen.

Waar de eerste kerk heeft gestaan is niet geweten en over het ontstaan van de eerste stenen kerk, waarschijnlijk een romaans gebedshuis, op de huidige plaats bestaat evenmin duidelijkheid. Van het oudst bekende romaans gebouw zijn tot voor de restauratie sporen zichtbaar gebleven in de onderbouw van de westgevel. Aan weerszijden van de ingang deur, aan de buitenkant van de twee steunberen, waren twee dichtgemetselde romaanse rondboogvensters.

Het begin van de bouw van de gotische kerk wordt door historici doorgaans op het einde van de 15de eeuw en in het begin van de 16de (circa 1500) gesitueerd. Als bouwheer van de kerk noemt Romeyns pastoor Henricus de Castro (Van der Borght). Zijn grafsteen (1535) achteraan in de kerk draagt een wapenschild met burcht dat eveneens voorkomt op de sluitsteen in een gewelf in de middenbeuk. In de meeste literatuur wordt verondersteld dat eerst het koor en de rechter dwarsbeuk met sacristie werden gebouwd, de middenbeuk zou rond 1500 worden gebouwd. De Sint-Niklaaskapel zou meteen bij de oprichting van de kerk zijn gebouwd. Ook de toren werd in de 16de eeuw gebouwd. De huidige hoofdingang en de doopkapel werden pas rond 1674 gebouwd, als men mag afgaan op de dateringsteen bovenaan in de noordgevel tussen het laatste venster en de doopkapel. De doopkapel was oorspronkelijk een portaal, waarvan de korfboogvormige toegang later werd dichtgemetseld. Tussen de doopkapel en het schip van de kerk was een muur in baksteen opgetrokken, wat er waarschijnlijk op wijst dat op die plaats reeds voor de bouw van de doopkapel een bijgebouw stond. Ook de kleinere tweede sacristie zou later aangebouwd zijn (wat te zien is aan de muur van de sacristie, die tot voor de omlijsting van een koorvenster is gebouwd).

Het huidige uitzicht van de kerk komt reeds voor op een kaart van het Sint-Janshospitaal in Brussel uit 1707. Op een afbeelding in het kaartboek van de abdij van Groot-Bijgaarden (1734) en op een afbeelding uit het einde van de 18de eeuw wijkt het uitzicht van de kerk af van het huidige. Er staat geen sacristie op, de Sint-Niklaaskapel is tegen de dwarsbeuk aangebouwd en de vensters in de apsis ontbreken. Tijdens het ambt van pastoor Franciscus Hellemans (1759-1780) werden aan de kerk herstellingswerken uitgevoerd, onder andere aan het dak en de toren. Ook het kerkinterieur werd in die periode vernieuwd en het grootste deel van het kerkmeubilair dateert uit deze tijd.

Op 3 september 1876 sloeg de bliksem in op de toren, voorlopige herstellingen vonden in 1877 plaats na advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten. Naar aanleiding van een brief van de Commissie kwam in 1905 de bescherming van de kerk als monument van derde klas ter sprake. Eveneens in dat jaar werd gewezen op de noodzaak van verdere restauratie. Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog stonden er reeds stellingen rond de toren, maar door de oorlog zijn de werken niet doorgegaan. De plannen voor de restauratie waren van architect Degand. Toch werden in 1915, 1916 en 1917 enkele dringende herstellingswerken uitgevoerd. Maar ook na de oorlog zou de eigenlijke restauratie niet aanvatten. Alleen vond in 1919 nog een kleine tussentijdse herstelling van de toren plaats. In 1928 werd het kerkinterieur gewit. Ook de daaropvolgende jaren bleef de restauratie uit en werden slechts de hoogst nodige herstellingen uitgevoerd om het verval van de kerk te vertragen. In 1938 werd de kerk als monument beschermd en meermaals werd gewezen op haar erbarmelijke toestand. In 1948 werd het probleem door Frans Van den Bosch aangekaart bij de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen. Daarop werd een onderzoek ingesteld en richtte de Koninklijke Commissie zich tot de provinciegouverneur om de lokale besturen aan te zetten tot het opstellen van een ontwerp voor de restauratie. Nog steeds in 1948 stelde de gemeente architect J. Lauwers uit Mechelen aan voor een eerste ontwerp. Pas in 1958 kwam architect Henri Sneider (Laken – Brussel) met een voorontwerp en in 1962 maakten hij en zijn collega François Thomisse concrete restauratieplannen. De Koninklijke Commissie had daar veel kritiek op omdat ze niet kunsthistorisch en wetenschappelijk verantwoord waren en omdat de archeologische sporen niet gevrijwaard werden. De Commissie adviseerde het dossier op te splitsen en eerst de herstellingen aan de toren, de dakbedekking en de doopkapel uit te voeren. Pas in 1965 werd de eerste fase aanbesteed, in 1966 ging ze van start. In 1968 werd de doopkapel afgebroken om te worden heropgebouwd, aangezien ze in een te slechte staat verkeerde. In 1972 begon de tweede restauratiefase: het interieur. Tegen 1977 was de restauratie afgerond. Een steen in de westgevel herinnert daaraan: "GERESTAUREERD TEN TIJDEN VAN/ PASTOOR BRUSSELMANS/ BURGEMEESTER NIEUWLANDT/ ARCHITECTEN SNEIDERS EN THOMISSE/ AANNEMING VERBEKE/ ANNO DOMINI MCMLXXIV" (1974).

Sint-Martens-Bodegem op de kaart van Ferraris

Zicht op de nog landelijke dorpskern met de Sint-Martinuskerk op de Kerkberg

Het interieur van de Sint-Martinuskerk voor haar restauratie

Beschrijving

De kerk is grotendeels opgetrokken uit Lediaan kalkzandsteen, alleen het koor is van witte Brusseliaan kalkzandsteen (behalve de vensteromlijstingen en de hoekkettingen van de steunberen). De bedaking bestaat uit leien zadel- en lessenaarsdaken en de vieringtoren heeft een ingesnoerde naaldspits. De vensters van de kerk zijn twee- of driediedige spitsboogvensters met maaswerk.

De sterk gerestaureerde westgevel heeft een laatgotisch geprofileerd korbboogportaal met een groot spitsboogvenster erboven (16de eeuw en vernieuwd in 1972-1975). Aan weerszijden van het portaal staat een steunbeer die tot aan de eerste geleding loopt. Boven het spitsboogvenster bevindt zich een druiplijst die verder als afzaat over de gevel loopt.

De overblijfselen van de romaanse kerk werden tijdens de restauratie in de jaren 1970 verwijderd. De dwarsbeuk heeft hoeksteunberen en puntgevels met aandaken. De vieringtoren heeft op de vier hoeken steunberen met van blind maaswerk voorziene casementen of verdiepte velden, die bekroond zijn met halve pinakels. Verder heeft de toren brede, sterk geprofileerde tweeledige galmgaten met drie klankborden en met hogels versierde spitsbogen. De Sint-Niklaaskapel aan de zuidzijde sluit stilistisch aan bij de zijbeuk van de kerk. Enkel de overhoekse steunberen verschillen van het oudere kerkgedeelte. De doopkapel aan de noordzijde heeft bovenaan in de puntgevel een nis met een beeld van Sint-Niklaas van de hand van beeldhouwer Roger Jonckheere (Sint-Lambrechts-Woluwe) – een model in plaaster was uitgevoerd door beeldhouwer Nootens. Het stenen beeld dat zich nu in de kerk bevindt, vervangt een ouder houten beeld. Tegen de muur van de kapel, onder de Sint-Niklaasnis en in de dichtgemaakte korbboogvormige toegang, werd begin jaren 1930 een monument voor de gesneuvelden van de Eerste Wereldoorlog geplaatst. Het koor wordt geritmeerd door steunberen, het middelste koorvenster werd dichtgemetseld toen in de 18de eeuw in het koor een portiekaltaar werd aangebracht. Tegen het koor staan meerdere grafstenen.

Interieur

Het interieur is sober, met wit bepleisterde wanden en gewelven. Tijdens de restauratie werd de kerk grotendeels gedecapeerd, waarna de zuilen, de bogen en de ribben van de gewelven vrij van pleisterwerk bleven. De middenbeuk en de zijbeuken werden overwelfd door kruisribgewelven. De enige versierde sluitstenen zijn die boven het kwoor, waarop een gekruisigde Christus rustend in de armen van God staat, en de sluitsteen in de middenbeuk, waarop zoals gezegd een burcht is afgebeeld.

Op de plaats van de sluiting van de ribben van de viering is een uurwerk ingebracht. De zuilen in het schip hebben een achthoekige sokkel. De kapitelen waren oorspronkelijk koolbladkapitelen, maar die zijn bij het bepleisteren van het interieur verwijderd (de sporen ervan zijn nog zichtbaar). De apsis is opgebouwd uit vier gemarmerde pilasters met witte kapitelen, verbonden door een hoofdgestel. Voor de vensters zijn een versierde leuning en een illusie van een opgeschoven gordijn zichtbaar. Deze uitgewerkte apsis vormt samen met het hoofdaltaar één geheel. De doopkapel heeft een bakstenen kruisribgewelf op consoles. Verder zijn in het interieur grafstenen terug te vinden, waaronder een grafmonument voor Pierre Vander Beke (1615) in de noordelijke kruisbeuk.

Rococo preekstoel ingewerkt in de lambrisering van het kerkgebouw

Barok zijaltaar

Meubilair

De barokke inrichting van de kerk dateert grotendeels uit de periode 1760-1780. Het hoofdaltaar werd in 1764 vervaardigd door Livinus Maes, de panelen zijn van de hand van C. Hofmans en het marmer is het werk van Crapé. Op het draaitabernakel is het offer van Abraham afgebeeld. Boven het altaar bevinden zich beelden van de hogepriesters Aaron en Melchisedech, boven het tabernakel een beeld van Sint-Martinus. Het linkerzijaltaar is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, het rechteraan Sint-Eligius of Sint-Elooi; beide zijn eveneens gemaakt door Livinus Maes (circa 1770).

Achteraan in de zijbeuken staan beelden: een gepolychromeerd beeld van Sint-Martinus in de zuidelijke (waarschijnlijk 17de eeuw), in de noordelijke een beeld van Sint-Niklaas dat voor de restauratie buiten in een gevelnis van de doopkapel stond (waarschijnlijk eind 16de of begin 17de eeuw). Een gepolychromeerde beeldengroep van de drie koningen staat opgesteld boven de ingang van de doopkapel (begin 16de eeuw). De calvariegroep die zich oorspronkelijk buiten tegen de koorsluiting bevond, is nu ondergebracht in de kerk: Onze-Lieve-Vrouw en de apostel Johannes bevinden zich aan weerszijden van het koor, het kruisbeeld staat in het portaal naast de Sint-Niklaaskapel.

De communiebank is van A. Frederickx (1751) en bevat vier medaillons met afbeeldingen van de vier kerkvaders. De preekstoel tegen de eerste noordelijke pilaar werd gemaakt door Livinus Maes (1788). Op de kuip staan twee medaillons: Onze-Lieve-Vrouw en Sint-Pieter. In de deur van de kuip is een medaillon met Christusbeeld verwerkt. De biechtstoelen in de dwarsbeuk dateren uit de 18de eeuw. De kruisweg telt vijftien staties (veertien de verrijzenis van Christus) en is door Willy Luyckx vervaardigd uit gedreven koper. Steenhouwer P. De Boeck maakte het doopvont, het koperen deksel is van Kerckx (1837). In de doopkapel staat een draagstoel van Onze-Lieve-Vrouw. In het doksaal zijn de deuren van het kerkportaal ingewerkt (1788). Het orgel werd circa 1900 geplaatst door de firma Stevens uit Duffel.

Kerkhof met muur

De bak- en zandstenen kerkhofmuur werd in verschillende periodes aangepast. De jaarsteen "1992" (zuidkant) verwijst naar de laatste restauratie van de muur. Sommige stukken zijn volledig uit zandsteen opgetrokken, andere uit baksteen en er zijn deel van baksteen met een zandstenen plint, hoekblokken en speksteenlagen. Steunberen ritmeren de buitenzijde van de muur, waarin ingemetste ijzeren paardenringen nog wijzen op de paardenomwegang ter ere van Sint-Elooi. Het kerkhof is toegankelijk via een ijzeren hekken tussen twee zandstenen pijlers in de Sint-Martinusstraat of via twee kleinere toegangen: de ene op de hoek van de Kerkberg en de Processiestraat (zuiden), de andere op de hoek van de Sint-Martinusstraat en de Processiestraat (oosten). De kleinere ingangen geven via een trap toegang tot het hoger gelegen deel van de begraafplaats. Ten noorden van de kerk liggen de oud-strijders begraven in een perk met bijhorend monument, waarvoor steenkapper Louis Fayt uit Dilbeek in 1933 de opdracht kreeg. Het monument vermeldt niet alle namen van oud-strijders die er begraven liggen. Tegen de muur van de doopkapel staat het monument voor gesneuvelde Joris Meert en overleden kriegsgevangene Augustinus Van de Voorde dat door Henri Gins werd ontworpen en in 1931 werd ingehuldigd.

Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

De plattegrond heeft de vorm van een Latijns kruis met een driebeukig schip van drie traveeën, een transept van één uitspringende travee met vlakke sluiting en een vieringtoren, een koor van twee traveeën en een driezijdige sluiting, aan de noordkant geflankeerd door een kleine sacristie en aan de zuidkant door een grotere sacristie tegen de dwarsbeuk. Tegen de zijbeuken zijn aan de noordzijde een doopkapel en aan de zuidkant de Sint-Niklaaskapel aangebouwd – beide met één travee en vlakke sluiting. In de oksel tussen de kruisbeuk en de noordelijke zijbeuk is een ronde traptoren aangebouwd.

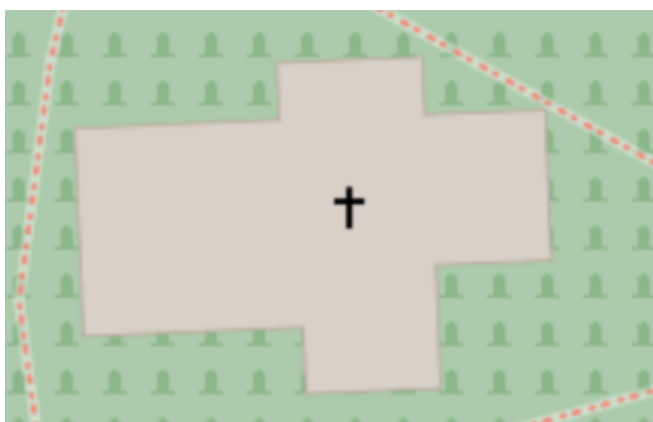
Het barokke interieur is vrij gaaf bewaard gebleven. Zijbeuken en koor zijn bezet met een houten lambrisering met ingewerkte biechtstoelen.

Uitbreidingsmogelijkheden

De Sint-Martinuskerk staat op een kunstmatige heuvel en is omgeven door een kerkhof met een natuurstenen kerkhofmuur. Het kerkhof wordt nog altijd gebruikt maar is te klein geworden voor het aantal nieuwe begravingen. Men is dan ook begonnen met het opstellen van een beheersplan voor de kerk en de begraafplaats.

Bij de herinrichting van het dorpsplein in 2016 werd een parking aangelegd naast het dorpsplein. Parkeren is ook mogelijk in de Sint-Martinusstraat.

Het historisch interieur van de Sint-Martinuskerk is uitzonderlijk goed bewaard gebleven. De rococo lambrisering met ingewerkte biechtstoelen bleef zelfs volledig bewaard. Het beeldprogramma bevat duidelijke verwijzingen naar de christelijke symboliek. Gezien het belang van dit interieur en de schaal van het kerkgebouw is verdere opdeling niet aangewezen. Door de duidelijke verwijzingen naar het christendom leent de kerk zich niet gemakkelijk tot vormen van nevenbestemming die soberder invulling vereisen.

Technische installatie

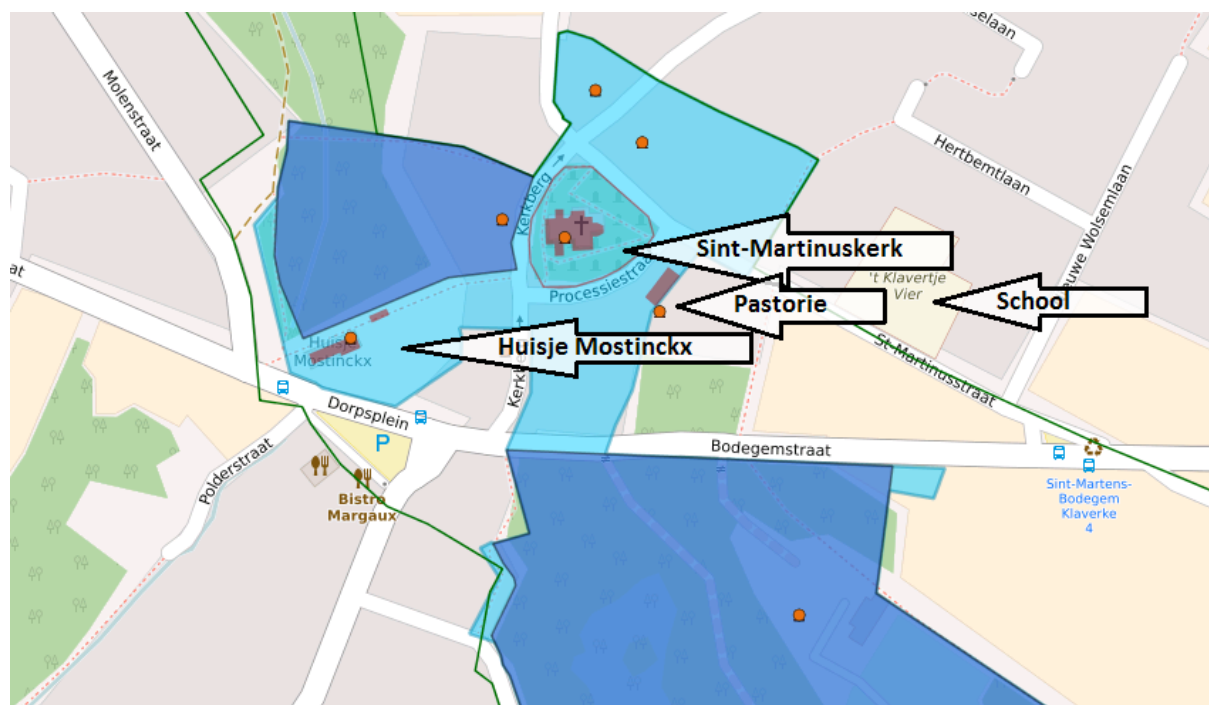
- Verwarmingsinstallatie = ja
- Elektriciteit en verlichting = ja, maar voldoet niet aan de huidige normen
- Inbraakbeveiliging = 3 camera's
- Brandbeveiliging = nee
- Geluidsinstallatie = ja
- Rolstoelvriendelijk: vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm.
- Geen toiletten

Bouw fysische toestand

Tijdens de algemene inspectie van 2010 verzocht Monumentenwacht dringend verzocht waakzaam te zijn met betrekking tot de broze toestand van de toren. De hoofdbeuk is mogelijk asbesthoudend. De stabiliteit van de kerk is zorgwekkend; door vroegere rioleringswerken is de westgevel verzakt en zijn barsten in de zijgevels en de gewelven ontstaan. Er is waterinfiltratie door beschadigingen aan het dak, barsten in het metselwerk en verstoppingen van de ondergrondse afvoerleidingen. Gebinten van zolders, toren en klokkenstoel zijn beschadigd als gevolg van de waterindringing.

In het meerjarenplan 2014-2019 is een restauratie van de kerk opgenomen: stabilisatie van de westgevel, herstelling van de scheuren in het muurwerk, vernieuwing van goten en regenafvoerpijpen, gedeeltelijke vernieuwing van dakbedekking en loodwerk, herstelling van balkkoppen en dakstructuur van zolders en toren, herstelling van de klokkenstoel, vernieuwing van de riolering. Dit alles onder leiding van architect Luc De Backer.

3.4.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

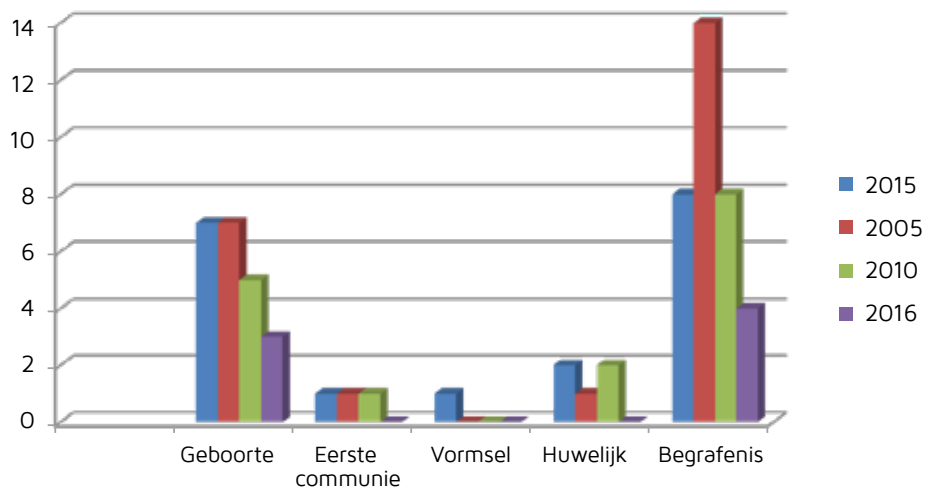
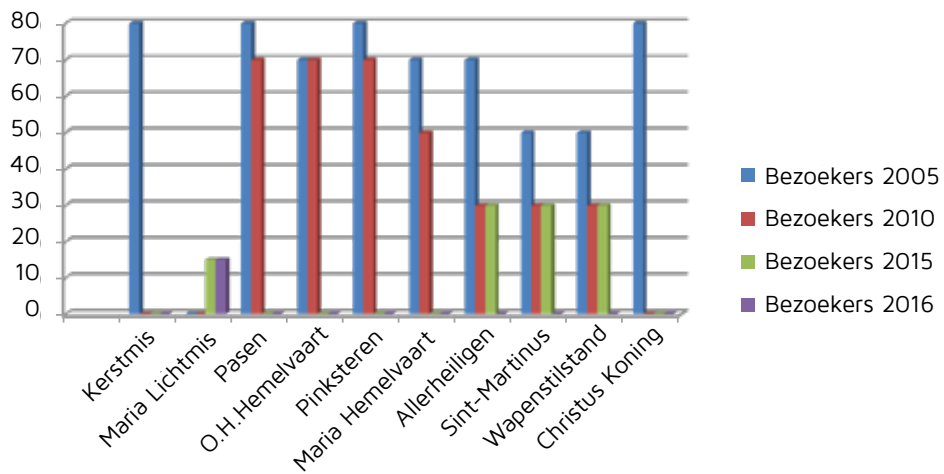
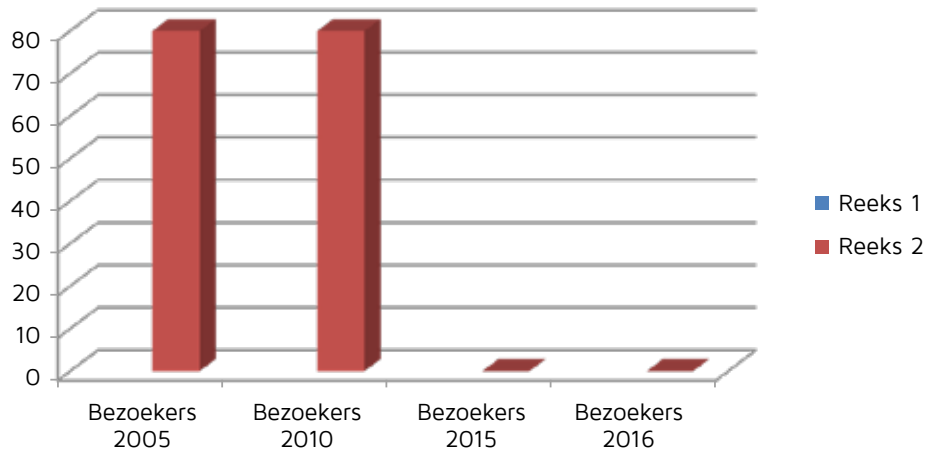
De kerk staat op 100 meter van de parochieschool Klavertje Vier en op 200 meter van huisje Mostinckx (toeristische trekpleister). Ten zuidoosten van de kerk staat de pastorie. Er is parkeergelegenheid iets verder op het dorpsplein. De kerk is bereikbaar met het openbaar vervoer, er is een bushalte in de buurt.

3.4.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie

De kerk wordt niet meer gebruikt voor zondagsvieringen, wel voor uitvaartplechtigheden, huwelijken, doopsels.

Er is belangstelling van socioculturele organisaties:

- Kerstconcert door de Bodegemse fanfare in de kerk
- Deelname aan Erfgoeddag
- Rondleidingen door de Bodegemse heemkring

3.5 SINT-PIETERSKERK IN ITTERBEEK

3.5.1 Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Pieter

Geografische ligging

- Sint-Pieterskerk, Kerkstraat 45, 1701 Itterbeek
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats binnen kerkelijke structuur

- Bisdom: aartsbisdom Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Asse (pastorale zone Dilbeek)
- Parochie: parochie Sint-Pieters

Eigenaar

- volgens kadaster: gemeente Dilbeek
- volgens de lijst A. De Roquelaure en staten van Napoleon: gemeente Dilbeek

Bescherming(en)

- Kerk beschermd als monument sinds 25/03/1938
- Kerkhofmuur beschermd als monument sinds 30/9/1974
- Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 5/10/2009

De Sint-Pieterskerk voor haar restauratie, nog met een barok helmdak

Het centrum van Itterbeek op de kaart van Ferraris (1771-1777)

3.5.2 Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Georiënteerde gotische kerk met een basilicale aanleg en een kern die teruggaat tot de 13de eeuw. Aanpassingen gebeurden in verschillende periodes en restauraties in de 19de eeuw en begin 20ste. De kerk staat op het dorpsplein en is omgeven door een op zijn beurt ommuurd kerkhof. De kerk werd als monument beschermd op 25 maart 1938, de kerkhofmuur op 30 september 1974.

Historiek

Het eerste en nog steeds enige grondig overzicht van de bouwgeschiedenis van de kerk is van de hand van M. Thibaut de Maisieres. Volgens deze studie was de parochie van Itterbeek was één van de negen dochterkerken van Sint-Pieters-Leeuw. In 1244 werd het een zelfstandige parochie. Midden 13de eeuw werd de gotische Sint-Pieterskerk opgetrokken, waarvan nu alleen nog de kerktoren overblijft – al is de bovenste geleding met klokkenkamer van recentere datum. Voordien zou hier een romaans gebedshuis hebben gestaan, maar daarover is niets bekend. Het schip en de viering dateren van het einde van de 13de eeuw. In de 14de eeuw werd de noordbeuk aangepast en op het einde van die eeuw werd het te klein geworden koor vergroot. Het huidige koor is echter nog recenter, het werd tussen 1400 en 1450 gebouwd. Het transept dateert uit de 15de eeuw en werd aangepast in de 17de eeuw. Rond 1631 kregen de midden- en zijbeuken kruisribgewelven. Aanvankelijk had de middenbeuk een licht houten tongewelf en konden geen steunberen dus achterwege blijven oor het schip. Nog in de 17de eeuw (circa 1666) werd de toren verhoogd met een nieuwe klokkenkamer en bekroond met een helmdak. Dit sloot aan bij de gangbare barokstijl uit deze periode.

Het centrum van Itterbeek met de Sint-Pieterskerk als middelpunt

Rococo biechtstoel ingewerkt in de lambrisering

Het barokke Sint-Rochusaltaar

In de 19de eeuw zou de kerk twee restauraties ondergaan hebben. Bij de eerste daarvan zou men de onderbouw van de toren en het westportaal hebben aangepakt, maar wanneer dat precies was is niet geweten. Onderaan de westzijde van de toren werden de oorspronkelijke muurdammen voorzien van versneden steunberen. Het portaal werd aangepast, maar het is niet geweten of er voor de restauratie al een portaal aan de westzijde was.

Een tweede restauratie vond plaats in 1892-1897 en in 1904. In het archief van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen zijn plannen van 1894 van architect De Maeght bewaard, waarop zowel de toestand van voor de restauratie als die van erna is weergegeven. Men wou bij deze restauratie de gotische aanblik zo goed mogelijk herstellen. De 17de-eeuwse gotische torenbekroning werd in 1904 vervangen door de huidige ingesnoerde naaldspits en de dwarskapellen tegen de zuidbeuk werden heropgebouwd. Op een foto uit 1893 is nog de 17de-eeuwse torenhelm te zien, terwijl de dwarskapellen tegen de zuiderzijbeuk er nog niet zijn. De kapellen zaten voorheen onder hetzelfde lessenaarsdak als de zijbeuk, bij de restauratie kregen ze hun topgevel met zadeldak. Oorspronkelijk was er een sacristie aan de oostelijke zijde achter het koor, maar die werd tijdens de restauratiecampagne vervangen door twee sacristieën, respectievelijk aan de noordkant en de zuidkant van het koor. Niet iedereen was opgetogen over deze restauratie, zo schrijft Cosyn in 1911 in *Le Brabant inconnu* dat men bij de restauratie liever koos voor banaliteit dan voor originaliteit.

De laatste grote restauratie eindigde begin 20ste eeuw. Sindsdien gebeurden geen grote ingrijpende restauraties of aanpassingen meer aan de kerk. Enkel het interieur van de kerk werd in de jaren 1960 herschilderd.

Beschrijving

De kerk heeft een leien bedaking en is opgetrokken uit kalkzandsteen. Volgens sommige bronnen zou die deels afkomstig zijn uit de naburige groeve waar nu het kasteel Steenpoel staat.

De vierkante westertoren bestaat uit vijf geledingen onder een achthoekige ingesnoerde naaldspits. De oorspronkelijke 13de-eeuwse toren werd in 1666 verhoogd met een extra geleding. In de 19de eeuw werden steunberen aangebracht en werd het portaal gerestaureerd. De geledingen van de klokkentoren zijn gemarkeerd door druiplijsten. Het toegangsportaal bestaat uit een gedrukte rondboogvormige muuropening binnen een spitboogvormig veld met driepasmotief. Boven de westingang zit een rondboogvenster met bescheiden driepasmotief. In de derde geleding is de oude kern uit de 13de eeuw nog zichtbaar, met twee blinde spitsboogvensters in een rondboog. De vierde geleding, waar de oorspronkelijke klokkenkamer zich bevond, heeft aan elke zijde twee dichtgemetselde spitsboogvormige galmgaten. De huidige klokkenkamer heeft aan elke zijde twee spitsboogvormige galmgaten met drie galmborden.

De traveeën van het schip worden niet door steunberen maar door muurdammen geritmeerd. De kroonlijst van het schip wordt ondersteund door gebeeldhouwde kraagstenen in de vorm van menselijke hoofden. Het schip zelf heeft kleine spitsboogvormige bovenlichten. De schouderstukken van het aandak rusten op kraagstenen met een gebeeldhouwd hoofdje.

De zuiderbeuk heeft twee dwarskapellen met steunberen en spitsboogvensters. Ze werden bij de restauratiewerken van eind 19de-begin 20ste eeuw heropgebouwd. De puntgevels van de kapellen aan de zuidzijde en van de dwarsbeuk hebben schouderstukken en zijn bekroond met een kruis. De noordelijke zijbeuk is voorzien van een lessenaarsdak en heeft geen steunberen. De dwarsbeuk heeft dan weer overhoekse steunberen, grote stompe spitsboogvensters en in de puntgevel een klein rechthoekig venster. Het koor is geritmeerd door steunberen met hoge slanke spitboogvormige vensters ertussen. De twee sacristieën van eind 19de eeuw, begin 20ste hebben kleine spitsboogvormige vensters met diefijzers. De noordelijke sacristie is voorzien van een toegangsdeur.

Interieur

Op zuilen en gewelven na is het interieur bepleisterd en beschilderd. De benedenverdieping van de toren is overspannen met een gestuukte vlakke zoldering en naar de middenbeuk geopend met een spitsboog. De middenbeuk zelf heeft tussen de middenbeuk en de zijbeuken spitsboogvormige scheibogen op zuilen met sokkel en kapitelen versierd met kop-, knoppen- en wingerdbladmotieven. Er zijn bakstenen kruisribgewelven in middenbeuk en zijbeuken, in het transept en in de zijkapellen. In de tweede travee van de middenbeuk zit een ovale gewelfsleutel met een afbeelding van Sint-Pieter, gedateerd "1631". In de vloer van het transept bevinden zich grafstenen.

Het koor met zwart-witte marmeren vloer, met bakstenen kruisribgewelven en uitgewerkte gewelfsleutels. De ribben zijn deels beschilderd.

In de twee sacristieën hebben de vloertegels ingelegde motieven. In de zuidelijke zijn de wanden volledig bezet met neogotische kasten. In een bergruimte (aan de noordzijde?) zijn op de muren door Monumentenwacht Vlaanderen nog resten gevonden van een neogotische sjabloonschildering.

Meubilair

De kerk is aangekleed met meubilair uit de 17de en 18de eeuw. Het marmeren hoofdaltaar werd begin 20ste eeuw geplaatst naar een ontwerp van architect Veraart. De altaarkasten van de zijaltaren zijn door Van der Vinnen opgebouwd uit geschilderd en gemarmerd hout (1649), de altaarstukken zijn uitgevoerd door Gaspard de Crayer (1649): op het noordelijke zijaltaar is dat een afbeelding van Onze-Lieve-Vrouw Ten Hemelopneming, op en het zuidelijke een afbeelding van de Heilige Rochus. De hele kerkwand is bezet met een eiken lambrisering met rococomotieven (Louis XVI-stijl) uit de tweede helft van de 18de eeuw. De lambrisering in het koor, met koorgestoelte, is van de hand van Van Nuten (1763), die van de noordelijke zijbeuk van Livinus Maes (Ninove, 1778-82). De drie biechtstoelen zijn in de lambrisering verwerkt. In de zuidelijke transeptarm is de biechtstoel vervaardigd door Livinus Maes, die ook de preekstoel maakte (tweede helft 18de eeuw), met een medaillon waarop Sint-Pieter staat. Van Nuten maakte voormalige communiebank (1763), die nu (deels) voor de altaartafel staat. De hardstenen doopvont dateert uit de 16de eeuw.

Alle glasramen van het koor dragen als jaartal 1891. Ze stellen verschillende heiligen voor, met in het midden Christus en Onze-Lieve-Vrouw met kind. In het planarchief van de Koninklijke Commissie voor Monumenten is een tekening bewaard voor glasramen met Sint-Anna en Sint-Pieter. Beide glasramen zijn echter niet naast elkaar uitgevoerd zoals op het plan. Het orgel dateert vermoedelijk uit 1999 en is gebouwd door Johan Deblicq.

Het centrum van Itterbeek, zicht vanuit de Kerkstraat

Kerkhof

Het ommuurde kerkhof is hoger gelegen en verwaarloosd. De laatste begraafing op het kerkhof gebeurde in 1951. Op de Ferrariskaart (circa 1770-1778) is reeds een ommuurd kerkhof rond de kerk te zien. Op oudere kaarten lag binnen de muur een groter en rechthoekiger kerkhof dan vandaag. De huidige, afgeronde vorm kreeg de kerkhofmuur allicht eind 19de eeuw. Aan het 'lappendeken' van natuursteen en baksteen is af te lezen dat de ommuring doorheen de jaren verschillende aanpassingen en herstellingswerken onderging. De muur bestaat uit zandsteen en deels uit baksteen met zandstenen banden en zandstenen steunberen. Een deel van de ommuring heeft hardstenen dekplaten en ook de trappen die toegang geven tot het kerkhof bestaan uit hardsteen. Aan de ommuring werden in de jaren 2000 herstellingswerken uitgevoerd.

Aan de noordzijde houdt de muur het kerkhof tegen en overbrugt hij het grote niveauverschil tussen het kerkhof en de lager gelegen straat. Het kerkhof heeft vier toegangen. De twee belangrijkste toegangen bevinden zich in het westen, voor de hoofdtoegang van de kerk, en in het zuiden. Deze laatste bestaat uit een ijzeren hekken tussen hardstenen pijlers bekroond met een bol. Verder zijn er aan de noordoostelijke kant nog twee toegangen via een trap. Het kerkhof heeft gekasseide paden.

Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

De plattegrond heeft de vorm van een Latijns kruis met een westertoren, een driebeukig schip van twee traveeën, tegen de zuiderzijbeuk twee dwarskapellen, een transept van één uitspringende travee met vlakke sluiting, een koor van twee traveeën en een driezijdige apsis. Het koor wordt geflankeerd door twee sacristieën. In de zuidelijke oksel van de toren en het schip zit een rond trappentorentje.

De ingang via portaal is geïntegreerd in de westtoren. De benedenverdieping van de toren is overspannen met een gestuukte vlakke zoldering en naar de middenbeuk geopend met een spitsboog. Het schip is opgebouwd volgens een basilicaal plan. De middenbeuk heeft spitsboogvormige scheidbogen tussen de middenbeuk en de zijbeuken. Er zijn bakstenen kruisribgewelven in de middenbeuk en de zijbeuken, in het transept en in de zijkapellen. In de vloer van het transept bevinden zich grafstenen. Het koor heeft een driezijdige koorafsluiting een zwart-witte marmeren vloer en een overwelling in bakstenen kruisribgewelven met deels beschilderde ribben.

Uitbreidingsmogelijkheden

De Sint-Pieterskerk staat op het dorpsplein in het centrum van Itterbeek. De kerk ligt op een kunstmatige verhoging die wordt gestut door een kerkhofmuur van natuursteen en baksteen. Aan de zuidzijde, ter hoogte van de ingang van het kerkhof, sluit het straatniveau aan op het kerkhofniveau.

Voor de ingang van het kerkgebouw ligt een kleine parking. Voorts is er parkeergelegenheid in de straten rondom. Rond de kerk ligt nog het voormalige kerkhof met enkele belangrijke historische graven, maar het is niet beschermd. Ingroening van het kerkhof is gepland voor het najaar van 2017. Ten oosten van de kerk bevindt zich een groot grasveld dat door gezinnen in de omgeving gebruikt wordt als speelterrein.

Het historisch interieur van de Sint-Pieterskerk is uitzonderlijk goed bewaard. De rococo lambriering met ingewerkte biechtstoelen bleef zelfs volledig bewaard. Het beeldprogramma verwijst duidelijk naar de christelijke symboliek. Gezien het belang van dit interieur en de schaal van het kerkgebouw is verdere opdeling niet aangewezen. Door de duidelijke verwijzingen naar het christendom leent de kerk zich niet gemakkelijk tot vormen van nevenbestemming die soberder invulling vereisen.

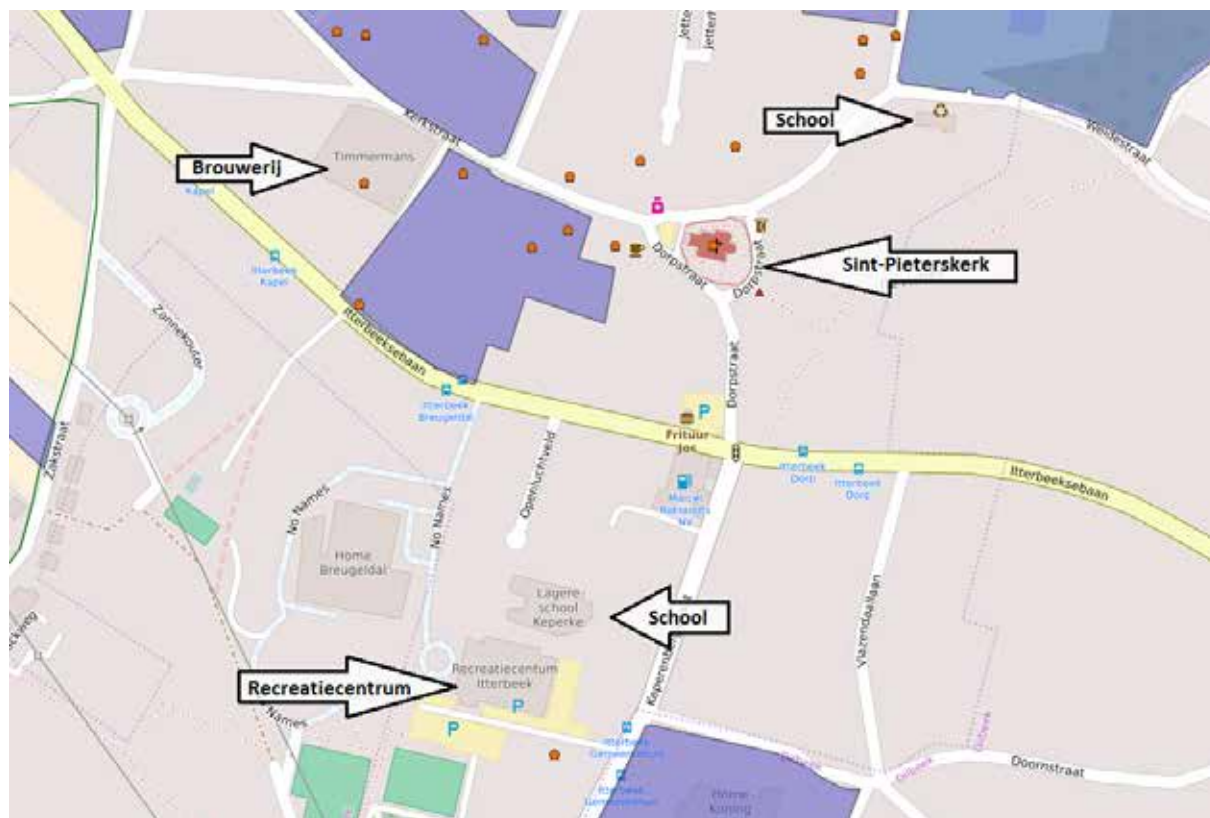
Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie = ja, nieuw sinds 2016
- Elektriciteit en verlichting = ja
- Inbraakbeveiliging = ja
- Brandbeveiliging = ja
- Geluidsinstallatie = ja
- Rolstoelvriendelijk: vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm.
- Geen toiletten

Bouwfysische toestand

In 2009 werd het interieur gedetailleerde geïnspecteerd. Dringende restauraties zijn wenselijk voor enkele houten altaren en een aantal voorwerpen en gepolychromeerde beelden. Ook wordt aangeraden op termijn herstellingen te doen aan een deel van het houten meubilair en metalen voorwerpen bij een metaalrestaurateur te laten behandelen. Monitoring van de kleine klopper is eveneens belangrijk ter preventie van houtaantasting. Schade door insecten aan textiel moet worden opgevolgd.

3.5.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

De kerk is goed bereikbaar met de auto en er is parkeerkeermogelijkheid vlakbij. Ook de bereikbaarheid met het openbaar vervoer is goed, er zijn meerdere bushaltes. De kerk staat niet ver van de Keperenbergsite. Rond een centrale parking (kant Keperenbergstraat) bevinden zich daar de gemeentelijke lagere school 't Keperke, de buiten- en naschoolse kinderopvang, een jeugdclub, het voormalig gemeentehuis van Itterbeek (leegstaand), het kantoor van de gemeentelijke dienst Financiën, een tennishal met kantine, het OCMW-gebouwencomplex met kantoren, woonzorgcentrum, dagcentrum, dienstencentrum en assistentiewoningen, en een sportzaal met aanleunende faciliteiten (cafetaria, vergaderzaal, feestzaal). In de opdracht van het masterplan Keperenberg wordt het gebouwencomplex van het OCMW en zijn omgeving meegenomen.

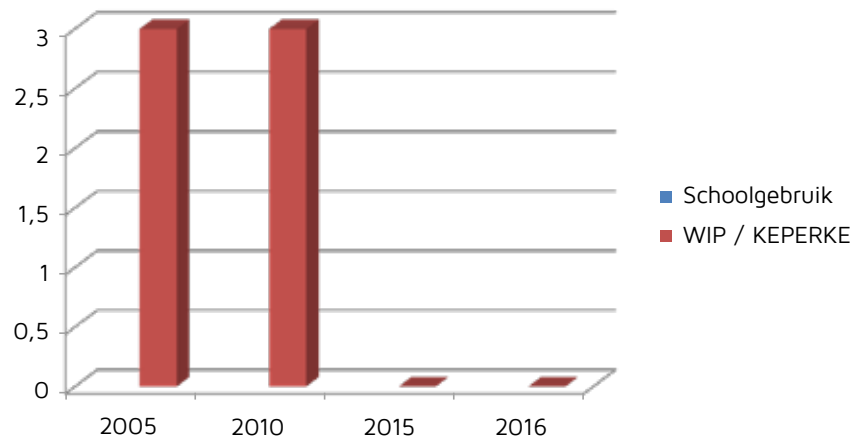
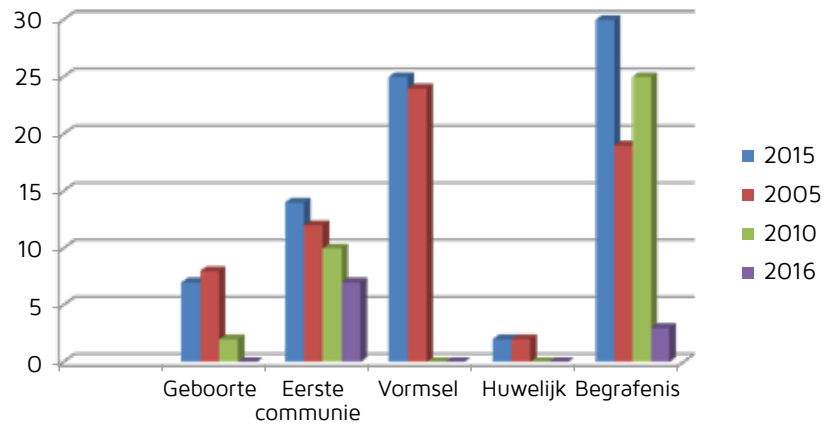
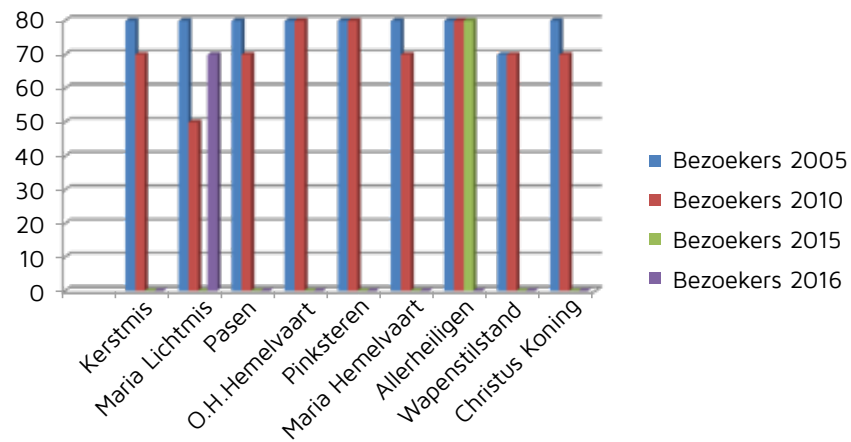
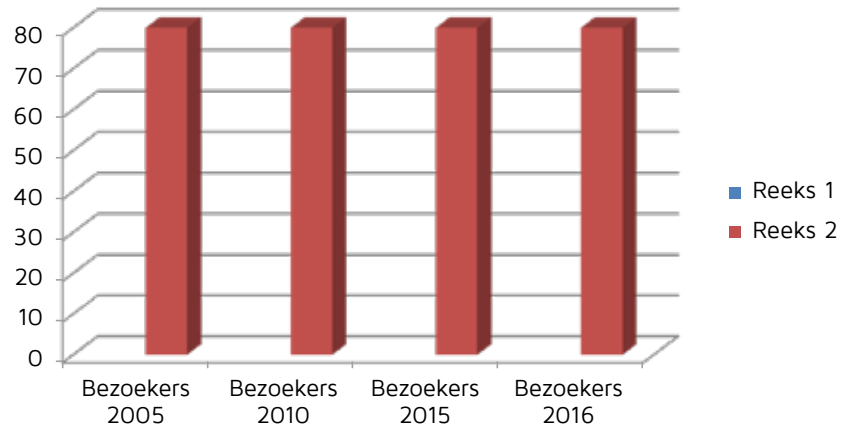
3.5.4 Beschrijving van het huidige gebruik en de huidige functie

Elke zaterdag is er eucharistieviering om 18.00u, opgeluisterd met orgelmuziek. De kerk wordt eveneens gebruikt voor doopselvieringen, huwelijken en uitvaarten.

Valorisatie en nevenbestemming:

- Een paar keer per jaar wordt de kerk verhuurd voor concerten.
- Voor de wekelijkse orgellessen in de kerk is er een contract tussen de kerkfabriek en de muziek-academie Dil'Arte. De leerlingen kunnen één dag per week komen oefenen.

Meerdere wandel- en fietsroutes lopen voorbij de kerk of in de buurt ervan: de **Bruegelroute** (45 km), de **Bruegelwandeling** (8 km), de **Vier-elementenroute** (27 km) en de **fietsroute Dilbeek** (29 km).

3.6 SINT-RUMOLDUSKERK IN SCHEPDAAL

3.6.1 Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Rumoldus

Geografische ligging

- Sint-Rumolduskerk, E. Eylenboschstraat z.n., 1703 Schepdaal
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats binnen kerkelijke structuur

- Bisdom: aartsbisdom Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Asse (pastorale zone Dilbeek)
- Parochie: parochie Sint-Rumoldus

Eigenaar:

- volgens kadaster: kerkfabriek Sint-Rumoldus

Bescherming(en)

- Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 5/10/2009

3.6.2 Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Omgekeerd georiënteerde parochiekerk (koor westwaarts) met een pseudo-basilicale aanleg, centraal in de dorpskom gelegen met parking eromheen. De kerk is neogotisch en dateert uit het midden van de 19de eeuw, ter vervanging van de vroegere Kruiskapel. Het oorspronkelijke kerkhof rond de kerk werd in 1951 gesloten, toen het nieuwe in gebruik genomen werd. De laatste zerken rond de kerk verdwenen in 1956 en in 1958 werd de ijzeren omheining afgebroken.

Historiek

De geschiedenis van de kerk van Schepdaal gaat terug tot een Heilige Kruiskapel, mogelijk een pre-romaans kapelletje op de plaats van een nog ouder missiekruis. Deze Heilige Kruiskapel zou bestaan hebben op ongeveer dezelfde plaats als de huidige parochiekerk op de heuvel. Wanneer ze werd vervangen door een grotere kapel in kruisvorm is niet geweten. Tot de 14de eeuw ontfermde het kapittel van Anderlecht zich over de kapel en de kapelanie, daarna werd de abdij van Nijvel verantwoordelijk voor de lasten en inkomsten verbonden aan deze kapel van Kelegem. De kapelanie werd toen verbonden aan de parochie van Sint-Martens-Lennik, die instond voor de kapelaan of hulp priester. Het ging om een kruiskerk met een vroeg-gotisch schip dat van de zijbeuken gescheiden werd door ronde pilaren die de kruisribgewelven ondersteunden. Het koor en de dwarsbeuk hadden gotische spitsboogramen en op de gewelven van het koor was het jaartal 1716 waarneembaar, vermoedelijk verwijzend naar herstellingen na de vernielingen van de beeldenstorm of de doortocht van het Franse Leger. De kruisbeuk had een vieringtoren met een slanke torenspits. De kapel bezat naast het hoofdaltaar nog twee zijaltaren, toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw en aan Sint-Rochus. Begin 19de eeuw was de voormalige kapel te klein geworden. Het vergroten van de bestaande Kruiskapel werd voor het eerst besproken tijdens de zitting van de kerkraad op 3 januari 1836. In 1849 werd evenwel besloten tot de bouw van een grotere kerk over te gaan en de bestaande kapel werd nog datzelfde jaar afgebroken. De nieuwe kerk werd (volgens een zitting van de kerkraad op 16 november 1849) gebouwd naar

plannen van architect Spaak, op ongeveer dezelfde plaats als de oude kapel. Wel werd de toegang van de kerk verlegd naar de E. Eyllenboschstraat, aan de oostkant dus (vroeger lag de ingang aan de achter- of westzijde). Bij de bouw van de nieuwe kerk werd een deel van de 'kerkberg', waarop de oude kerk had gestaan, afgegraven om de bakstenen te kunnen maken voor de nieuwe kerk. Het kerkhof rond de kerk werd vergroot en er was een nieuwe omheining rond het kerkhof gepland. De eerstesteenlegging vond plaats op 19 juli 1850 en de kerk werd op 12 september 1853 gewijd door Kardinaal Engelbertus Sterckx. De kerk werd in 1851 kadastraal geregistreerd als een 'reconstruction totale'. Behalve de gotische decoratieve elementen, gebruikte Spaak geen elementen uit de gotische constructiemethode. De kerk geeft een eerder massieve indruk. De witte zandsteen was mogelijk afkomstig uit het afbraakmateriaal van de oude kapel. In de rekeningen wordt immers nergens de aankoop van steen vermeld, maar wel de verwerking ervan. In 1876 liep de kerk stormschade op, onder andere aan de daken, en werd die hersteld. In 1903 werden herstellingen uitgevoerd volgens de plannen van architecten Struyven en Dankelman. In 1994 vernielde een torenbrand het orgel. Daarna drong zich een restauratie van het interieur op, waarbij de kerk herschilderd werd.

Beschrijving

De kerk is een baksteenbouw onder een leien bedaking, zandsteen is verwerkt in de plint, de hoekbanden en -pilasters. Voor vensteromlijstingen is blauwe hardsteen gebruikt. De oostgevel heeft drie traveeën met een verjongende toren, als inkomrisaliet uitgewerkt, afgeboord met zandstenen hoekkettingen en blauwe hardstenen dekplaten ter hoogte van de versnijdingen. De vlakke zandstenen hoekpilasters zijn gedeeld door een tussendorpel in blauwe hardsteen en bekroond door een blauwe hardstenen pinakel. De spitsboogvensters hebben glas in lood, een geprofileerde blauwe hardstenen omlijsting en een omlopende waterlijst met korte gestrekte uiteindes. De gevel wordt bekroond door een rondbogenfries van gesinterde baksteen op zandstenen consooltjes. Ook de spitsboogvormige toegang is voorzien van een geprofileerde blauwe hardstenen omlijsting en een omlopende waterlijst met korte gestrekte uiteindes. Het inkomrisaliet gaat over in een vierkante toren onder een leien ingesnoerde naaldspits, bekroond met een kruis en een kerkhaan. De spitsboogvormige galmgaten hebben aan de oostzijde eenzelfde omlijsting als de vensters, de overige zijn niet omlijst. De toren wordt beëindigd door gedichte steigergaten, een zandstenen fries en een houten kroonlijst op modillons onder een ingesnoerde leien naaldspits. Het koor is bekroond met een metalen kruis.

Het schip telt zes traveeën (de meest oostelijke is blind), geritmeerd door eenvoudige spitsboogvensters met glas in lood en bij de restauratie aangebrachte voorzetramen. De muuropeningen hebben hardstenen lekdrempels en de bakstenen spitsbogen zijn bekroond door een vlakke zandsteen. De gevel is bekroond door een fries met zandstenen steigergaten en een afgeronde baksteenfries. Het koor sluit stilistisch aan bij het schip. Tegen de zuidkant van het koor is de eenlaagse sacristie aangebouwd met hetzelfde uitzicht (getraliede vensters), tegen de noordzijde bevindt zich de bergruimte met dienstingang (rechthoekig met een vlakke hardstenen omlijsting). Beide staan onder een leien lessenaarsdak. Tegen de westgevel van de sacristie staat de grafsteen van Z.E.H. Hendrik Appelmans.

Interieur

Het interieur eenvoudig bepleisterd en beschilderd. Aanvankelijk hadden de muren van de zijbeuken geschilderde schijnvoegen en de muren van het koor en apsis waren eveneens beschilderd. De kerk werd in 1971 geschilderd en na de brand in 1994 gebeurde dit opnieuw. De toren is naar het schip geopend door een spitsboog. De scheidbogen tussen hoofdbeuk en zijbeuken zijn eveneens spitsboogvormig en rusten op octogonale zuilen en hardstenen sokkels. Deze zuilen hadden oorspronkelijk een marmerschildering. In de beuken en het koor zijn er kruisribgewelven met eenvoudige sluitstenen en ribben die uitgeven op eenvoudige consooltjes. De kruisribgewelven zijn gemaakt van houten spanten met bepleisterd latwerk.

Meubilair

Tussen 1853 en 1900 werd het oude meubilair van de oude kapel geleidelijk vervangen door nieuw meubilair dat neogotisch van stijl is. Rond 1970 werden onder andere de meeste heiligenbeelden, de kruisweg en de preekstoel verwijderd. Het hoofdaltaar werd in 1891 (rekening uit 1893) besteld bij de firma Leopold Blanchaert uit Maltbrugge en is uitgevoerd in 'Franse' witte steen. Het altaar bevat een neogotisch retabel met drie bas-reliëfs uit het leven van Christus. In de zijkant van het altaar staat de naam van de geldschieter voor de bouw van het altaar gebeiteld: "14 juni 1891/ Berthe-Adèle-Frédéric/ Black". Oorspronkelijk was dit altaar in kleur geschilderd. Het tabernakel werd in 1959 vervangen. De zuidelijke zijbeuk heeft een altaar van Onze-Lieve-Vrouw van Verlossing (besteld in 1865 bij beeldhouwer Laumans), de noordelijke zijbeuk een Sint-Rumoldusaltaar (besteld in 1863 – eveneens bij beeldhouwer Laumans uit Laken – en vergroot in 1866). Beide zijaltaren zijn van hout en hebben een groot houten beeld van hun respectieve heilige. In het schip staan twee biechtstoelen uit 1898, tegen de tweede pilaar links stond een preekstoel uit 1895; ze waren alle drie vervaardigd door Leonard Blachaert uit Sint-Denijs-Westrem. De kuip van het voormalige preekgestoelte is omgevormd tot altaar. Het koor met gestoelte (1886) was besteld bij beeldhouwer De Ceuster uit Borgerhout. Een deel van de zwartmarmeren voormalige communiebank uit 1871 bleef bewaard in het koor. In de sacristie staan houten kasten van 1880. Tochtportaal en doksaal zijn van hout. Na de brand in 1994 werd het orgel dat op het doksaal stond, vervangen door een orgel in de zijbeuk. De glasramen werden in de jaren 1931-1932 geschonken door de kerkfabriek en een aantal Schepdaalse families. In het koor stellen glasramen de vier evangelisten voor. Een recent glasraam (2003) in de westgevel is ontworpen en gemaakt door Maurits Nevens (°1929 Dilbeek). Het stelt de gekruisigde Christus voor met aan zijn voeten een afbeelding van de Heilige Kruiskapel.

Architecturale mogelijkheden

Neogotische kerk met een rechthoekig grondplan, een driebeukig schip van zes traveeën met ingebouwde westertoren, een koor van twee traveeën en een driezijdige sluiting.

Aan de zuidkant van het koor bevindt zich de sacristie, aan de noordkant een bergruimte. Aanvankelijk was er een doopkapel ten noorden van het portaal.

Uitbreidingsmogelijkheden

De Sint-Rumolduskerk vormt niet het middelpunt van Schepdaal, maar staat een eindje ten westen van het centrale Marktplaatsplein. Het kerkgebouw blijft daardoor vrij anoniem vanuit het centrum. Naar het noordoosten toe vormt ze door haar ligging bovenaan de Wereweide een ankerpunt in het landschap. Het voormalige kerkhof rond het kerkgebouw is verdwenen en omgevormd tot een parking. Achter het kerkgebouw ligt de Wereweide, een natuurgebied.

Hoewel het gemeenschapsleven in Schepdaal intens is, wordt de kerk niet meer gebruikt en vormt ze geen onderdeel meer van deze gemeenschap. Doordat ze in het centrum van Schepdaal staat, kan ze in de toekomst toch iets betekenen voor de omgeving. Voor de nabijgelegen sporthal Caerenbergveld en omgeving wordt momenteel een masterplan opgesteld. De toekomstige invulling van het kerkgebouw werd hier mee in opgenomen.

De vorm van het kerkgebouw is neogotisch, maar de aankleding van het interieur is neoklassiek en zeer sober opgevat. In de jaren 1970 werd ze bovendien volledig gewit en in 1994 nogmaals, zodat het kerkgebouw dankzij dit neutrale interieur eenvoudig op een nieuwe functie kan afgestemd worden zonder de eigenheid van het kerkgebouw te schaden.

Bouwfysische toestand

De sacristie is toe aan renovatie. Aanpassingswerken aan de voormalige kerkhofmuur zijn nodig. De structurele toestand is slecht. Momenteel wordt een beheersplan opgemaakt, dat voornamelijk zal steunen op de inspectierapporten van Monumentenwacht uit 2013 (interieur en exterieur). De belangrijkste uit te voeren werken zijn:

- Elektrische uitrusting in de kerk
- Aanpassing altaartrede in de kerk + verhuizing orgel naar doksaal
- Herstelling kerk(hof)muur rond de parking van de kerk
- Vervangen van trap in de kerk van doksaal naar zolder
- Plaatsen van loopbruggen boven de gewelven van de kerk
- Renovatie sacristie in de kerk
- Vervangen torenuurwerk van de kerk
- Vervangen geluidsinstallatie in de kerk
- Herstellen daken en regenwaterafvoer
- Herstellen scheurvorming pleisterwerk & schilderwerken
- Behandeling houtwerk (plaatselijke aantastingen)

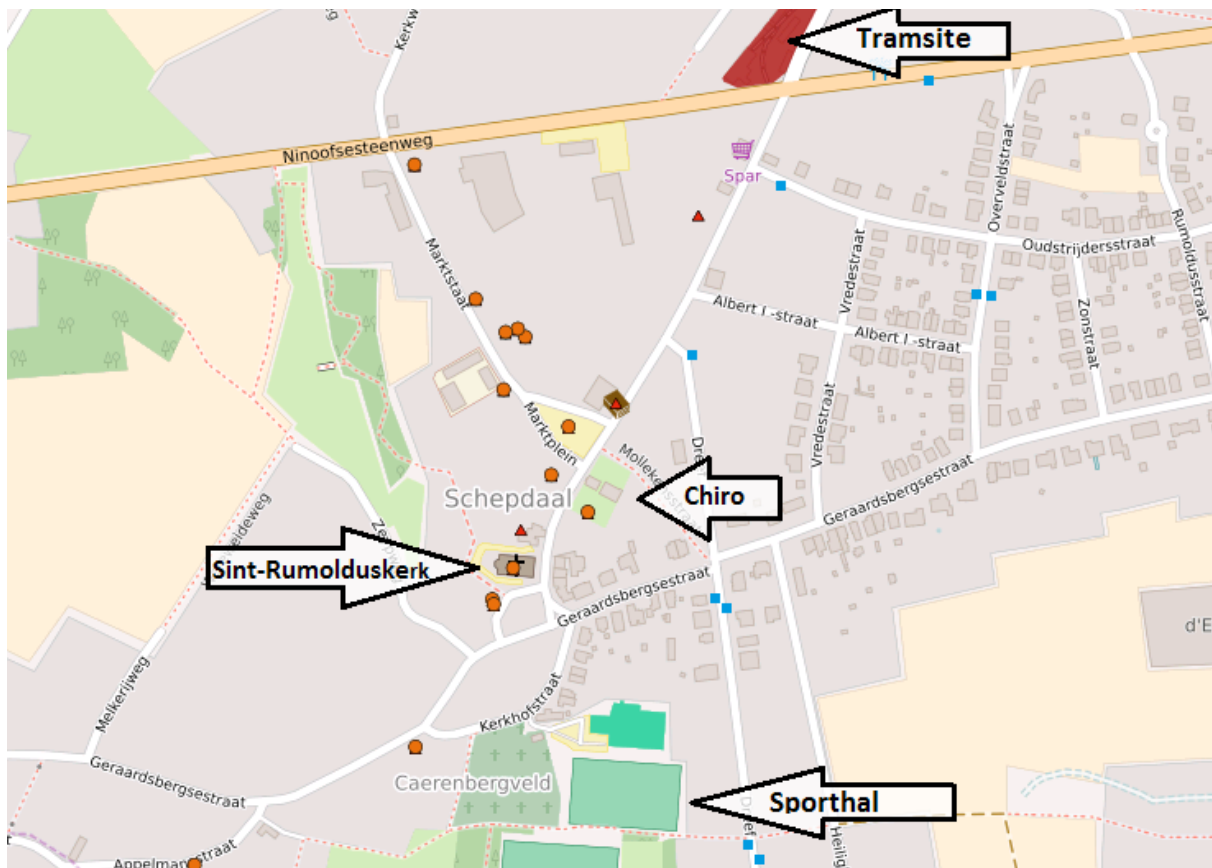

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie = ja
- Elektriciteit en verlichting = ja
- Inbraakbeveiliging = nee
- Brandbeveiliging = ja
- Geluidsinstallatie = ja
- Rolstoelvriendelijk: vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm.
- Toiletten aanwezig

3.6.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

De kerk is centraal gelegen. Er is parking rond de kerk en ruime parkeergelegenheid in de onmiddellijke omgeving. Er zijn haltes van openbaar vervoer in de nabijheid; kerk en centrum zijn via de Ninoofsesteenweg goed bereikbaar. Er is opmerkelijk weinig erfgoed erkend in vergelijking met de andere deelgemeentes van Dilbeek. De tramhalte is beschermd en was tot december 2016 in erfpacht bij Herita. Momenteel houden vrijwilligers de site regelmatig open.

3.6.4 Beschrijving van het huidige gebruik en de huidige functie

De kerk staat leeg als gevolg van een gebrek aan priesters en de concentratie van de geloofsbeleving naar één hoofdkerk. Er zijn geen zondagsvieringen meer, waardoor de lokale geloofsgemeenschap is verdwenen. Hoogdagen, begrafenissen, huwelijken en dopen blijven plaatsvinden in de kerk. Naast de religieuze vieringen worden er nu al concerten van muziekgroepen en koren georganiseerd. De kerk maakt echter geen deel meer uit van het nochtans actieve gemeenschapsleven in Schepdaal. Dankzij haar centrale ligging kan ze wel iets betekenen voor de gemeenschap.

Anno 2016-2017 zijn twee werkgroepen actief die zich bekommeren om de herinrichting van de site rond de Sint-Rumolduskerk. Er is een werkgroep gestart met een volksbevraging over de herinrichting van de dorpskern en anderzijds is er het masterplan Keperenberg/Caerenberg, bedoeld om beide sites op te frissen en nog meer te integreren in de buurt.

3.7 SINT-THERESIAKERK IN DILBEEK

3.7.1 Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Theresia van het Kind Jezus

Geografische ligging

- Sint-Theresiakerk, Kaudenaardestraat 114, 1700 Dilbeek, Kaudenaardewijk.
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats binnen kerkelijke structuur

- Bisdom: aartsbisdom Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Asse (pastorale zone Dilbeek)
- Parochie: Parochie Sint-Theresia van het Kind Jezus

Eigenaar:

- volgens kadaster: kerkfabriek Sint-Theresia

Bescherming(en)

- Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 14/12/2013

3.7.2 Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Modernistische hallenkerk met neogotische reminiscenties, gebouwd in 1938 en toegewijd aan de Heilige Theresia van Lisieux van het Kind Jezus. De kerk is ontworpen door architect Léonard Homez uit Elsene en staat op een plateau in het zuidoosten van de Kaudenaardewijk, in de omgeving van het lyceum en de lagere school Regina Caeli.

Historiek

Door toedoen van pastoor Jan Peeters, onderpastoor in Itterbeek, werd vanwege van de grote bevolkingstoename in de Kaudenaardewijk in 1925 een nieuwe parochie opgericht. Er werd toen eerst een voorlopige kerk gebouwd, die nu dienst doet als parochiezaal (H. Theresialaan nummer 79). De voor-

Sint-Theresiakerk te midden van de schoolcampus

Het interieur van de Sint-Theresiakerk

lopige kerk kwam er ter vervanging van de Sint-Bernarduskapel, die zich bevond aan de Bracopslaan in Anderlecht. De nieuwe kerk werd op een helling van zeven meter opgetrokken in de toen nog landelijke omgeving. Ze werd in 1938 gebouwd en geregistreerd op het kadaster, maar pas 14 mei 1939 ingewijd. In 1939 verscheen in *Bâtir* het artikel *Eglises nouvelles*, waarin de Heilige Theresiakerk wordt beschreven. Architect Homez ontwierp een kerk die sober van stijl moest zijn en puur en sereen van sfeer.

De plattegrond toont een noord-zuid gerichte hallenkerk met een schip van vijf traveeën en een koor met een vlakke sluiting; links van de toegang, aan de westzijde, bevindt zich de doopkapel, rechts (oostzijde) de begrafenis­kapel. Aan de noordoostelijke kant van het gebouw staat de ingebouwde vierkante toren onder zadeldak; de plaatskeuze voor de toren werd deels bepaald op grond van stabiliteitsoverwegingen. Rechts en links van het koor zijn er aanbouwen onder platte daken, met onder andere de sacristie in het oosten en een berg­ruimte en weekkapel in het westen. De kerk is opgetrokken uit gewapend beton met invulmetselwerk van bruine Boomse baksteen onder een groot pannendak in zadelvorm. Er werd gebruik gemaakt van decoratief baksteenmetselwerk, bijvoorbeeld muurvlechtingen in de puntgevels. Similisteen is gebruikt voor onder meer de afzaten en de sluitstenen van de muuropeningen, de dekstenen en de omlijsting van de spitsboogvormige toegang. Er is een vooruitspringend toegangsportaal onder zadeldak, met rechts daarvan een gevelsteen met de vermelding: "L. Homez arch. 1938". Links van de zuidgevel staat een kleine bakstenen pseudoluchtboog met erboven, tegen de gevel, een groot beeld van de Heilige Theresia, gebeeldhouwd door Adh mar Goeters (Lokeren). Er zijn voornamelijk brede grote en kleine spitsboogvormige muuropeningen. Tegen de westgevel bevinden zich drie kleine, uitspringende driezijdige volumes die in het interieur terug te vinden zijn als ingebouwde biechtstoelen. De puntgevel van het koor heeft een kruis in overhoeks geplaatst baksteenmetselwerk. Het zadeldak van de klokkentoren wordt bekroond met een kruis, de toren zelf heeft hoge smalle verticale lichtgleuven over bijna heel zijn lengte. Bovenaan bevinden zich horizontale galmgaten met daarboven een horizontale oversteek of sterk geaccentueerde kroonlijst. De stompe klokkentoren zou volgens de literatuur geinspireerd zijn op de vroegere Luizenmolen gelegen aan de Vlinderstraat in Anderlecht. In de sacristie en onderaan in de toren bevinden zich rechthoekige muuropeningen.

Leerlingen van het Regina Caelilyceum voor de pas gebouwde Sint-Theresiakerk

Het interieur van de Sint-Theresiakerk

Interieur

Het interieur van de kerk heeft het uitzicht van een zaalkerk, maar met versmalde pseudozijbeuken met lage spitsbogen tussen de traveeën. De pseudozijbeuken doen dienst als gangpaden om de erediensten vlot te laten verlopen. Volgens het tijdschriftartikel uit 1939 was het de bedoeling de blik zoveel mogelijk naar het tabernakel in het koor te trekken door alle zichtlijnen daar te laten samenkomen. Verder heeft de kerk een sober interieur met een gevlamde tegelvloer, wit bepleisterde spitsbooggewelven en vrijgelaten decoratief baksteenmetselwerk in de wanden van het koor en de pseudozijbeuken. Links van het inkomportaal bevindt zich een steen met opschrift: "Anno Domini/ MDCCCXXXVIII/ die octava mensis Maii / Excmus ac Rmus Dnus/ J.M. Van Cauwenbergh/ episcopus Synaitanus/ hunc primarium/ lapidem posuit."

Meubilair

Het meubilair is uitgevoerd in art-decostijl van de jaren 1930. De verlichting in de vorm van fakkels dateert eveneens uit de jaren 1930. De elementen worden zoveel mogelijk ingewerkt in de muren, bijvoorbeeld de biechtstoelen en de nissen van de kruisweg. Al het bronswerk werd vervaardigd door Art et Métal uit Brussel. De glasramen uit het interbellum vertellen het leven van de patroonheilige of het Kind Jezus en zijn vervaardigd door J.B. Jacobs (Brussel 1939-1942), Frans Maes (Jette) en F. Crickx (Brussel). Naast de signatuur van de maker staan ook de schenkers vermeld op de glasramen. In de zuidgevel en het koor zijn de glasramen uit de jaren 1990 vervaardigd door M. Nevens (Beersel), in de zuidgevel gaat het onder meer om een afbeelding van de Sint-Antoniuskapel en de Sint-Alenakapel.

Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

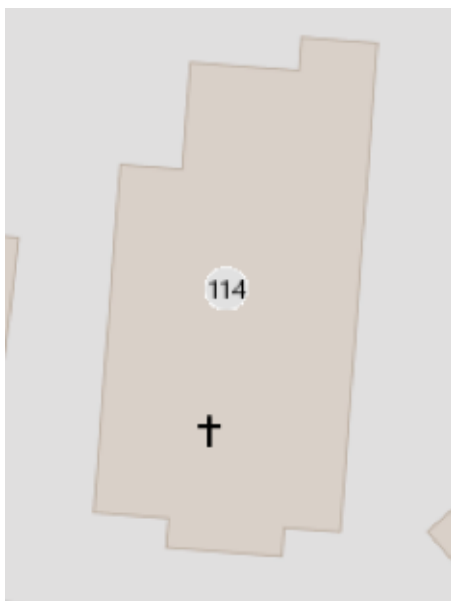
De plattegrond toont een noord-zuid georiënteerde hallenkerk met een schip van vijf traveeën en een koor met een vlakke sluiting; links van de toegang, aan de westzijde, bevindt zich de doopkapel, rechts (oostzijde) de begrafenis­kapel. Aan de noordoostelijke kant van het gebouw staat de ingebouwde vierkante toren onder zadeldak; de plaatskeuze voor de toren werd deels bepaald op grond van stabiliteitsoverwegingen. Rechts en links van het koor zijn er aanbouwen onder platte daken, met onder andere de sacristie in het oosten en een berg­ruimte en week­kapel in het westen.

Het interieur van de kerk heeft het uitzicht van een zaalkerk, maar met versmalde pseudo­zijbeuken met lage spitsbogen tussen de traveeën. De pseudo­zijbeuken doen dienst als gangpaden om de erediensten vlot te laten verlopen.

Uitbreidings­mogelijkheden

Het kerkgebouw ligt te midden van de campus van Regina Caeli. Het bouwwerk wordt logischerwijs reeds veelvuldig ingeschakeld voor de activiteiten van de schoolgemeenschap. Het kerkgebouw ligt niet aan de straat, maar is via een inrit te bereiken. Vóór het kerkgebouw en in de omliggende straten is parkeergelegenheid.

Het kerkgebouw is opgevat als een grote ruimte waar mensen kunnen ontvangen worden. Eigen aan het moderne ontwerp is de soberheid van het interieur en het gebruik van nieuwe materialen en technieken. De christelijke symboliek is niet uitdrukkelijk aanwezig, naar de opvatting van Vaticanum II. Dit maakt dat het kerkgebouw eenvoudig in te schakelen is voor eventueel medegebruik. De zijbeuken zijn te smal om als afzonderlijke ruimtes op te splitsen. Opsplitsing is enkel mogelijk in de dwars­richting.

Technische installatie

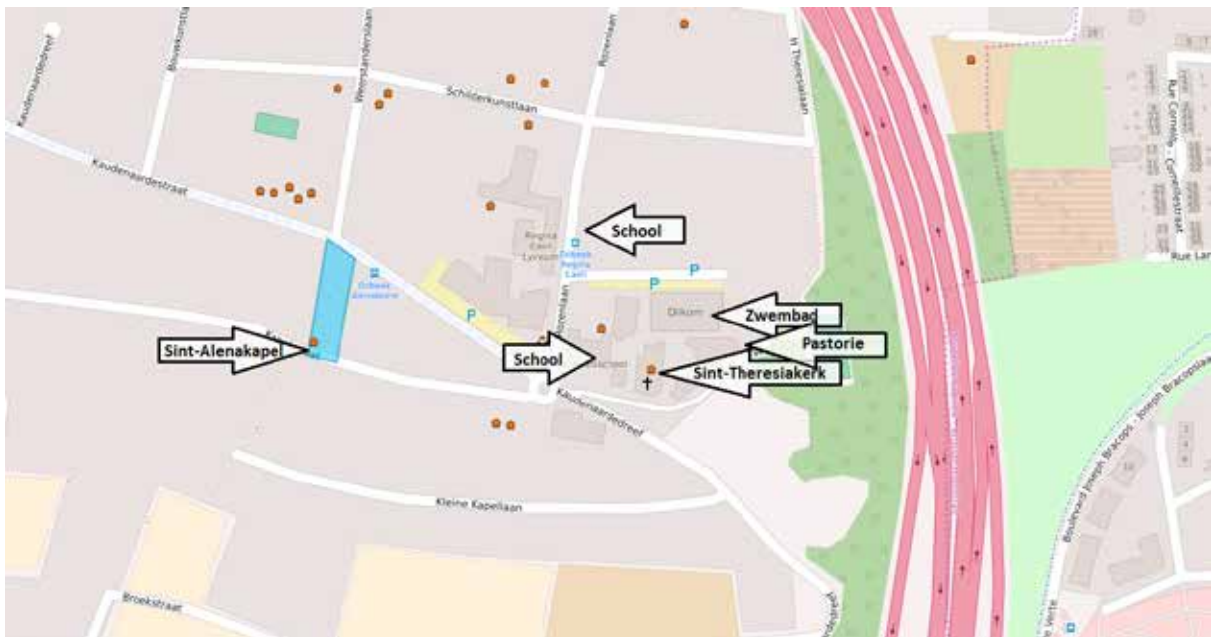
- Verwarmingsinstallatie = ja, vernieuwd in 2016
- Elektriciteit en verlichting = ja
- Inbraakbeveiliging = nee
- Brandbeveiliging = nee
- Geluidsinstallatie = ja
- Rolstoel­vriendelijk: vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm.
- Toilet aanwezig

Bouwfysische toestand

Er zijn momenteel kleine werken nodig, bijvoorbeeld met betrekking tot de dakwaterafvoer en het weghalen van zoutkristallen. De binnendeuren vragen behandeling tegen houtaantastende insecten. Geen grote werken, Monumentenwacht is al geweest.

3.7.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

De kerk ligt in de onmiddellijke nabijheid van twee scholen en het zwembad Dilkom. Ze is bereikbaar met het openbaar vervoer. Vóór de kerk en in de straten rondom is parkeergelegenheid.

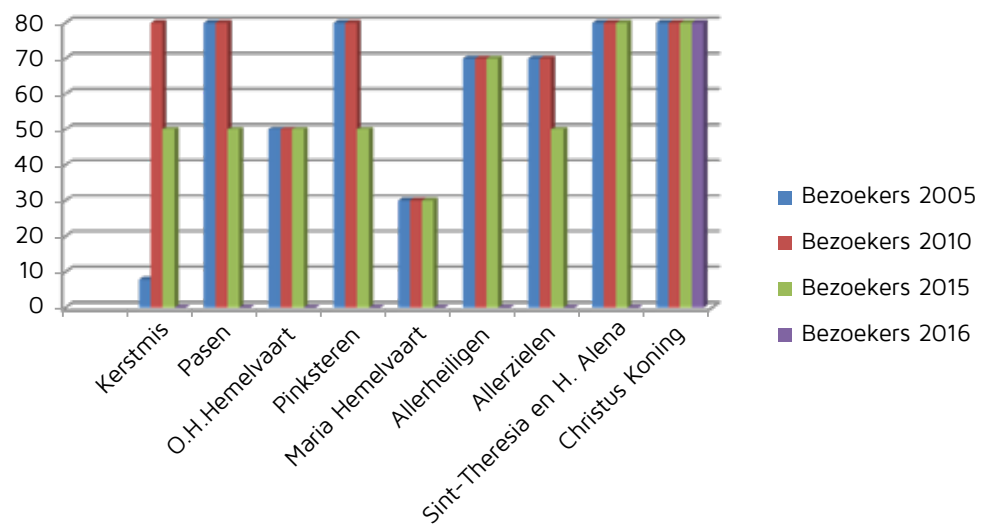
3.7.4 Beschrijving van het huidige gebruik en de huidige functie

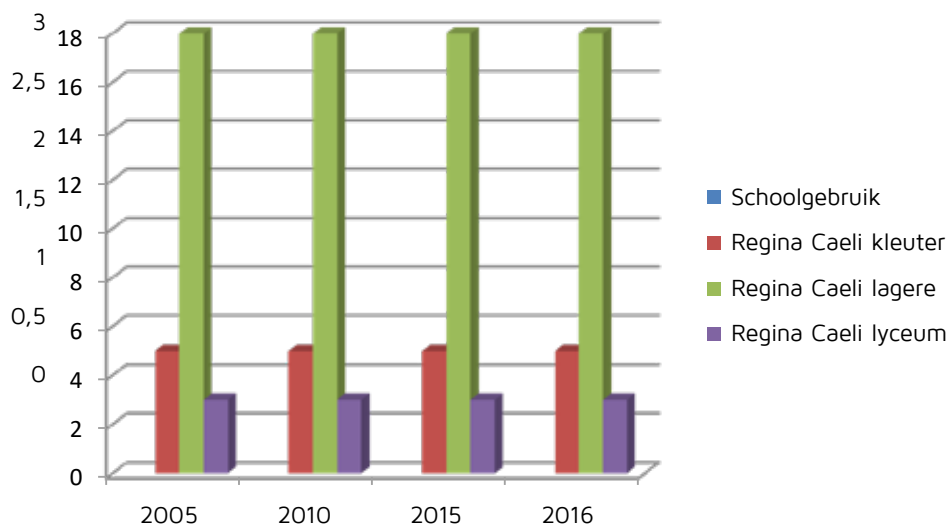
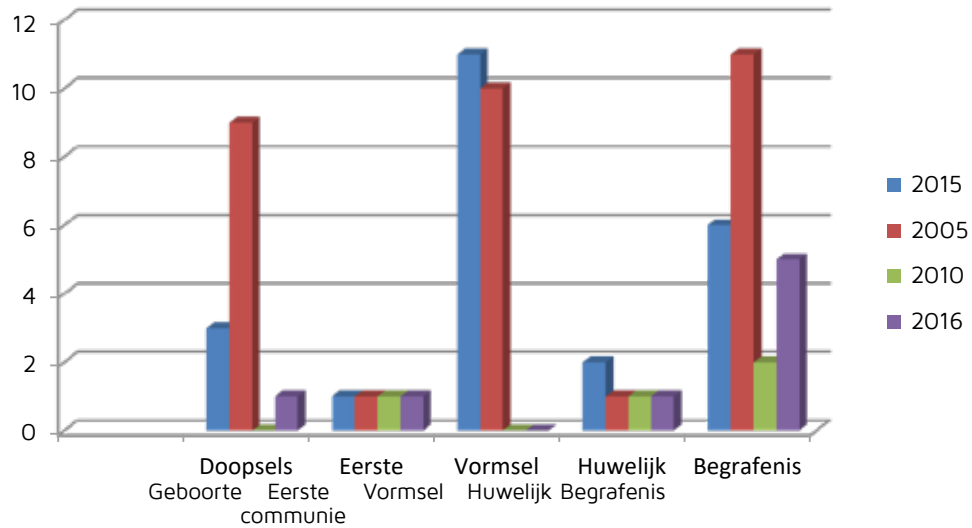
Tot voor enkele jaren was er wekelijks een eucharistieviering op een weekday om 9.15 u en vonden er enkele huwelijken en uitvaartplechtigheden per jaar plaats. De kerk wordt in het begin en op het einde van het schooljaar, met Kerstmis en Pasen gebruikt voor vieringen van de kleuterschool, de lagere school en de humaniora. De plaatselijke Chirogroepen hebben er een viering voor het bivak en met Christus Koning. De Eerste Communie vindt er plaats in samenwerking met de school.

Valorisatie: De kerk heeft een zeer goede akoestiek en wordt een paar keer per jaar verhuurd voor klassieke concerten of culturele evenementen die passen in het kader van het kerkgebouw.

De kerk kende in 2016-2017 medegebruik door de Grieks-Orthodoxe gemeenschap, maar dat werd beëindigd.

De kerk bevindt zich op het parcours van een aantal wandelingen: de **Interbellumwandeling** (5 km), **Van Heppeneert tot Klein-Rusland**, 25 wandelingen door markante wijken in Vlaanderen en de **Broekbeekvalleiwandeling** (6 km).

3.8 HEILIGE FAMILIEKERK IN GROOT-BIJGAARDEN

3.8.1 Identificatie

Naam: Parochiekerk Heilige Familie

Geografische ligging

- Heilige Familiekerk, Cryptelaan 1, 1702 Groot-Bijgaarden, Heilige Familiewijk.
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats binnen kerkelijke structuur

- Bisdom: aartsbisdom Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Asse (pastorale zone Groot-Bijgaarden-Zellik)
- Parochie: Parochie Heilige Familie

Eigenaar:

- volgens kadaster: kerkfabriek Heilige Familie

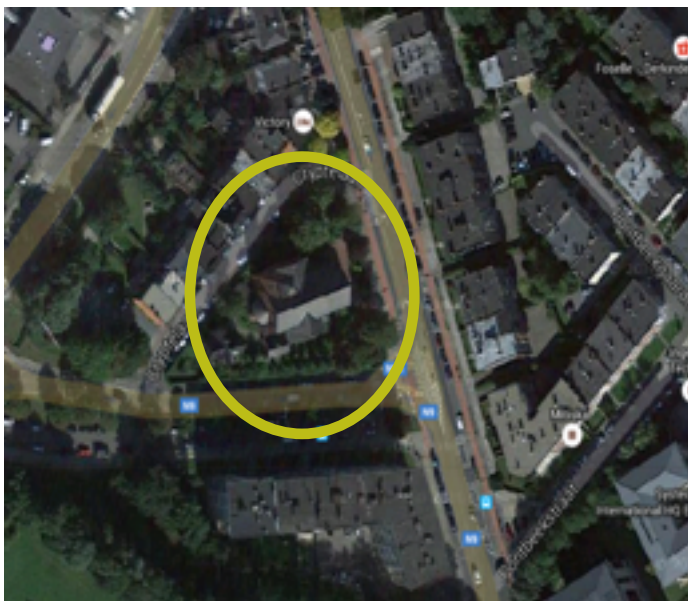
Bescherming(en)

- Vastgesteld als bouwkundig erfgoed 27/11/2011

3.8.2 Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Neoromaanse kerk gebouwd in 1937 naar plannen van architect Jozef Viérin (1872-1949) uit Brugge. De kerk is west-oost georiënteerd en gelegen op een groot driehoekig omhaagd en beboomd perceel tussen de Cryptelaan, de Alfons Gossetlaan en de Nieuwe Gentsesteenweg.

De Heilige Familiekerk en de omgeving

In 1931 werd in Zellik (Asse), tegen de grens met Groot-Bijgaarden en Sint-Agatha-Berchem, een voorlopige hulpkerk opgericht als wijkkapel, toegewijd aan de Heilige Familie en afhankelijk van de Sint-Bavoparochie van Zellik. De Heilige Familiewijk werd in 1936 een kapelanij van de Sint-Bavoparochie van Zellik. De nieuwe kerk zelf werd in 1936-1937 gebouwd op het grondgebied van Groot-Bijgaarden, op 24 oktober 1937 ingewijd door hulpbisschop Monseigneur Van Cauwenbergh en op het kadaster geregistreerd in 1938. In datzelfde jaar werd het een zelfstandige parochie, deels gelegen op het grondgebied van de gemeente Zellik, deels op Groot-Bijgaarden en Sint-Agatha-Berchem lag. De doopkapel werd in 1978 omwille van het verwarmingsprobleem van de grote kerkruimte omgevormd tot kleinere weekkapel.

De baksteenbouw is decoratief uitgewerkt, onder andere door het gebruik van een dambordpatroon in de puntgevels en bij het uitwerken van de friezen. De kerk heeft een leien zadeldak, de toren en zinken tentdak. De ronde uitbouwsels van koor en kapellen hebben kegelvormige leien bedaking, het inkomportaal een leien lessenaarsdak. De muuropeningen zijn rondboogvormige.

Interieur

De kerk heeft een eenvoudig bepleisterd interieur en een zichtbaar houten gebinte. Grote scheibogen markeren de overgang tussen de viering en het koor en de kruisbeuken. Opmerkelijk is het veelvuldig gebruik van keramiektegels uit het kunstatelier Helman in Sint-Agatha-Berchem, onder meer voor de vloer in het koor, die gerecupereerd werd uit de kapel van de Wereldtentoonstelling van 1935 in Brussel.

Bijna al het meubilair dateert uit de bouwperiode en is op enkele uitzonderingen na ontworpen door beeldhouwer-architect R. Glorie uit Ukkel: Sint-Jozefbeeld (Jan Boedts 1941); beeldengroep Heilige Familie (1946) in witte Franse similisteen; sober modern hoofdaltaar (1937) van zwart marmer en keramiek, met tabernakel van koper. Uit 1942 zijn twee zijaltaren: het noordelijke is gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, met mozaïek in gepolychromeerde keramiek, het zuidelijke heeft een Heilig-Hartbeeld in Franse witte steen; de keramieken communiebank en preekstoel (1941) zijn ontworpen door Rau en Raymond Glorie en zijn versierd met met halfverheven beeldhouwwerk. De twee biechtstoelen (1943) zijn van hout. Het hardstenen doopvont heeft een koperen deksel (1944). De kruisweg (1960) is een ontwerp van Maurits Van Assche uit Kortrijk. In het koor stellen de glasramen van Pierre Klein (1950) vijf taferelen uit het leven van de Heilige Familie voor. In 1947 werden drie klokken gewijd, afkomstig uit de klokkengieterij van de Ateliers Fonderies – Petits-fils des Causard – G. Slégers in Tellin.

Interieur van de Heilige Familiekerk

Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

De west-oost gerichte plattegrond toont een longitudinale kruiskerk, aan de oostzijde voorafgegaan door een aangebouwd lager inkomportaal. Ze heeft een schip van vijf traveeën, een kruisbeuk van één rechte travee met vlakke sluiting en een westelijk koor van één rechte travee met een halfronde koorafsluiting. In de noordwestelijke oksel van de kruisbeuk en het koor staat een vierkante toren. Ronde uitbouwsels van een kapel bevinden zich in de oksels tussen het schip en het transept. De uitbouw aan de zuidkant van het koor herbergt een sacristie. Het interieur is eenvoudig en bepleisterd, met een zichtbaar houten gebinte en grote scheibogen tussen de viering en het koor en de kruisbeuken. Er is veel gebruik gemaakt van keramiektegels.

Zijaltaar van de Heilige Familiekerk

Kansel van de Heilige Familiekerk

Uitbreidingsmogelijkheden

De kerk ligt op een driehoekig perceel omgeven door gras met daar omheen een haag van lage struiken en bomen. Door de aanleg van de autosnelweg en het industriegebied is deze wijk afgesneden van de rest van Groot-Bijgaarden, het is een geïsoleerde woonzone met een eigen parochiekerk en pastorie uit het interbellum.

Het interieur werd in twee delen opgesplitst: omdat het verwarmen van de grote kerkruijnte problematisch werd, is de doopkapel in 1978 omgevormd tot een kleinere weekkapel. Verdere opsplitsing van de ruimte is niet wenselijk aangezien de architecturale beleving van het kerkgebouw dan verloren gaat. Het kerkgebouw is immers opgevat als een grote ruimte waar mensen kunnen ontvangen worden. Christelijke symboliek is niet uitdrukkelijk aanwezig, wat maakt dat het kerkgebouw eenvoudig in te schakelen is voor eventueel medegebruik.

Bouwfysische toestand

Er zijn momenteel geen belangrijke onderhouds- of restauratiewerken opgenomen in de meerjarenplanning.

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie = ja, in 2015 vernieuwd
- Elektriciteit en verlichting = ja
- Inbraakbeveiliging = ja
- Brandbeveiliging = nee, enkel haspels
- Geluidsinstallatie = ja
- Rolstoelvriendelijk: vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm.
- Toiletten aanwezig

3.8.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ten zuidwesten van de kerk ligt de pastorie. Er is parkeergelegenheid in de omliggende straten. Het station van Sint-Agatha-Berchem ligt in de buurt en voor de kerk is er een bushalte. Ander erfgoed is hier niet aanwezig.

3.8.4 Beschrijving van het huidige gebruik en de huidige functie

Er is iedere zondag een eucharistieviering of een gebedsdienst om 11u. Sinds 1 januari 2015 loopt een bruikleenovereenkomst met de gemeenschap van Aramese christenen (orthodoxen), waardoor zij hun vieringen in deze kerk kunnen houden mits zij zich aan bepaalde voorwaarden houden. Zo moet hun wekelijkse zondagsdienst steeds om 10.15u afgelopen zijn.

3.9 SINT-DOMINICUS SAVIOKERK IN DILBEEK

3.9.1 Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Dominicus Savio

Geografische ligging

- Sint-Dominicus Saviokerk, Stationsstraat 1, 1700 Dilbeek
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats binnen kerkelijke structuur

- Bisdom: aartsbisdom Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Asse (pastorale zone Dilbeek)
- Parochie: Dominiek Savioparochie

Eigenaar:

- volgens kadaster: de orde van de salesianen

Bescherming(en)

- Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 14/12/2013

3.9.2 Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Moderne zaalkerk van 1978 naar een ontwerp van architect Victor M. Broos (Leuven). De kerk staat op een rechthoekig grasperceel op de hoek van de Robert Dansaertlaan en de Stationsstraat, in de Wolsem- of Saviowijk en in de buurt van het station van Dilbeek. Ten zuiden van de kerk ligt een school en ten noordoosten het parochiecentrum.

Het Saviocentrum en de kerk vlak bij de spoorweg in Dilbeek

Historiek

De Savioparochie bevindt zich in het grensgebied van de deelgemeenten Dilbeek en Groot-Bijgaarden. Ze groeide geleidelijk vanaf 1900. Al in 1903 werd op het grondgebied van in Groot-Bijgaarden, tegenover de abdij, een kapel gebouwd. Mensen die te ver van de parochiekerken van Groot-Bijgaarden of Dilbeek woonden, konden er de mis bijwonen. In de jaren 1950 nam de bevolking in dit deel van de gemeente sterk toe door de bouw van de wijk Nieuwenbos en de Renbaanwijk (zie gemeentelinleiding Groot-Bijgaarden en Dilbeek). In 1959 werd de Dominiek Savioparochie officieel opgericht en kreeg men de goedkeuring voor de bouw van een kerk. De parochie kreeg de naam van de heilige Domenico Savio (1842-1857), leerling van Don Bosco.

Toch zou het nog twintig jaar duren eer die kerk er komt. Op de plek van het huidige parochiecentrum bevond zich toen nog de tribune, uit het begin van de 20ste eeuw, van de paardenkoers van Dilbeek, de *S.A. Hippodrome de Dilbeek*. Het perceel van de kerk en de grond erom werden in 1965 verkocht aan de vzw Werk van Don Bosco, die er later de kerk en het parochiecentrum bouwde. De kerk is een van de laatste ontwerpen van Victor Broos, net voor zijn overlijden in 1980. Volgens de literatuur zijn de bouwplannen van de Saviokerk een aantal keer afgekeurd eer er een definitief ontwerp kwam. (Broos zou de afgekeurde plannen gebruikt hebben voor de bouw van de Sint-Jozefkerk in Leuven.) Een gedenksteen bij de noordwestelijke ingang herinnert aan de bouw: "H. Dominiek Savio/ 1978/ Architect. V.M. Broos/ Aannemer. G. Praet en zoon". Het nieuwe kerkgebouw werd geregistreerd op het kadaster in 1980. De kerk werd ingehuldigd op 7 december 1980.

Topografische kaart ca. 1950. Het tracé van de renbaan is nog duidelijk aanwezig op de topografische kaart.

Beschrijving

De eenvoudige bakstenen kerk bestaat uit twee in elkaar geschoven volumes onder kunstleien zadeldaken (nok loodrecht op de straat). Het koor is naar het zuiden gericht. De puntgevels (oost- en westgevel) hebben muurvlechtingen en vertonen grote vensterpartijen in een betonstructuur. De toegangen tot de kerk bevinden zich in de noordwestelijke en noordoostelijke hoek. De losstaande klokkentoren aan de noordkant van het hoofdgebouw bestaat uit twee bakstenen muren met daartussen één klok, afgedekt met een leien zadeldakje op betonnen steunelementen. Aan de west- of straatzijde bevindt zich een ijzeren kruis.

Het interieur is sober en niet bepleisterd interieur. De zoldering is bekleed met houten planken. Het altaar staat tegen de zuidelijke langzijde. Boven het altaar bevindt zich een betonnen cilinder die uit het dak steekt als een soort lichtkoepel. Er is geen noemenswaardig meubilair aanwezig.

De eerstesteenlegging van het Saviocentrum

Het frisse en moderne interieur van de Dominicus Saviokerk

Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

De vorm van het gebouw is atypisch voor een kerk. Victor Broos stapte af van het traditionele kerkgebouw en gaf het de vorm van een traditioneel huis op een vierkant grondplan en met een zadeldak. De monumentale klokkentoren doet dan ook nog eens denken aan een schouw. Het kerkgebouw wordt als het ware een thuis voor de gemeenschap.

Kenmerkend voor Viktor Broos is de horizontale werking in zijn architectuur door het gebruik van lange verticale raampartijen. Nieuwe technieken en materialen zoals beton maakten dat mogelijk. De architect verbergt het gebruik van betonstructuren niet achter gevelafwerking, ze krijgen een volwaardige plaats binnen het ontwerp. Er wordt gespeeld met het contrast tussen baksteen en beton. Overvloedige versiering ontbreekt zowel in het interieur als aan de buitenzijde: de rijkdom zit in het gevarieerd materiaalgebruik.

Uitbreidingsmogelijkheden

Het kerkgebouw is opgevat als een grote ruimte waar mensen kunnen ontvangen worden. Christelijke symboliek is niet uitdrukkelijk aanwezig. Aangezien het een modern kerkgebouw betreft, is met hedendaagse behoeften rekening gehouden: er zijn toiletten en de technische installaties (verwarming, elektriciteit ...) zijn up to date. Daardoor is het kerkgebouw eenvoudig in te schakelen voor eventueel medegebruik.

Bouwfysische toestand

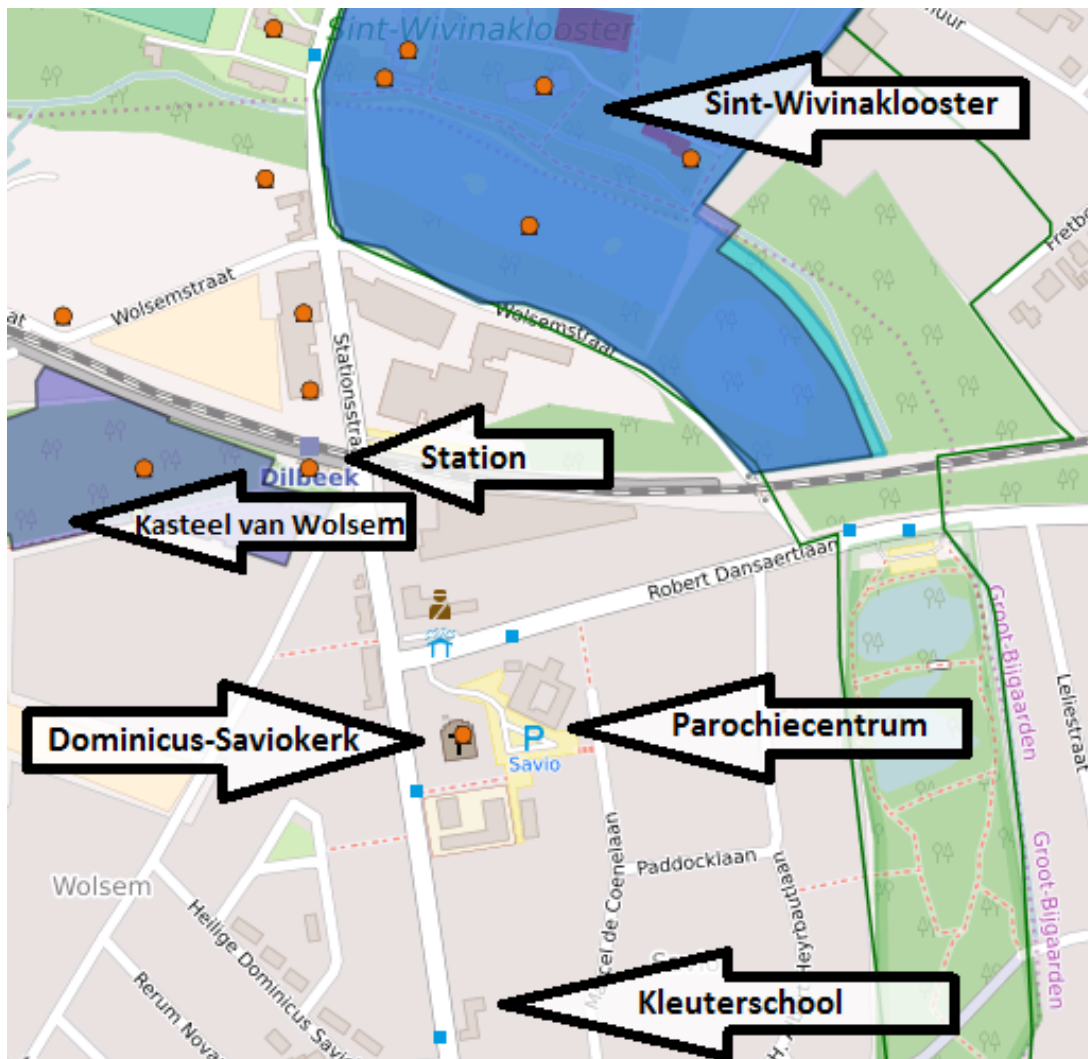
Er zijn geen grondige werken op te nemen in de meerjarenplanning 2020-2026, enkel onderhouds- en eventueel reparatiewerken.

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie = ja
- Elektriciteit en verlichting = ja
- Inbraakbeveiliging = ja
- Brandbeveiliging = ja
- Geluidsinstallatie = ja
- Rolstoelvriendelijk: vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm.
- Toiletten aanwezig

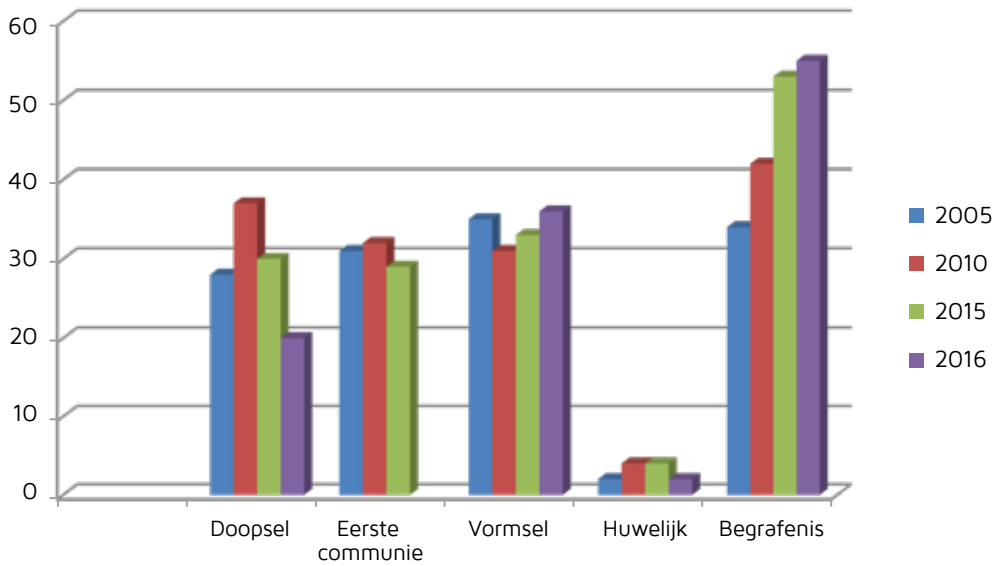
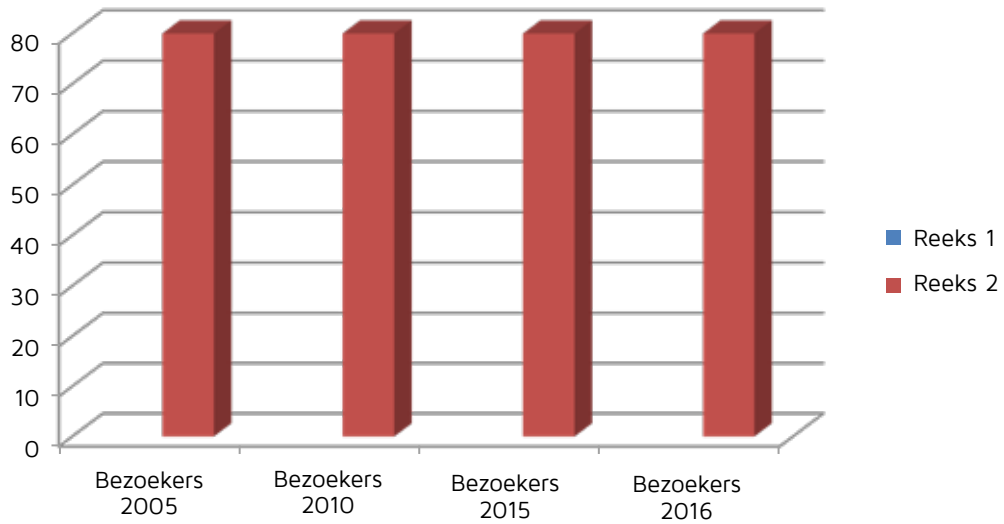
3.9.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

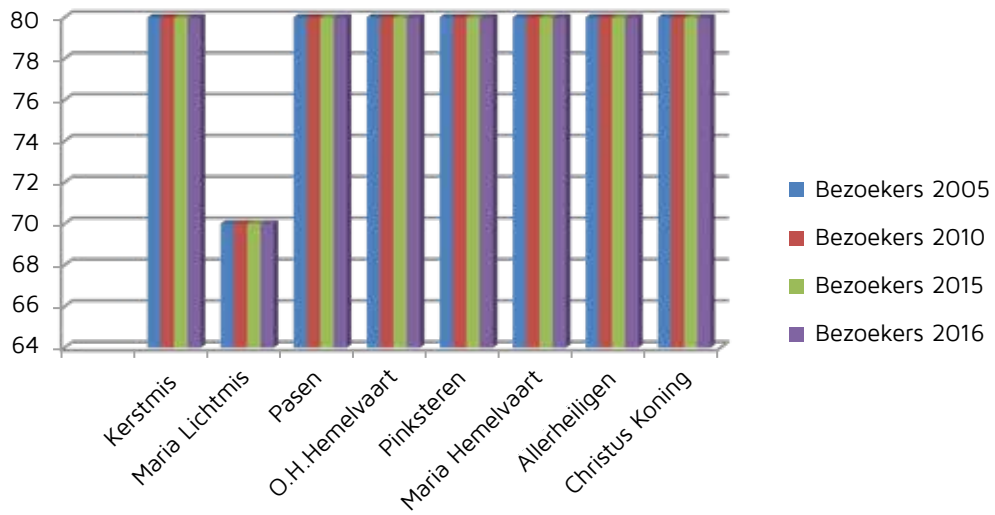

De kerk ligt in het midden van de wijk en vormt er ook het centrum van. Ten zuiden van de kerk bevindt zich een school en ten noordoosten van de kerk staat het parochiecentrum. Doordat rond de kerk een grasplein is aangelegd, blijft een open en groen gebied bewaard. Het station van Dilbeek is vlakbij, de kerk is gemakkelijk te bereiken met het openbaar vervoer (trein en bus). Erfgoedelementen in de buurt zijn het Sint-Wivinaklooster, het Kasteelpark van Wolsem en het groengebied Wolfspuiten.

3.9.4 Beschrijving van het huidige gebruik en de huidige functie

De kerk en het Saviocentrum zijn sterk lokaal verankerd en worden door de buurt levend gehouden. In de kerk vinden nog veel eucharistievieringen plaats: op weekdays om 8.45u, op zaterdag om 18.30u en op zondag om 10.45u en 18.00u. Doopsels, huwelijken, uitvaarten, huwelijksjubilea e.d. ontbreken evenmin.

3.10 SINT-EGIDIUSKERK IN GROOT-BIJGAARDEN

3.10.1 Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Egidius

Geografische ligging

- Brusselstraat z.n., Groot-Bijgaarden
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats binnen kerkelijke structuur

- Bisdom: aartsbisdom Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Asse (pastorale zone Groot-Bijgaarden-Zellik)
- Parochie: parochie Sint-Egidius

Eigenaar:

- volgens kadaster: gemeente Dilbeek
- volgens de lijst A. De Roquelaure en staten van Napoleon: gemeente Dilbeek

Bescherming(en)

- Beschermd als monument sinds 06/11/1946
- Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 5/10/2009
- Gelegen in het beschermde landschap van het kasteel van Groot-Bijgaarden sinds 20/10/1947.

De Sint-Egidiuskerk en omgeving

3.10.2 Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Georiënteerde classicistische parochiekerk van 1771 – 1776 naar een ontwerp van architect Bernard Thibaut; de laatgotische westtoren van circa 1600 bleef bewaard. De kerk staat op de hoek van de Brusselstraat en de Isidoor van Beverenstraat, in de onmiddellijke omgeving van het kasteel van Groot-Bijgaarden (ten zuiden ervan). Het voormalige kerkhof rond de kerk heeft plaatsgemaakt voor een grasperk met beplanting, dat van de straat is gescheiden door een lage bakstenen muur met ezelsrug. De kerk werd beschermd bij besluit van 5 november 1946 en bevindt zich ook in het beschermde landschap van het kasteel van Groot-Bijgaarden (datum besluit: 20 oktober 1947).

Historiek

De parochie Sint-Egidius is in de 12de eeuw ontstaan uit delen van andere parochies, met name Anderlecht, Bekkerzeel en Zellik. De heren van Bijgaarden en de Sint-Wivina-abdij waren mee verantwoordelijk voor de oprichting van de parochie.

De toren van de toenmalige kerk werd heropgebouwd rond 1600, na de verwoestingen tijdens de godsdienstoorlogen. De opdracht daarvoor werd gegeven in 1599 en de toren moest gebouwd worden naar het model van de toren van Wemmel. Van de oude kerk blijft vandaag enkel deze westtoren over. Volgens Wauters stond de oude kerk meer naar het zuiden dan de huidige kerk en zouden de fundamenteën daarvan zich nog bevinden op de plaats van het voormalige kerkhof. Op een kaart van 1624 (Ph. De Dijn) is in de dorpskom een kerk te zien met westertoren onder naaldspits en steunberen tegen de westgevel. De kerk heeft een transept en was toegankelijk via de zuidgevel. Een tweede afbeelding van de oude kerk is te vinden in het kaartenboek van de abdij van Groot-Bijgaarden uit 1734. Er zijn verschillen met de afbeelding uit 1624: we zien de parochiekerk afgebeeld als een kerk met ingebouwde westertoren, een sterk uitstekend transept, een koor van twee traveeën en een vijfzijdige apsis. Tegen de zuidgevel zijn nog een toegang en twee zijkapellen zichtbaar. Op beide afbeeldingen heeft de kerk een ommuurd kerkhof.

Het interieur van de Sint-Egidiuskerk

De kerk na de bominslag van februari 1945

In 1771 kreeg architect Bernard Thibaut de opdracht om het schip en het koor te vernieuwen. De toren bleef behouden. Er zijn van architect Thibaut nog drie plannen bewaard voor de bouw van de nieuwe kerk. De stenen werden geleverd door Johannes Wauwermans, steenhouwer. In 1778 waren de werken afgerond.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog was men begonnen de gevels te bepleisteren in plaats van ze te witkalken. Architect Chrétien Verraert richtte hierover een brief aan de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, die de werken liet stilleggen. Een eerste aanvraag tot bescherming van de kerk als monument gebeurde in 1944 op vraag van J. Crusenneyer, briefwisselend lid van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen. Ook Raymond Pelgrims de Bigard deed een aanvraag in datzelfde jaar. Op 20 februari 1945 viel een V-bom tussen de kerk en de pastorie. De kerk werd zwaar beschadigd, voornamelijk aan de noordzijde. Het dak was volledig verwoest, de muren vertoonden veel scheuren en barsten, de glasramen waren weg en het interieur van de kerk was nagenoeg helemaal vernietigd. Enkel de toren bleef gespaard van zware schade. Na de oorlog ontstond een discussie over het behoud van de oude kerk of de bouw van een nieuwe kerk.

Voorstanders van een nieuwe kerk waren onder meer de burgemeester en de kerkfabriek. Men argumenteerde dat de oude kerk toch al te klein was geworden. Men deed verschillende voorstellen: de kerk herbouwen aan de overzijde van het plein, een extra zijbeuk aanbouwen of de kerk bij de heropbouw te heroriënteren en te vergroten; het huidige koor zou dan fungeren als Sint-Wivinakapel (zie planarchief Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen). De kerk werd een jaar later als monument beschermd door toedoen van Raymond Pelgrims, die voorstander was van restauratie van de oude kerk en geen heil zag in het bouwen van een nieuwe en grotere kerk. In 1947 startte de restauratie onder leiding van architecten H. Sneiders (Brussel) en A. Balcaen (Wemmel) en in 1949 waren de werken afgerond. De witte pleisterlaag werd daarbij van de muren afgehaald en de twee vensters van de apsis werden weer opengemaakt. Op het voormalige kerkhof rond de kerk werd toen al niet meer begraven, maar het kerkhof met zijn hoge muur bleef na de restauratie wel bestaan, tot men in 1966 de goedkeuring kreeg om de graven te verwijderen. Een nieuwe begraafplaats werd een aantal jaar eerder al aangelegd in de Bosstraat.

Tijdens de jaren 1970 meldde het schepencollege dat herstellingswerken aan de toren dringend nodig waren. De Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen gaf haart toestemming voor restauratie en er werd een ontwerper aangesteld. Op de feitelijke restauratie bleef het wachten tot de jaren 1990. In 1991 werden dringende instandhoudingswerken aan de toren uitgevoerd. Bij latere restauratie in de jaren 1990 werd ook de cementering van de westgevel verwijderd.

Beschrijving

De kerk werd opgetrokken uit baksteen; witte zandsteen werd gebruikt voor de toren, de onderbouw, de steigergaten, de hoekkettingen en de speklagen. Het schip en het koor kregen leien zadeldaken, de sacristie en de dienstruimte leien schilddaken.

Het centrum van Bijgaerden op een kaart van Ph. De Dijn, 1624 (Caerte figuratief).
Voor de kerk ligt een open ruimte met enkele bomen, een dries, met daarrond verschillende hoeven.

De westgevel omvat centraal de verankerde, vierkante westtoren van rond 1600, met drie door waterlijsten gescheiden geledingen onder een ingesnoerde leien naaldspits. De onderste geleding is gemarkeerd door twee steunberen waartussen zich een 18de-eeuwse rondboogpoort bevindt in een omlijsting met geprofileerd beloop en een sluitsteen met bladmotief, verwerkt in een rechthoekige entablementomlijsting. De flankerende pilasters zijn bekroond met een drapering die eindigt in een franje. De eerste verdieping heeft een steekboogvormig venster uit de 18de eeuw, de bovengleding is voorzien van spitsboogvormige galmgaten. In de westgevel verloopt de overgang tussen natuursteen en baksteen grillig (was tot voor kort gecementeerd). De westgevels van de berging en de kapel vertonen muurvlechtingen.

Het schip en het koor hebben een hoge plint van natuursteen en een bovenbouw van zogenaamde Spaanse baksteen (die tot de restauratie van na de Tweede Wereldoorlog oorspronkelijk gekalkt en later bezet waren) en een geprofileerde daklijst van zandsteen. Schip en koor worden geritmeerd door steunberen waartussen grote steekboogvormige vensters zitten in een omlijsting van blauwe hardsteen met sluitsteen en geprofileerde waterlijst met gestrekte uiteinden. In de oostgevel van het koor is een cartouche gemetst met opschrift: "Me Posuit R.D / S.M.T.(?) Pierson / pastor / 23 augusti 1771", verwijzend naar de eerstesteenlegging van de kerk.

De sacristie bestaat uit één bouwlaag met een lagere natuurstenen plint. De twee rechthoekige vensteropeningen met omlijsting in blauwe hardsteen zijn voorzien van diefijzers. Tegen de eerste twee traveeën in de zuidgevel van het schip zijn twee grafstenen van blauwe hardsteen uit het begin van de 19de eeuw geplaatst, waaronder de grafsteen van hofarchitect Laurent-Benoit Dewez (1731-1812).

Interieur

Het interieur van de kerk werd volledig verwoest door de bominslag van 1945. De lambrisering was zwaar beschadigd en werd bij de restauratie niet meer teruggeplaatst. Ook de altaar en het doksaal met orgel waren getroffen en zijn na de restauratie niet teruggeplaatst. Het huidige interieur is bepleisterd en beschilderd. Er ligt een zwart-witte tegelvloer. Het schip en het koor hebben een tongewelf. De pilasters tussen de muuropeningen hebben geen uitgewerkt kapiteel en lopen over in de vlakke gordelbogen van de tongewelven. Tussen de gordelbogen zijn er centraal cirkels afgetekend.

Meubilair

Vóór de vernieling stond voor het hoofdaltaar een marmeren Christusbeeld, toegeschreven aan beeldhouwer Jerom Duquesnoy. Het dateerde uit de 17de eeuw en zou afkomstig geweest zijn uit de abdij van Groot-Bijgaarden – de eigenaar van de abdij zou het in 1814 geschonken hebben. Aan weerszijden van het hoofdaltaar stond een zijaltaar, beide werden eveneens vernietigd. Wel bleef het polychroom houten beeld van de Heilige Wivina bewaard; het werd gemaakt door Hubert Malfait en dateert van 1857. Uit de 17de eeuw dateert een eikenhouten beeld van Jezus aan het kruis, uit de 18de zijn twee houten beelden van engelen in aanbidding, van het voormalige hoofdaltaar. Het eiken beeld van Jezus aan het kruis is 19de-eeuws. Er staat een Lodewijk XV-biechtstoel uit de 17de eeuw en een Lodewijk XVI-preekstoel uit de 18de, beide van eik. Tegen het koor zijn 18de-eeuwse eiken lambriseringen aangebracht met Lodewijk XVI-versiering en twee medaillons met de buste van de Heilige Rochus en de Heilige Jozef. Het hardstenen doopvont heeft een 18de-eeuwse voet en recentere kuip. Volgens Van Belle staat er een 18de-eeuws steenkappersteken op. Tot in de Tweede Wereldoorlog rustte achteraan in de kerk een doksaal met orgel op twee houten zuilen. Dit orgel is verdwenen en werd vervangen door een nieuw orgel. Vooraan in de apsis staat heden een orgel uit de jaren 1980. In de sacristie zijn kasten met een ingebouwd altaar bewaard. De glasramen zijn gesigneerd met "Mr Hendrik / J.B. Jacobs 1954".

Zicht op de aankleding van het portaal voor de bominslag tijdens WO II

Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

De plattegrond toont een eenbeukig schip van vijf traveeën met ingebouwde westertoren gevat tussen een bergruimte en de doopkapel (heden de Heilige Wivinakapel of weekkapel) en een lager aansluitend koor van één rechte travee met een driezijdige koorsluiting. Tegen de zuidzijde van het koor bevindt zich de sacristie en tegen de noordzijde een later aangebouwde stookruimte.

De kerkmuren zijn bepleisterd en beschilderd, de vloer is uitgevoerd in zwart-witte tegels. Het schip en het koor hebben een tongewelf. De pilasters tussen de muuropeningen hebben geen uitgewerkt kapiteel en lopen over in de vlakke gordelbogen van de tongewelven.

Uitbreidingsmogelijkheden

De Sint-Egidiuskerk ligt in het centrum van Groot-Bijgaarden. De site vormt een groen eilandje in een sterk verstedelijkte omgeving. De voormalige begraafplaats is nu een grsveldje met nog enkele historische grafmonumenten. Ten noorden van het perceel ligt de pastorie met siertuin. De pastorietaun is toegankelijk via het voormalige kerkhof. Ten oosten van het kerkgebouw ligt het historische Pampoelhuis en het Gemeenteplein, dat vandaag is ingericht als parking. Er loopt momenteel een herbestemmingsonderzoek naar een toekomstige invulling van deze site. De omgeving van de Sint-Egidiuskerk is logischerwijs mee opgenomen in deze studie.

Bij de vernieling van het kerkgebouw tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het grootste deel van het historisch interieur verwoest. Bij de restauratie werd het interieur niet gerestaureerd, maar werden enkele stukken gerecupereerd en geplaatst in een sober monochroom interieur. Het ontbreken van een overvloedige christelijke symboliek en de sobere aankleding van het bouwwerk laat eenvoudiger een eventuele nevenbestemming toe.

Bouwfysische toestand

In 2012 voerde Monumentenwacht een gedetailleerde interieurstudie uit. Daaruit volgde de dringende aanbeveling om bepaald textiel te conserveren. Daarnaast wordt ook gevraagd aandacht te besteden aan de zorg voor het houten Christusbeeld en een natuurstenen beeld, herstellingen uit te voeren aan houten meubilair en historische sloten en ander hang- en sluitwerk te conserveren. Metalen objecten moeten naar de restaurator. Om schimmels en insecten te vermijden vraagt men onderhoud van houten objecten, ook al zijn ze minder waardevol, met aandacht voor onbeschilderde of niet gepolychromeerde houten voorwerpen. Eveneens in 2012 voerde Monumentenwacht een algemene inspectie uit. Dringende aandacht bleek vereist voor 'werken in de hoogte', voor het bekleden van de hoekkepers, voor gebreken aan goten en afvoeren, een lek in hoofdbeukdak, bindroeden en loden van glas-in-loodramen en dakaansluitingen.

Het laatste rapport van Monumentenwacht bracht aan het licht dat exterieur en interieur nood hebben aan een grondige renovatie. Werken zijn opgenomen in het beheersplan dat in 2017 in werking treedt. Volgende ingrepen maken daar deel van uit:

- Bereikbaar maken van toren, daken en zolders: plaatsing ladders & ladderhaken
- Herstellen daken en regenwaterafvoer
- Herstellen voegwerken (plaatselijk)
- Behandeling tegen opstijgend vocht
- Plaatsing duivenwering
- Herstellingen glas-in-lood
- Herstelling torenkruis
- Behandeling houtstructuur (lokale aantastingen)
- Herstellen klokkenstoel
- Herstellen scheurvorming pleisterwerk & schilderwerken
- Behandeling houtwerk (plaatselijke aantastingen)
- Conservering textiel en metalen voorwerpen
- Technische installaties
- Beveiligingswerken
- Modernisering bliksembeveiliging
- Plaatsing branddetectie en eventueel uitbreiding diefstalbeveiliging

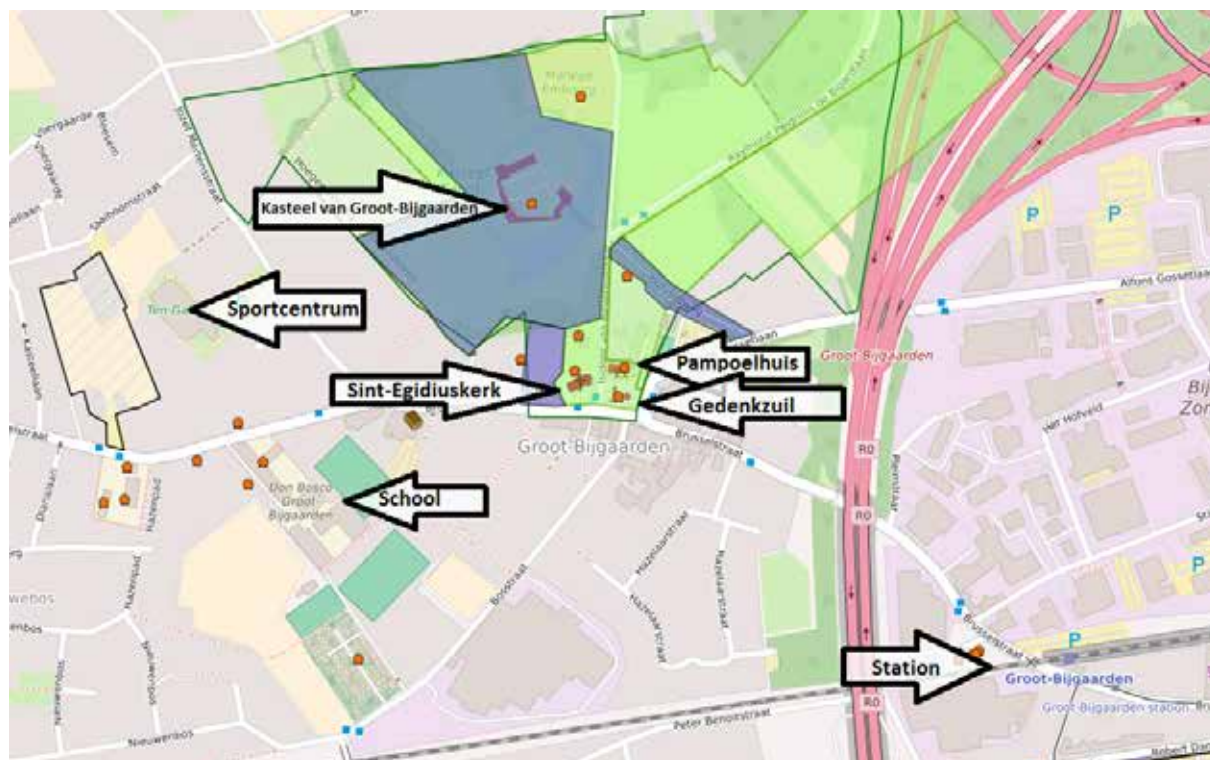

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie = ja
- Elektriciteit en verlichting = ja
- Inbraakbeveiliging = ja
- Brandbeveiliging = ja
- Geluidsinstallatie = ja
- Rolstoelvriendelijk: vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm.
- Toiletten aanwezig

3.10.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Erfgoed in directe omgeving zijn het Pampoelhuis (waarvoor momenteel een herbestemmingsonderzoek loopt), het Kasteel van Groot-Bijgaarden en de gedenkzuil, elementen die maken dat de kerk behoort tot een ruimere waardevolle site. Bovendien vormt de kerk een geheel met het gemeenteplein. Iets verder ligt de school Don Bosco Instituut Groot-Bijgaarden. De kerk is bereikbaar met de auto en er is een bushalte voor de kerk. Het station van Groot-Bijgaarden gelegen ligt op wandelafstand van de kerk.

3.10.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie

Deze kerk heeft nog een grote en hechte geloofsgemeenschap. Er is geen nood aan alternatieve gebruiksmogelijkheden. Elke zondag zijn er twee eucharistievieringen, om 9u en om 10.30u. Ze worden opgeluisterd door orgelmuziek en slechts uitzonderlijk vervangen worden door een gebedsviering. Er zijn ongeveer vijftig huwelijken of uitvaartplechtigheden per jaar.

Valorisatie:

- De kerk is elke werkdagen van 10 tot 13u publiek toegankelijk
- De kerk wordt regelmatig bezocht door pelgrims voor de H. Wivina.
- Een paar keer per jaar wordt de kerk verhuurd voor klassieke concerten en/of culturele evenementen die passen in het kader van een kerkgebouw.

Er passeren ook verschillende wandelingen en fietsroutes: de **kasteelwandeling** (4,18 km), **bloemistenwandeling** (2,5 km), **Westrand Brussel + Pajottenland** (104 km), **fietsroute** (32 km), de **bleitersnocture 4** (46,6 km) en de **bleitersnocture 6** (53,4 km).

3.11 SINT-ULRIKSKERK IN SINT-ULRIKS-KAPELLE

3.11.1 Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Ulrik

Geografische ligging

- Sint-Ulrikskerk, Kerkstraat 3, 1700 Sint-Ulriks-Kapelle
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats binnen kerkelijke structuur

- Bisdom: aartsbisdom Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Asse (pastorale zone Groot-Bijgaarden-Zellik)
- Parochie: parochie Sint-Ulrik

Eigenaar:

- volgens kadaster: kerkfabriek Sint-Ulrik
- volgens de lijst A. De Roquelaure en staten van Napoleon: gemeente Dilbeek

Bescherming(en)

- Beschermd als monument sinds op 16/10/1980
- Beschermd als stads- of dorpsgezicht, intrinsiek Dorpskom Sint-Ulriks-Kapelle sinds 16/10/1980
- Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 5/10/2009

Sint-Ulriks-Kapelle op de kaart van Ferraris (1771-1777)

3.11.2 Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Georiënteerde laatgotische kerk met pseudo-basilicale aanleg, grotendeels opgetrokken in de 17de eeuw. Verbouwingen dateren uit de 18de eeuw, de westgevel en de toren werden eind 19de eeuw opgetrokken. De kerk staat op een hoogte in het centrum van het dorp en was oorspronkelijk omgeven door een ommuurd kerkhof. Ze is als monument beschermd en de omgeving maakt sinds 1980 deel uit van het beschermde dorpsgezicht (datum besluit: 16 oktober 1980).

Historiek

In de 11de eeuw was er in het huidige Sint-Ulriks-Kapelle een kleine nederzetting rond een kapel die afhing van de moederparochie Asse en toegewijd was aan de Heilige Ulrik. Hierbij waren ook de graven van Leuven betrokken, als heren van het Land van Asse met de heren van Bijgaarden als hun plaatselijke vertegenwoordigers. Al in de 12de eeuw groeide Kapelle uit tot een zelfstandige parochie. Verbesselt vermoedt dat een nieuwe kerk werd opgetrokken in het midden van de 13de eeuw en dat men daarbij is vertrokken van een verkleinde uitvoering van het grondplan van de kerk van Asse, met Latijns kruis. In de 15de eeuw zouden werken zijn uitgevoerd aan de toren. Rond 1618 werden het koor en het schip vernieuwd (Walravens daarentegen dateert als enige de bouw van het schip en het koor in 1686). De abdij van Affligem droeg bij aan de restauratie van de kerk in 1617-1619 en liet daarvoor stenen leveren uit Meldert. Ook de abdij van Groot-Bijgaarden speelde bij de restauraties een rol. Dat beide abdijen bijdroegen aan de bouw van de kerk, komt doordat Affligem als hoofd van de moederparochie Asse automatisch het patronaat van Kapelle bezat; later zou de abdij van Groot-Bijgaarden, als dochterabdij van Affligem, dat patronaat verwerven. In 1724 (volgens Verbesselt in 1726) werd de voorgevel vernieuwd. Boven de deur van het westportaal en in het gewelf van het koor zouden de thans niet meer leesbare jaartallen 1724 en 1756 zijn aangebracht, die volgens Wauters waarschijnlijk wijzen op een vergroting. In 1756 werd allicht de vlakke zoldering aangebracht.

Het interieur van de Sint-Ulrikskerk

Het centrum van Sint-Ulriks-Kapelle

In het kaartenboek van de abdij van Groot-Bijgaarden (schets naar kaartenboek van Paul Lindemans in Verbuoue) dat rond 1735 is opgemaakt door J. De Deken, staat de kerk afgebeeld als een driebeukige kerk van twee traveeën met uitstekend transept en koor van twee traveeën met een vijfzijdige sluiting en kruisingstoren onder ingesnoerde naaldspits. Net als heden was er geen lichtbeuk aanwezig en reikten de zijbeuken tot aan het zadeldak van het schip. De zuidelijke zijbeuk had een zijportaal en er was een vlakke westgevel met rondboogportaal.

De zuidelijke bij-sacristie werd gebouwd in 1794 en gedateerd met een steen: "rdcvh/ picu/ anno 1794". De kruisingstoren werd in de 19de eeuw, mogelijk in 1819, vervangen door een westtoren. De huidige ingebouwde bakstenen toren en de westgevel dateren uit de tweede helft van de 19de eeuw. In 1952 werd de dakbedekking vernieuwd (architect Ch. Van Der Beken). De kerk liep lichte oorlogsschade op en in 1959 gaf de KCML haar goedkeuring gegeven voor het herstel van de schade aan de glasramen. Tot heden werd zeer weinig onderzoek gedaan naar de kerk en haar geschiedenis. Het bouwhistorisch vooronderzoek voor de (nog niet uitgevoerde) restauratie van de kerk trekt de volgende conclusies: schip, zijbeuken, transept en koor mogen gedateerd worden in het eerste kwart van de 17de eeuw. In de literatuur wordt beweerd dat de kerk zou verbouwd zijn in de 18de eeuw (zijbeuken). Toch zijn de rondboogvensters van de zijbeuken waarschijnlijk 17de-eeuws. Het jaartal 1618 zou daarop terug te brengen zijn (deze periode wordt Wauters en Verbesselt genoemd als tijd waarin de kerk gebouwd is), enkel de zuidelijke sacristie dateert met zekerheid uit de 18de eeuw. De westtoren en westgevel dateren uit het laatste kwart van de 19de eeuw, samen met het westportaal en de aangrenzende doopkapel (aan de noordkant) en de bergruimte (aan de zuidkant).

Beschrijving

De laatgotische kerk is voornamelijk opgetrokken uit witte zandsteen (Lediaanse kalkzandsteen type Balegem en in mindere mate Gobertanger) onder een gecombineerde leien bedaking. De neogotische bakstenen westgevel heeft een licht vooruitspringende vierkante toren van vier geledingen met westportaal onder een ingesnoerde leien naaldspits. De toren wordt geflankeerd door de westgevels van de doopkapel en de bergruimte. Witte natuursteen is gebruikt in de sokkel, de steigergaten en de hoekblokken van de toren en de westelijke zijgevels. De sokkel heeft een hardstenen afzaat. Het spitsboogvormig portaal zit in een geprofileerde omlijsting van blauwe hardsteen onder een geprofileerde waterlijst met gestrekte uiteinden. Op de eerste verdieping bevindt zich een groot spitsboogvormig venster met erboven een klein steekboogvormig venster. Beide hebben een geprofileerde waterlijst met gestrekte uiteinden. Bovenaan in de muren van de klokkenverdieping zitten spitsboogvormige galmgaten, onderverdeeld door vier galmborden en met eveneens een geprofileerde waterlijst met gestrekte uiteinden. De vensters van de doopkapel en de bergruimte zijn tweelichten met een hardstenen tussendorpel, gevat onder een spitsboogvormige hardstenen waterlijst met gestrekte uiteinden.

De zuidelijke gevel van het schip is grotendeels opgetrokken uit witte zandsteen, de noordelijke uit baksteen met witte natuurstenen banden, stellinggaten en een natuurstenen sokkel. De noordelijke gevel werd begin 20ste eeuw gecementeerd met schijnvoegen en dat geldt ook het voor de eerste travee uit de 19de eeuw, die eveneens opgetrokken is in bak- en zandsteenstijl. In beide zijgevels bevindt zich een monumentaal smeedijzeren anker ter hoogte van de bouwnaad tussen beuken en westertoren met kapel en bergruimte. De zijbeuken van het schip hebben twee smalle rondboogvensters met glas in lood, afgeschuinde dagkanten en afzaat. Van het schip zijn de gevels niet zichtbaar, de lessenaarsdaken van de zijbeuken sluiten onmiddellijk aan op het zadeldak van het schip.

Het transept heeft overhoekse verjongende steunberen bekroond met een piron en aan de noordwestelijke hoek een hoeksteunbeer. Aan de noord- en zuidzijde heeft het transept puntgevels met aandak en schouderstukken en grote smeedijzeren ankers in de gevels. Er zijn grote rondboogvensters met glas in lood en waterlijst, hogerop bevindt zich klein rechthoekig venster.

Het koor wordt geritmeerd door verjongende steunberen met muurankers en spitsboogvensters met tweelichten, waarvan de drie oostelijke in de 19de eeuw gedicht zijn, alle met waterlijst en afzaat die als waterlijst doorloopt over de steunberen, de noordelijke sacristie en het transept.

De noordelijke sacristie uit de 17de eeuw heeft één bouwlaag onder een leien lessenaarsdak, korfboogvormige vensters met diefijzers en een kleine overhoekse steunbeer op de hoek. De zuidelijke sacristie heeft eveneens één bouwlaag, onder een half leien schilddak gedateerd met gevelsteen "rdcvh/ picu/ anno 1794"; aan de zuidzijde zit groot steekboogvormig venster met diefijzers, aan de oostzijde bevinden zich twee grafplaten: één van de familie D'Hannosset en een recente plaat van Burggraaf Marc de Ghellinck Vaernewyck en Burggravin barones de Woelmont.

In de kerkgevels zijn meerdere grafstenen ingemetseld, met als opmerkelijkste de grafplaat van Théodore de Fourneau langs de zuidgevel aan de zijde van het westportaal. De Fourneau was heer van Kapelle en eigenaar van het kasteel Nieuwermolen. Op zijn grafplaat staat deze tekst: "Icy gist/ messire/ Theodore de/ Fourneau/ chlr, s. de La/ Chapelle, Ranst, etc., fils/ de Charles/ esquier, s. de/ cruquembourg". Onder de schildjes in de omlijsting staan de namen van volgende buurten: "Fourneau/ Lannoy/ Bailles/ Vrechem/ Ghyn/ Behem/ Tserclas/ van der Ryt" en onder de voeten staat: "morut - 13 febr/ 1634". Het is een hardstenen grafplaat met centraal het bas-reliëf van de dode in een nis. Het hoofd van de man rust op een kussen en zijn voeten op een hond. Naast de man ligt een zwaard en aan zijn voeten liggen zijn helm en uitrusting. Boven de nis zitten twee engelen met een brandende toorts en een doodshoofd in de handen. Tussen hen prijkt een wapenschild bekroond met een helm en een vogel. Tegen de noordgevel aan de zijde van het westportaal, bevindt zich de grafplaat van Margareta de Login, Charles de l'Espinoy (haar echtgenoot), hun zoon Philips en diens echtgenote Cornelia de Norman. De plaat is niet meer leesbaar. Verder zijn er nog twee 18de-eeuwse hardstenen grafplaten met deels verdwenen witmarmere letters en ornamenten tegen het westportaal en enkele grafplaten tegen het koor.

Het koor van de Sint-Ulrikskerk in 1974

Interieur

Met uitzondering van de zichtbare kalkstenen zuilen en opstandbogen is het interieur bepleisterd en geschilderd. Er is een rondboogarcade op zuilen met achthoekige sokkel en koolbladkapiteel. De scheidingbogen tussen viering en transept zijn eveneens rondbogen. Op het koor na heeft de hele kerk een vlakke zoldering met gestuukte plafonds en moerbalkverdeling uit de 18de eeuw. Het koor heeft een kruisribgewelf met doorlopende en op consoles steunende ribben. De vloer in de kerk bestaat uit zwarte en witte tegels.

Het inkomportaal is van het schip gescheiden door het tochtportaal en de doksaalwand is doorbroken met een grote spitsboog. De doopkapel en de bergruimte, aan weerszijden van de inkom, zijn toegankelijk via vroeg 20ste-eeuwse ijzeren hekken. De 17de-eeuwse noordelijke sacristie heeft een segmentboogvormige toegangsdeur, een bakstenen plavuizen vloer in rood en grijs en natuursteen, bepleisterde muren en een bepleisterd bakstenen graatgewelf. De 18de-eeuwse zuidsacristie heeft dan weer vloertegels met ingelegde motieven, bepleisterde wanden en een vlak stucplafond.

Meubilair

Hoofdaltaar en zijaltaren zijn van eind 17de, begin 18de eeuw. Het gaat om portiekaltaren opgebouwd uit hout met marmerimitatie uit eind 19de eeuw, toen de altaren werden gerestaureerd. Boven het hoofdaltaar hangt *De gekruisigde Christus*, een schilderij van Rubens' leerling K. De Craeyer. Boven het Maria-altaar hangt een kruisafneming en boven het Sint-Hubertusaltaar een Christus met vier in het evangelie genoemde zondaars. Verder hangen er in de kerk schilderijen met portretten van vier kerkvaders (Ambrosius, Augustinus, Hiëronymus en Gregorius) en een marteling van Sint-Sebastiaan. In de nissen naast het hoofdaltaar bevinden zich beelden van Franciscus en Clara. In de winterkapel staan drie polychrome houten beelden van Sint-Anna, Sint-Ulrik en Sint-Hubertus. Het halfverheven beeldhouwwerk op de preekstoel stelt Sint-Ulrik en de vier evangelisten voor. De drieledige eikenhouten biechtstoel

Het doksaal van de Sint-Ulrikerkerk in 1974

uit de 18de eeuw is versierd met beeldhouwwerk. Uit de 17de eeuw dateert de barokke doopvont van blauwe hardsteen, het reliekschrijn van Sint-Hubertus is van het einde van de 17de eeuw. Op het doksaal staat nog een oud pneumatisch orgel. In 1993 is in de kerk een nieuw mechanisch pijporgel geplaatst. De zes glasramen in het koor stellen de vier evangelisten, Sint-Ulrik en Sint-Hubertus voor. De twee dichtgemaakte vensters aan weerszijden van het hoofdaltaar hebben nog een oculus en twee rondboognissen voor beelden. In de twee oculi staan twee christelijke symbolen: een pelikaan en het Lam Gods. Alle glasramen dateren van 1906 en zijn een schenking van J.B. Schmedding (eigenaar van het huidige rusthuis De Verlosser). Het glasraam met de evangelist Johannes is gedateerd en gesigneerd: 1906 J.E.T. Coucke - Brugge. Ook de glasramen uit de zijbeuken en het transept zijn afkomstig van het atelier Coucke uit Brugge; ze zijn uitgewerkt met geometrische motieven.

Verder bevinden zich in de kerk verschillende grafstenen in de vloer en een marmeren gedenkplaat voor de slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog van de hand van Theodoor Hendrickx uit Asse (zie gedenkzuil in de Kerkstraat).

Kerkhof

Het kerkhof rond de Sint-Ulrikskerk is bewaard gebleven, maar er wordt niet meer begraven. De nieuwe begraafplaats van Sint-Ulriks-Kapelle bevindt zich in de Bekkerzeelstraat. Het oude kerkhof maakt deel uit van het beschermde dorpsgezicht (datum besluit: 16/10/1980). Het werd in 1887 vergroot en voorzien van een lage bakstenen muur met ijzeren hekken. Op oude prentkaarten uit het begin van de 20ste eeuw is dit smeedijzeren hekken op een lage bakstenen muur nog zichtbaar. De toegang tot het kerkhof was afgesloten door middel van twee bakstenen pijlers en een ijzeren hek. Tot begin 21ste eeuw bleef de bakstenen muur behouden, zij het in slechte staat (het ijzeren hekken was toen al verdwenen). Tijdens de inventarisatie (2010) was deze muur reeds afgebroken en in afwachting van heropbouw van de muur vervangen door een tijdelijke houten omheining.

Het oude kerkhof telt enkele merkwaardige grafmonumenten: grafkapel van de families Koning Van-der Borch, Schmedding en Dansaert, onder andere voormalige eigenaars van het huidige rusthuis De Verlosser. Het is een neoclassicistische arduinen grafkapel, afgezet met een eenvoudig ijzeren hekken. Het fronton met een imortellenkrans van palmtakken is bekroond met een kruis. Het monumentale grafmonument van de familie Coulemont de Waterleet Tupigny is neogotisch; het is driedelig opgesteld, met centraal een gekruisigde Christus onder baldakijn dat uitgewerkt is als een neogotische torenspits met opengewerkte puntgevels voorzien van drielobmotief met maaswerk. Ook de grafplaten zijn voorzien van maaswerk.

Het grafmonument voor Jozef De Bolle vermeldt: "Ter gedachtenis van/ Jozef DE BOLLE/ soldaat van het 11 Linie Regi/ Telefoniste Signaleur/ Geboren te ST.Ulrich-Capelle/ den 6 Augustus 1894/ gevallen op het veld van Eer/ te Moorslede/ den 11 Oktober 1918". Dit monument heeft een portiek bekroond met een kruis. In het portiek staat een bronzen beeld van een soldaat die de wacht houdt.

Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

De plattegrond toont een Latijns kruis met ingebouwde westtoren, een driebeukig schip van twee traveeën plus de torentravee, een kruisbeuk van één travee met vlakke sluiting, een koor van twee traveeën met een vijfzijdige koorsluiting en in de oostelijke oksels van het transept twee sacristieën. De toren is ingesloten door een doopkapel aan de noordkant en een bergruimte aan de zuidkant.

De Sint-Ulrikskerk is toegankelijk via het portaal in de westtoren. Het inkomportaal is van het schip gescheiden door het tochtportaal, de doksaalwand is doorbroken met een grote spitsboog.

Op de zichtbare kalkstenen zuilen en opstandbogen na is het interieur bepleisterd en wit geschilderd. Het schip wordt geritmeerd door een rondboogarcade op zuilen. De scheidingbogen tussen viering en transept zijn eveneens rondbogen. Behalve in het koor heeft de hele kerk een vlakke zoldering met gestuukte plafonds en moerbalkverdeling uit de 18de eeuw. Het koor heeft een kruisribgewelf met doorlopende en op consoles steunende ribben. De vloer in de kerk bestaat uit zwarte en witte tegels.

Uitbreidingsmogelijkheden

De Sint-Ulrikskerk ligt in het historisch centrum van Sint-Ulriks-Kapelle, dat aansluit op de Brusselstraat, de huidige hoofdstraat. Door het optrekken van een nieuw schoolgebouw in de 21ste eeuw is de zichtas verstoord, zodat de kerk thans minder zichtbaar is vanaf deze as. Momenteel wordt voor de kerk en haar omgeving een beheersplan opgesteld waarin deze problematiek wordt behandeld. De zone rond de kerk krijgt daarbij een verkeersluwe invulling en het plein met parking voor de kerk krijgt een volledige facelift.

De heraanleg van het voormalige, thans niet meer gebruikte kerkhof rond de kerk is mee opgenomen in dit beheersplan.

Typend voor de neoklassieke stijl is de sobere aankleding van het interieur. Christelijke symboliek is niet zo uitdrukkelijk aanwezig, op de zeer opvallende kruisweg na. De soberheid werd in de jaren 1970 nog eens versterkt door het interieur wit te schilderen. Deze aspecten maken van het kerkgebouw een veeleer neutrale ruimte, zodat het zich gemakkelijker leent voor een nevenbestemming zonder dat daar grote ingrepen voor nodig zijn.

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie = ja
- Elektriciteit en verlichting = ja, LED-verlichting vernieuwd in 2016
- Inbraakbeveiliging = ja
- Brandbeveiliging = ja
- Geluidsinstallatie = ja
- Rolstoelvriendelijk: vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm.
- Geen toiletten

Bouwfysische toestand

In de kerk werden door Monumentenwacht inspecties uitgevoerd in 1997, 2003 en 2012. Tijdens de laatste inspectie werden mogelijk asbesthoudende materialen aangetroffen. Dringende ingrepen zijn het vervangen van de halogeenspot op het plafond van de hoofdbeuk, de gebroken, uitgeschoven en door pyriet geperforeerde leien vervangen, aansluitingen zoals nokken vervangen, kruisen op daken ontroesten, herschilderen en verankeren, gebreken aan de kapconstructie herstellen, goten en afvoeren herstellen, aandacht voor baksteenmetselwerk, bloeiplanken van de toren vernieuwen, glas-in-lood ramen restaureren en voorzien van voorzetsbeglazing, galmborden herbekleden en voorzien van duivenwering aan de buitenzijde, binnendeuren die los bewaard worden restaureren en op hun oorspronkelijke plek zetten, duivenwering aanbrengen.

3.11.3 Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

De kerk is omgeven door een groen graslandschap. Ten zuiden ligt een school en ten noorden Kasteel La Motte. Dicht bij de kerk vinden we ook twee Onze-Lieve-Vrouwkapellen. De kerk is goed bereikbaar met de auto, er is parkeergelegenheid op het plein rond de kerk en in de straten rondom. De kerk is dankzij een bushalte in de Brusselstraat ook bereikbaar met het openbaar vervoer.

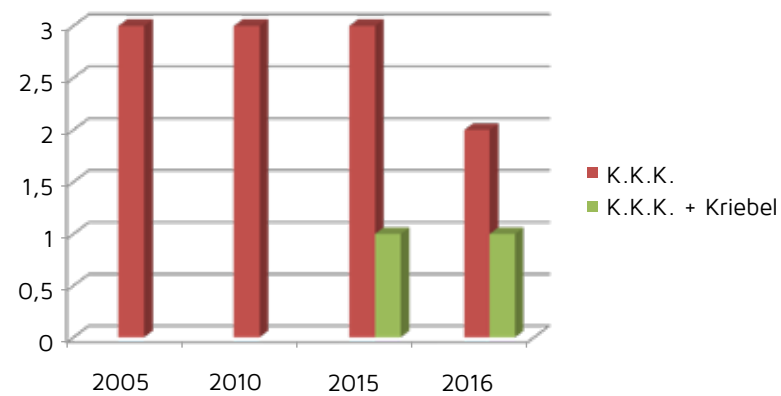
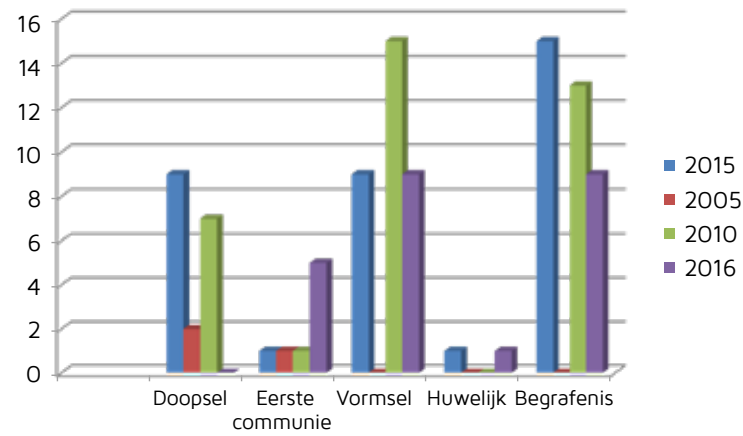
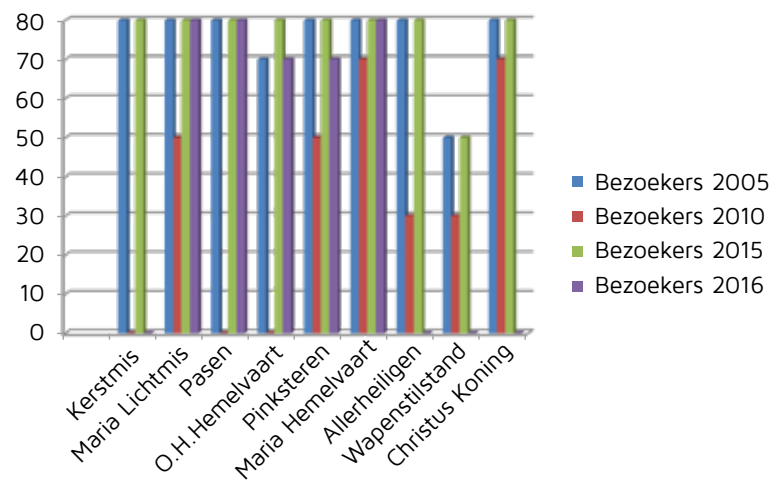
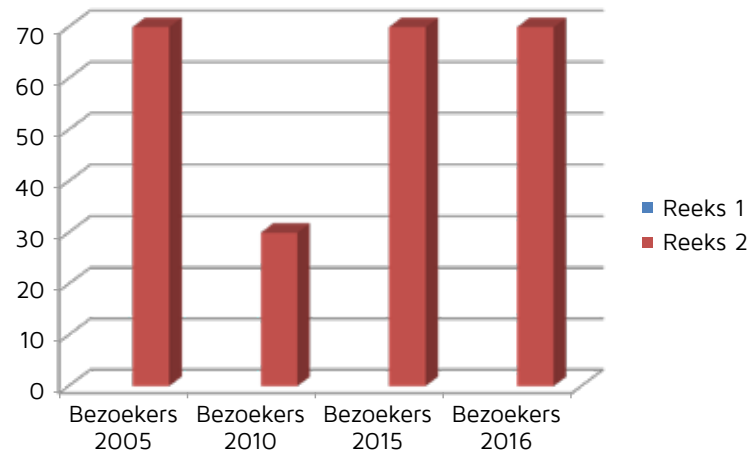
3.11.4 Beschrijving van het huidig gebruik en de huidige functie

Elke zondag is er een eucharistieviering om 9.15u, opgeluisterd door orgelmuziek en het kerkkoor. Daarnaast zijn er de hoogdagvieringen (Kerstmis met zowel een middernachtmis als een hoogmis, Pasen, Hemelvaart, Pinksteren), Mariavieringen, 11 november, 4 juli (feest van patroonheilige Sint-Ulrik), biddag, Sint-Hubertusviering, de vieringen in de Goede Week, ...)

Huwelijksvieringen zijn schaars, in tegenstelling tot de vele uitvaarten. Elk jaar worden ook enkele kinderen gedoopt in de parochiekerk.

Valorisatie

- Het parochiekoor repeteert elke zaterdag in de kerk. Ook andere zangers en muzikanten kennen en waarderen de uitstekende akoestiek van de Sint-Ulrikskerk.
- Er vinden minstens twee concerten per jaar plaats.
- Enkele jaren geleden stapte de kerk in het project Open kerken. In de maanden juli en augustus is de kerk op vrijdag, zaterdag en zondag open van 14.00u tot 18.00u. Ze wordt dan zowel voor devotie en stilte als uit toeristische overwegingen bezocht.
- Na overleg tussen de parochiepriester, de kerkfabriek en de parochieploeg kan de kerk voor culturele evenementen gebruikt worden, zolang die niet indruisen tegen de kerkelijke leer en ethiek.

4 Naar een toekomstvisie

4.1 ONDERBOUWDE VISIE OP GEBRUIK EN FUNCTIE IN DE TOEKOMST

4.1.1 Start van het project

Projectgroep

Om de totstandkoming van het parochiekerkenplan in goede banen te leiden, werd een gemeentelijke projectgroep opgericht met volgende leden:

	Naam	Dienst
projectleider	Fred Gillebert	Cultuurcentrum Dilbeek – projectleider Vrije Tijd
projectlid	Kathleen Leys	Diensthoofd dienst cultuur & toerisme, teamcoach Cultuur & samenleving: team kennis, erfgoed en technologie
projectlid	Mieke Verschaffel	Projectverkenner
projectlid	Thomas D’hoker	IOED Pajottenland & Zennevallei
projectlid	Judith De Waele	Dienst cultuur en toerisme – Cultuur & samenleving: team kennis, erfgoed en technologie
projectlid	Hilde Vlogaert	Financieel expert - contactpersoon kerkfabriek
projectlid	Steven De Mesmaeker	Cultuurcentrum Dilbeek – teamcoach Cultuur en samenleving: team gemeenschap
projectlid	Johan De Reu	Archivaris
projectlid	Jef Vanderoost	Schepen bevoegd voor financiën, onderwijs en facilitair beheer (gebouwen, ict, gis)

Visie

Om te beginnen werd het plan van aanpak bepaald:

- Wat gaan we doen?
- Hoe gaan we het doen?
- Wie gaat het doen en tegen wanneer?
- Welke middelen zijn er?

Nadien werden de prioriteiten bepaald. De projectgroep was er zich van bij het begin van bewust dat later in het project nog andere zaken naar boven zouden komen. De risico's werden gerangschikt van grote impact naar lage impact. Het opstellen van een kerkenplan vroeg om afbakening: de focus werd gelegd op de toestand vandaag en de verkenning van mogelijkheden voor de toekomst.

Luisterbereidheid, openheid en respect van alle actoren werden als voorwaarden vooropgesteld om tot een gedragen visie te komen. Ten slotte bleven ook uitdagingen zoals het lokale draagvlak, de cultuurhistorische waarde (beschermd of niet) en financiële middelen in het hele verhaal een aandachtspunt.

Externe aftoetsing

Het plan van aanpak werd na de eerste voorbereidingen binnen de projectgroep afgetoetst met Jan Jaspers, directeur van het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC), het expertisecentrum voor religieuze kunst en cultuur in Vlaanderen en Brussel. In het voorjaar van 2016 werd het plan vervolgens in afzonderlijke gesprekken met alle parochiepriesters, de afgevaardigden van het Vicariaat, het centraal kerkbestuur, alle kerkfabrieken en parochieploegen afgetoetst. Alle partners stemden in met de werkwijze.

Bij de start beschikte de projectgroep reeds over een uitvoerig document met de omgevingsbeschrijving en de cultuurhistorische waarde van de gebouwen. Daarnaast werden ook de bestaande documenten van Monumentenwacht gebruikt.

4.1.2 Verloop van het project

Het project verloopt in drie fasen:

- Fase 1 betrof de beeldvorming en omvatte vier luiken: informatie, inspiratie, inspraak en inventarisatie. Het doel van deze fase was zoveel mogelijk basismateriaal en zoveel mogelijk inzichten verzamelen om vandaaruit een gedragen visie te ontwikkelen.
- In een tweede fase werden de verschillende visies op elkaar afgestemd en verwerkt in een voorstel van kerkenbeleidsplan, dat ter goedkeuring kon voorgelegd worden.
- Na de goedkeuring van het kerkenbeleidsplan kan in fase 3 de eigenlijke uitvoering starten: het uitwerken van de toekomstvisie per kerkgebouw.

De timing

De vooropgestelde timing en de planning van de acties voor fase 1 en 2 worden verduidelijkt in onderstaande tijdslijn.

4.1.3 Fase 1: inventarisatie, informatie, inspiratie, inspraak

In fase 1 brachten we via zoveel mogelijk kanalen alle mogelijke informatie samen die bruikbaar, nuttig, inspirerend kon zijn voor de opbouw van een kerkenbeleidsplan.

Inventarisatie

We verzamelden (eerder technische) informatie over de gebouwen (eigenaars, ligging, bescherming, erfgoedwaarde,...) en brachten die samen in uitgebreide inventarisfiches.

Informatie

Tegelijk gingen we op verkennend gesprek bij de pastoors, de kerkfabrieken en de parochieploegen, om informatie te verzamelen over het huidig gebruik, de huidige gebruikers en hun intenties voor de toekomst, zowel op vlak van het gebouw (geplande werken) als op het pastorale vlak.

Inspiratie

We lieten ons eind oktober 2016 tijdens een info-avond door het CRKC meenemen op een inspirerende virtuele wandeling langs voorbeelden van valorisatie, medegebruik, nevengebruik en herbesteding.

Inspraak

Tenslotte organiseerden we een rondgang in de gemeente (= de ommegang). Onder elke kerktoren nodigden we de omwonenden uit om mee te komen denken over de toekomst van 'hun' kerk en pastorie.

FASE 1				
Doel		Methode	Partijen	Uitkomst
Inventarisatie	Verzamelen van technische informatie over de gebouwen	Maken van fiches	Projectgroep gemeente	Inventarisatiefiche per gebouw
Informatie	Kennismaking Uitwisselen visies Afstemmen visies	Verkennde gesprekken	Vicariaat Deken en pastoors Kerkfabrieken Centraal Kerkbestuur Parochieploegen Projectgroep gemeente	Gedragen visie
Inspiratie	Verduidelijking kerkenbeleidsplan Verduidelijking methode	Publieksmoment Praktijkvoorbeelden CRKC	Inwoners van Dilbeek	Duidelijkheid bij al de partijen
Inspraak	Verduidelijking kerkenbeleidsplan Uitwisselen visies Openheid	Ommegang langs de 10 parochies	Vicariaat Deken en pastoors Kerkfabrieken Centraal Kerkbestuur Parochieploegen Projectgroep gemeente Omwonenden Geïnteresseerden	Visies van al de partijen

De ommeegang

Voor de ommeegang werden alle burgers van Dilbeek uitgenodigd. Ze konden bij één of meerdere momenten aanwezig zijn. Tijdens de tien momenten van de ommeegang bereikten 292 deelnemers.

8/11	Sint-Rumoldus
15/11	Sint-Pieterkerk & Sint-Anna kapel
21/11	H. Theresiakerk
23/11	Sint-Ulrikerk
30/11	Sint-Egidiuskerk
5/12	Heilige Familiekerk
6/12	Sint-Ambrosiuskerk
12/12	Sint-Gertrudiskerk
13/12	Dominicus Savjokerk
15/12	Sint-Martinuskerk

De ommeegang werd georganiseerd als een schrijfgesprek rond een aantal thema's aan de hand van vier vragen:

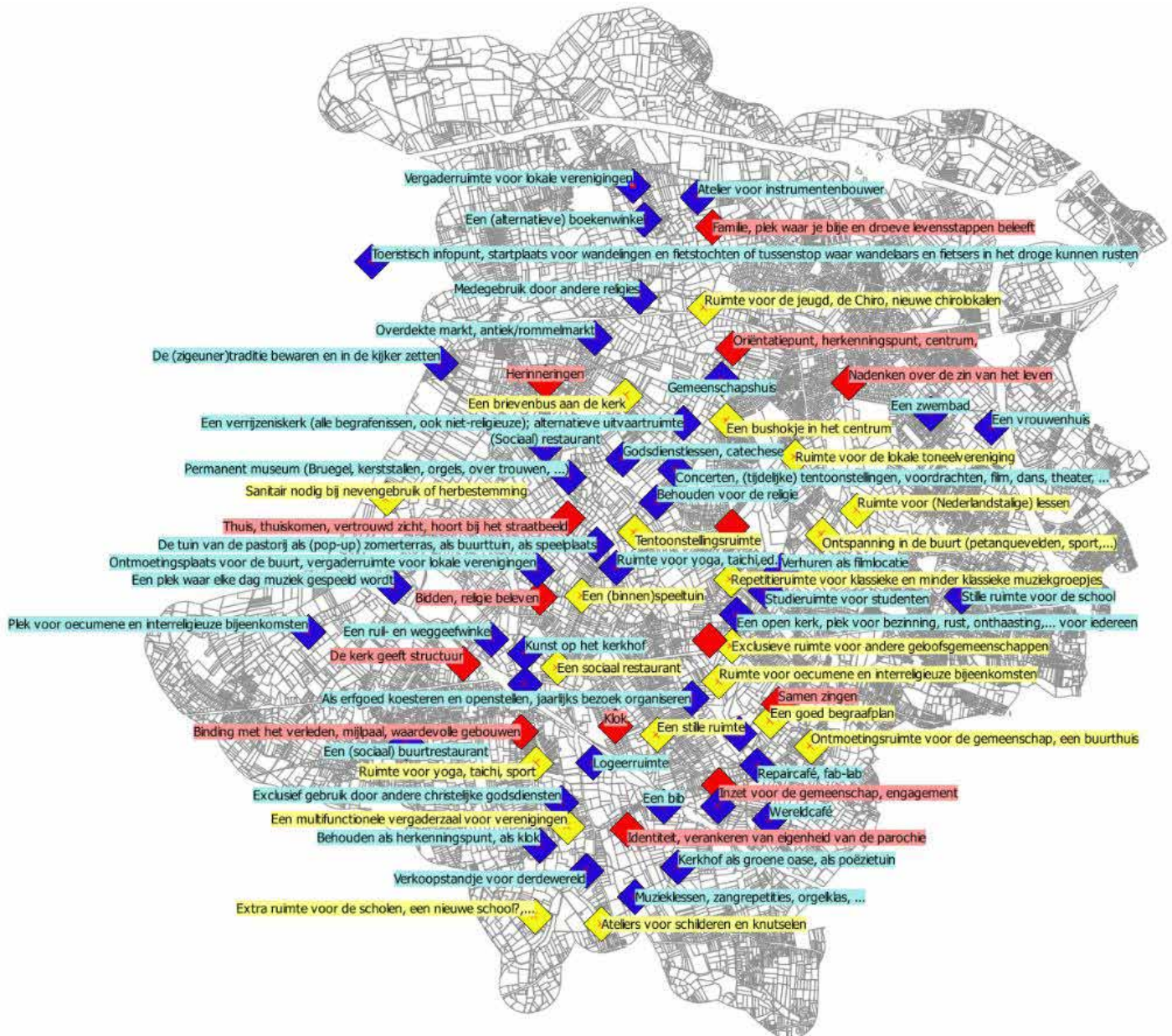
- **Vraag 1** – Heb je een persoonlijk verhaal? Heeft de kerk in jouw leven een rol gespeeld? Heb je een bijzondere ervaring met of in de kerk? Heeft de kerk voor jou een bijzondere betekenis? Wil je je verhaal delen? Of heb je (thuis) misschien nog foto's?
- **Vraag 2** – Wat betekent de kerk voor jou? Een gebouw? Een oriëntatiepunt? Je wekker? Een ontmoetingsplaats?...?
- **Vraag 3** – Wat hebben we nodig/wat kunnen we gebruiken voor onze (lokale) gemeenschap? Voorbeelden:
 - ik wil graag schilderen maar thuis heb ik de ruimte niet en in de buurt vind ik ook geen geschikt atelier...
 - Ik wil voor de verjaardag van mijn kind graag de hele klas uitnodigen, maar heb daar thuis de ruimte niet voor en in de buurt is er ook niets beschikbaar...
 - We willen met onze lokale vereniging graag in de buurt een activiteit organiseren, maar vinden de geschikte ruimte niet...
- **Vraag 4** – De kerk vernieuwt. Heb je suggesties? Heb je ideeën? Ken je leuke voorbeelden van valorisatie, medegebruik, nevengebruik of herbestemming?

Het was niet vanzelfsprekend om de veelheid aan input op een leesbare manier tot een synthese te brengen.

De persoonlijke antwoorden op vraag 1 werden verzameld in een ppt-document (bijlage 3). Daarin proberen we een impressie te geven van de vele inspirerende antwoorden en mooie verhalen. De teneur van de persoonlijke verhalen was vooral dat de kerk een rol heeft gespeeld bij belangrijke blijvende en droevige stappen in het leven van de mensen (communies, huwelijken, dopen, begravenissen).

De antwoorden op vragen 2, 3 en 4 werden in eerste instantie opgesteld (voorbeeld van de antwoordenlijst bij vraag 2 in bijlage 4) en per parochie in kaart gebracht in het verslag van de ommegang (bijlage 2).

Uit de antwoorden op de verschillende vragen op de verschillende plekken werd een overzicht gedestilleerd van wat kerkelijke gebouwen voor de kerkelijke en minder kerkelijke lokale gemeenschap betekenen en kunnen betekenen.

Omdat de antwoorden op de verschillende vragen niet altijd even duidelijk te onderscheiden waren (wat is het nu, wat zou ik graag hebben dat het is, wat hebben we nodig,...), werden de antwoorden samengebracht in één lijst van betekenissen, wenselijkheden, suggesties voor de toekomst. Alle suggesties werden gegroepeerd in een aantal rubrieken.

4.1.4 Fase 2: synthese

Doel van fase 2 was met de stuurgroep te komen tot een gezamenlijk ontwerp van kerkenbeleidsplan.

Stuurgroep

De stuurgroep werd samengesteld uit leden van de gemeentelijke projectgroep, de parochiepriesters, een afgevaardigde van het Vicariaat, een afgevaardigde van het Centraal Kerkbestuur, van elke kerkfabriek en parochieploeg en enkele externe deskundigen en vrijwilligers afgevaardigd door adviesraden.

Stapsgewijs overleg resulteerde in een gedragen ontwerp voor het kerkenbeleidsplan.

FASE 2			
Doel	Methode	Partijen	Uitkomst
Eenduidige toekomstvisie	Workshop	Vicariaat Deken en pastoors Kerkfabrieken Centraal Kerkbestuur Parochieploegen Projectgroep gemeente Adviesraden Experts Onroerend erfgoed	Gedragen aanzet tot een kerkenbeleidsplan
Afstemmen met het pastoraal plan	Overleg	Vicariaat Deken en pastoors Projectgroep gemeente	Gedragen voorstel van kerkenbeleidsplan
Komen tot een synthese	Overleg	Vicariaat Deken en pastoors Kerkfabrieken Centraal Kerkbestuur Parochieploegen Projectgroep gemeente Adviesraden Experts Onroerend erfgoed	Een gedragen kerkenbeleidsplan
Goedkeuring beleidsplan		CRKC (pre-advies) Bisschop Gemeenteraad Onroerend Erfgoed	Goedgekeurd kerkenbeleidsplan

Workshop

Op 31 maart 2017 vond een workshop plaats voor de stuurgroep. De uitdaging was vanuit de lijst met mogelijkheden, wensen, verzuchtingen en verwachtingen uit fase 1 een aanzet te geven voor een gedragen voorstel van kerkenbeleidsplan.

In kleine groepjes trachtten de aanwezigen elk van de kerkgebouwen een toekomstige invulling te geven. Na de oefening werd geprobeerd een eerste globale visie te ontdekken. Waren er zaken die in alle groepjes naar boven kwamen? Deze grote lijnen worden op een plan genoteerd.

Bij iedere kerk werd een kleur genoteerd die staat voor:

- hoofdkerk
- nevenbestemming in tijd
- nevenbestemming in ruimte
- herbestemming

Deze oefening gebeurde zowel voor de kerken als voor pastorieën. Dit alles gebeurde op een voorzichtige, open en respectvolle manier, waarbij het welbevinden van de groep voortdurend werd getoetst.

De inbreng van alle betrokkenen, hetzij via de verkennende gesprekken, hetzij via de inspraakmomenten, vormde de basisinformatie waarmee in fase 2 verder gewerkt werd.

Aftoetsing met het pastoraal plan

In de weken nadien zaten enkele leden van de projectgroep, de parochiepriesters, de deken en een afgevaardigde van het Vicariaat Mechelen-Brussel samen om de resultaten van de workshop nogmaals te overlopen en om het voorstel af te stemmen met het pastoraal plan.

Synthese

Op 15 mei 2017 kwam de stuurgroep een laatste keer samen om het definitief plan voor te stellen en de laatste bemerkingen te noteren.

Het resultaat van het project ziet er als volgt uit:

Deelgemeente (en wijk)	Kerk	Toekomstvisie
Pastorale zone Dilbeek		
Dilbeek	Parochiekerk Sint-Ambrosius	Eredienst - valorisatie
Itterbeek, Sint-Anna-Pede	Sint-Annakapel	Nevenbestemming
Schepdaal, Sint-Gertrudis-Pede	Parochiekerk Sint-Gertrudis	Eredienst - valorisatie
Sint-Martens-Bodegem	Parochiekerk Sint-Martinus	Nevenbestemming
Itterbeek	Parochiekerk Sint-Pieter	Eredienst - valorisatie
Schepdaal	Parochiekerk Sint-Rumoldus	Nevenbestemming
Dilbeek, Kaudenaardewijk	Parochiekerk Sint-Theresia van het Kind Jezus	Herbestemming
Pastorale zone Groot-Bijgaarden - Zellik		
Groot-Bijgaarden, Heilige Familiewijk	Parochiekerk Heilige Familie	Medegebruik
Dilbeek	Parochiekerk Sint-Dominicus Savio	Eredienst - valorisatie
Groot-Bijgaarden	Parochiekerk Sint-Egidius	Eredienst - valorisatie
Sint-Ulriks-Kapelle	Parochiekerk Sint-Ulrik	Eredienst - valorisatie

Dit voorstel wordt met akkoord van de stuurgroep ter goedkeuring voorgelegd aan de bisschop, de gemeenteraad en de administratie Onroerend Erfgoed.

Dit ontwerpplan bevat al een aantal aanzetten voor de volgende stappen in de uitvoering van het kerkenbeleidsplan.

4.1.5 Fase 3: toekomst

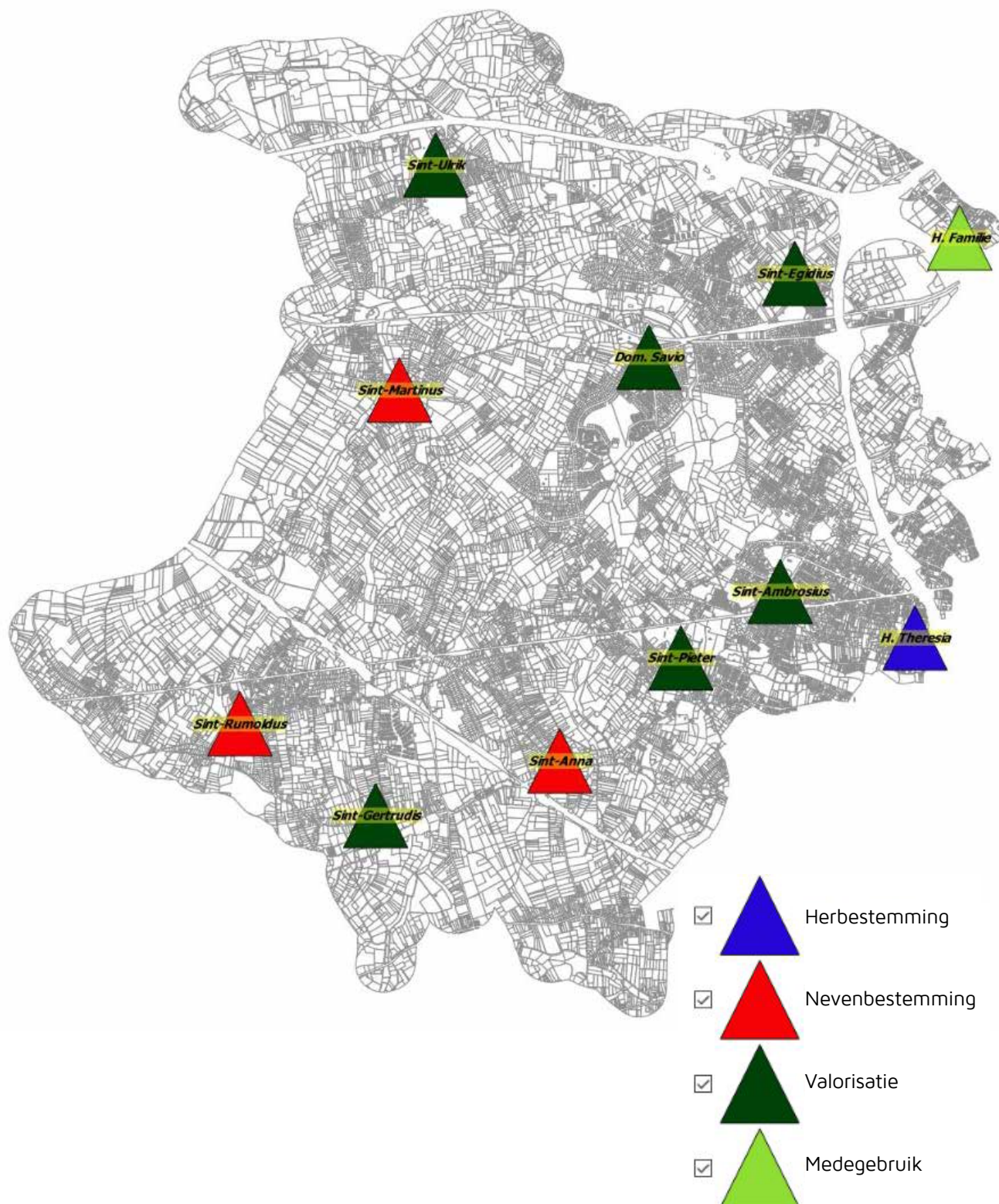
Zodra het kerkenbeleidsplan is goedgekeurd, start de eigenlijke uitvoering ervan. In het volgende hoofdstuk wordt besproken hoe dat verder wordt aangepakt. Tijdens de zomermaanden 2017 werd ook het pastorieplan afgerond. Het doel is immers een integraal plan, waarbij niet enkel de kerken maar ook de pastorieën (die voor dezelfde uitdagingen staan) behandeld worden. De focus ligt hier voornamelijk op de vraag of een pastorie dient gedesaffecteerd te worden. De publicatie van beide goedgekeurde plannen is een volgend stadium. Op de *Dag van de Dilbekenaar*, 23 september 2017, was er een interactief toonmoment van het kerken- en pastorieplan voor het brede publiek.

FASE 3			
Doel	Methode	Partijen	Uitkomst
Uitgewerkt plan van aanpak voor elk van de kerkgebouwen	Afhankelijk van kerkgebouw (participatief traject, beheersplan,...)	Kleine projectgroep per kerkgebouw	Uitvoering kerkenbeleidsplan

Het plan van aanpak voor de toekomstige invulling wordt in het volgende hoofdstuk verder uitgewerkt.

4.2 TOEKOMST – PLAN VAN AANPAK

Dilbeek streeft naar een gedragen toekomstvisie voor zijn kerkgebouwen. Daartoe werden verschillende stappen gezet die uitgebreid beschreven staan in deel 4.1. Ook bij de verdere aanpak rond de concrete invullingen van de kerken wensen alle actoren op een constructieve en gedragen manier te werk te gaan. In wat volgt wordt iedere kerk per pastorale zone besproken.

4.2.1 Pastorale zone Dilbeek

Parochiekerk Sint-Ambrosius: erediensten - valorisatie

Deze kerk wordt de hoofdkerk voor de pastorale zone Dilbeek. Erediensten blijven dus behouden en de valorisatie wordt verder uitgewerkt. Voor het interieur is een restauratiedossier ingediend.

Sint-Annakapel: nevenbestemming

Voor deze kerk wordt een nevenbestemming in de tijd naar voor geschoven. Er is vanuit de geloofsgemeenschap en gelet op de omgeving en schaal van de kerk interesse om hier hoofdzakelijk familievieringen (doop, huwelijk,...) te organiseren. In 2017 is een behandeling tegen vocht gepland en worden de natuursteenlijsten vervangen. Concreet kan een eerste grote en langdurige nevenbestemming plaatsvinden in 2019, het Bruegeljaar.

De gemeente Dilbeek heeft namelijk het businessplan **De blik van Bruegel: reconstructie van het landschap** ingediend bij Toerisme Vlaanderen. Dit kadert in het hefboomproject Vlaamse Meesters en wil Dilbeek internationaal op de kaart zetten als plek waar Bruegel inspiratie haalde. Er is een wandelparcours van 9 km uitgewerkt dat de bezoeker in contact brengt met verschillende landschappelijke ingrepen. Het parcours zal vanuit de Sint-Annakapel vertrekken. In het gebouw zelf kunnen een tentoonstellingsruimte en het info- en onthaalpunt komen.

Na het Bruegeljaar blijft de kerk en haar omgeving het vertrekpunt van verschillende Bruegelwandelingen en fietsroutes.

Parochiekerk Sint-Gertrudis: erediensten - valorisatie

Tijdens de ommegang bleek dat de gemeenschap actief is en groeit. De kerk behoudt dan ook de eredienst, met extra aandacht voor valorisatie. De geloofsgemeenschap zal hier een jongerenkerk uitbouwen. Een mogelijkheid is dat de reeds bestaande pluswerking (momenteel actief in de pastorie) meer gebruik zal maken van de kerk, maar dit is voorlopig nog niet concreet. Voor de verdere uitwerking wordt een lokale projectgroep opgericht.

Parochiekerk Sint-Martinus: nevenbestemming

De Sint-Martinuskerk blijft beschikbaar voor occasionele vieringen, maar er wordt actief onderzocht of een nevenbestemming in de ruimte mogelijk is. Aanvullend op de lopende studie rond de renovatiewerken start in 2018 een onderzoek om na te gaan of dit gebouw een 'verrijzeniskerk' kan worden. Met een 'verrijzeniskerk' wordt een kerk bedoeld waarin alles rond overlijden een plaats krijgt, bijvoorbeeld een columbarium. Aangezien het kerkhof rondom de kerk nog in gebruik is maar met ruimtegebrek kampt, is dit een interessante piste. Voor deze beschermde omgeving start binnen zeer afzienbare tijd de opmaak van een beheersplan. Concreet wordt voorgesteld bij de volgende oproep naar projecten vanuit het Projectbureau Herbestemming Kerken een voorstel in te dienen voor de Sint-Martinuskerk. Uit die studie moet dan blijken of de concrete suggesties voor het toekomstig gebruik van een kerkgebouw op een kwalitatieve en betaalbare manier uitvoerbaar zijn. Het haalbaarheidsonderzoek is dus de voorbereiding voor een daadwerkelijk uit te voeren project. Eind 2017 zal een lokale stuurgroep opgericht worden om dit proces op te volgen en voldoende draagvlak te creëren. Dit onderzoek mag de dringende restauratie van de kerk niet in de weg staan. De bouwtechnische toestand (stabiliteit) is dermate slecht dat verder uitstel niet mogelijk is. Het restauratiedossier is ingediend en wacht op goedkeuring.

Parochiekerk Sint-Pieters: eredienst - valorisatie

De Sint-Pieterskerk blijft beschikbaar voor erediensten, maar ook hier wordt extra ingezet op valorisatie. De aanwezigheid van Memisa, een Belgische ngo actief in medische ontwikkelingssamenwerking, kan inspirerend werken om van de kerk een 'wereldkerk' te maken. De beschermde kerk is evenwel klein qua oppervlakte en dat beperkt de mogelijkheden. Bovendien dringt zich ook hier restauratie zich op en het is dan ook aangewezen op korte termijn te starten met de opmaak van een beheersplan. Voor de uitwerking van deze valorisatie en restauratie wordt eveneens een lokale projectgroep opgestart.

Parochiekerk Sint-Rumoldus: nevenbestemming

De Sint-Rumolduskerk blijft beschikbaar voor occasionele erediensten maar er wordt onderzocht of een nevenbestemming in de ruimte mogelijk is. Dit gebeurt binnen de opmaak van het masterplan Keperenberg-Caerenberg, dat een herinrichting van gemeenschapsfuncties in Schepdaal en Itterbeek beoogt. De opmaak van het masterplan omvat een ruim participatietraject, waarvan de ervaring kan dienen om gelijksoortige trajecten rond religieuze infrastructuur op te zetten. Door samen met alle betrokkenen, omwonenden en geïnteresseerden ideeën te laten groeien, coalities te sluiten en prioriteiten te bepalen, wordt het immers een verhaal dat gedragen wordt door de voltallige gemeenschap en daardoor de beste slaagkansen heeft.

Het kerkgebouw van Schepdaal wordt actief mee in de denkpluim van het masterplan opgenomen. Er is immers nood aan extra ruimte voor het Schepdaalse verenigingsleven. Via een intens participatietraject worden vanuit de burgers, verenigingen, betrokkenen, omwonenden en in samenspraak met de kerkfabriek ideeën verzameld over de functies die het kerkgebouw in de toekomst zou kunnen herbergen. Eind 2017 moet dit masterplan klaar zijn en zal er een potentiële concrete invulling gegeven worden aan het kerkgebouw van Schepdaal. Momenteel is een multifunctioneel gemeenschapshuis met blijvende ruimte voor vieringen de plausibelste uitkomst. Het gaat hier met andere woorden om nevenbestemming in de ruimte.

Parochiekerk Sint-Theresia: herbestemming

Uit de ommekeer is gebleken dat de lokale gemeenschap en de geloofsgemeenschap sterk met elkaar verweven zijn. De kerk heeft dus nu al haar plek in de ruimere samenleving en staat door haar open constructie multifunctioneel gebruik toe. Het gebouw zal echter niet langer de functie van parochiekerk vervullen. Door de locatie naast het Regina-Caelilyceum ligt het voor de hand dat de Sint-Theresiakerk een meerwaarde kan zijn voor de school. De gesprekken hierover zijn opgestart.

4.2.2 Pastorale zone Groot-Bijgaarden/Zellik

Parochiekerk Heilige Familie: medegebruik

Momenteel wordt de kerk ook gebruikt door de Aramese christelijke gemeenschap en dat zal ook in de toekomst zo blijven. Tijdens de ommeegang werd voorgesteld het leven in en rond de kerk zichtbaarder te maken voor de omwonenden. Specifiek kan de polyvalente ruimte in de crypte optimaler benut worden. Zo kan de keuken vandaag omwille van brandveiligheid niet langer gebruikt worden. Verdere valorisatie van het gebouw, en specifiek de crypte, blijft dus aangewezen.

Parochiekerk Sint-Dominicus Savio: erediensten - valorisatie

De kerk heeft een relatief jonge en zeer actieve geloofsgemeenschap. De erediensten blijven hier dan ook behouden. Wel wordt nagedacht over verdere valorisatie.

Parochiekerk Sint-Egidius: erediensten - valorisatie

Dit is de hoofdkerk voor de pastorale zone Groot-Bijgaarden - Zellik. De erediensten blijven behouden en men zal inzetten op valorisatie. Voor het beschermd monument is een beheersplan opgemaakt.

Parochiekerk Sint-Ulrik: erediensten - valorisatie

De lokale gemeenschap en de geloofsgemeenschap zijn sterk met elkaar verweven. De kerkgemeenschap ziet in de kerk dan ook nevenactiviteiten gebeuren, maar vooral in functie van het pastoraal (samen)leven. Daarom wordt hier eerder gekozen voor verregaande valorisatie dan voor nevenbestemming. Momenteel loopt een dossier voor de restauratie van het dak, de toren en de glas-in-loodramen. In een volgende fase volgen andere onderdelen, waaronder de historische kerkhofmuur. Er is een beheersplan in de maak voor de kerk en het omliggende beschermd landschap. Vanuit het beheersplan zal de toekomstvisie voor de omgeving duidelijk worden. De verdere valorisatie van het kerkgebouw zelf zal het voorwerp van verder onderzoek en de volgende renovatiefasen uitmaken.

5 Besluit

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en de gemeente na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien wijzigingen moeten aangebracht worden, worden ze opgenomen in een addendum bij dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van aartsbisdom Mechelen-Brussel en door de gemeenteraad.

6 Bijlagen

6.1 UITNODIGING VOOR DE OMMEGANG

Dilbeek

**Denk mee
over de toekomst
van Dilbeekse kerken
en pastorijen**

Wil jij mee nadenken over de toekomst van de Dilbeekse kerken en pastorijen? Ja?
Kom dan naar één van de inspraakavonden. Geef mee ideeën voor de bestemming van de kerk en de pastorie in jouw buurt.

PAROCHIEKERKENRONDE DILBEEK

Het gemeentebestuur maakt, samen met het bisdom, de deken, de parochiepriesters, de kerkfabrieken en het Centraal kerkbestuur een toekomstplan op voor de kerkelijke gebouwen in Dilbeek. Het kerkgebruik daalt en de kerkgebouwen komen leeg te staan. Jammer, want het zijn pareltjes in elke dorpskern met tal van mogelijkheden. Die mogelijkheden willen we met jou onderzoeken, met respect voor erfgoed, geschiedenis en religieuze betekenis.

Doe je mee? Welkom om 20 uur

Maandag	14/11/2016	Schepdaal - parochiekerk
Dinsdag	15/11/2016	Itterbeek - Dienst financiën, Keperenbergstraat 39
Maandag	21/11/2016	Dilbeek Sint-Theresia - 't Verloren Hofke
Woensdag	23/11/2016	Sint-Ulriks- Kapelle - parochiekerk
Woensdag	30/11/2016	Groot-Bijgaarden Sint-Egidius - zaal Collegium
Maandag	05/12/2016	Groot-Bijgaarden Heilige Familie - Crypte onder parochiekerk
Dinsdag	06/12/2016	Dilbeek Sint-Ambrosius - Raadzaal gemeentehuis Dilbeek
Maandag	12/12/2016	Sint-Gertrudis-Pede - pastorie
Dinsdag	13/12/2016	Dilbeek H. Dom. Savio - parochiekerk
Donderdag	15/12/2016	Sint-Martens-Bodegem - kleine zaal Solleveld

Meer info op Dilbeek.be

V.u. Gemeentebestuur Dilbeek, Gemeenteplein 1, 1700 Dilbeek

6.2 VERSLAG VAN DE OMMEGANG VAN NOVEMBER-DECEMBER 2016

De aanwezigen (volledige lijst in bijlage)

Rumoldus	39
Itterbeek	16
Theresia	25
Kapelle	26
Egidius	27
H. Familie	19
Ambrosius	27
Gertrudis	27
Savio	55
Bodegem	31
	292

De resultaten van de bespreking

1. De persoonlijke verhalen (vraag 1) staan in bijlage bij dit verslag.
2. Alle individuele antwoorden staan in de lijsten per vraag, in bijlage bij dit verslag.

Per kerkgemeenschap is een beginletter aan de antwoorden toegevoegd, zodat de antwoorden snel te situeren zijn.

R= Sint-Rumoldus	(0..)
F= Heilige Familie	(1..)
E= Sint-Egidius	(2..)
M= Sint-Martinus	(3..)
A= Sint-Ambrosius	(4..)
K= Kapelle – Sint-Ulrik	(5..)
I= Itterbeek – Sint-Pieter & Sint-Anna	(6..)
T= H. Theresia	(7..)
S= H. Dom. Savio	(8..)
G= Sint-Gertrudis	(9..)

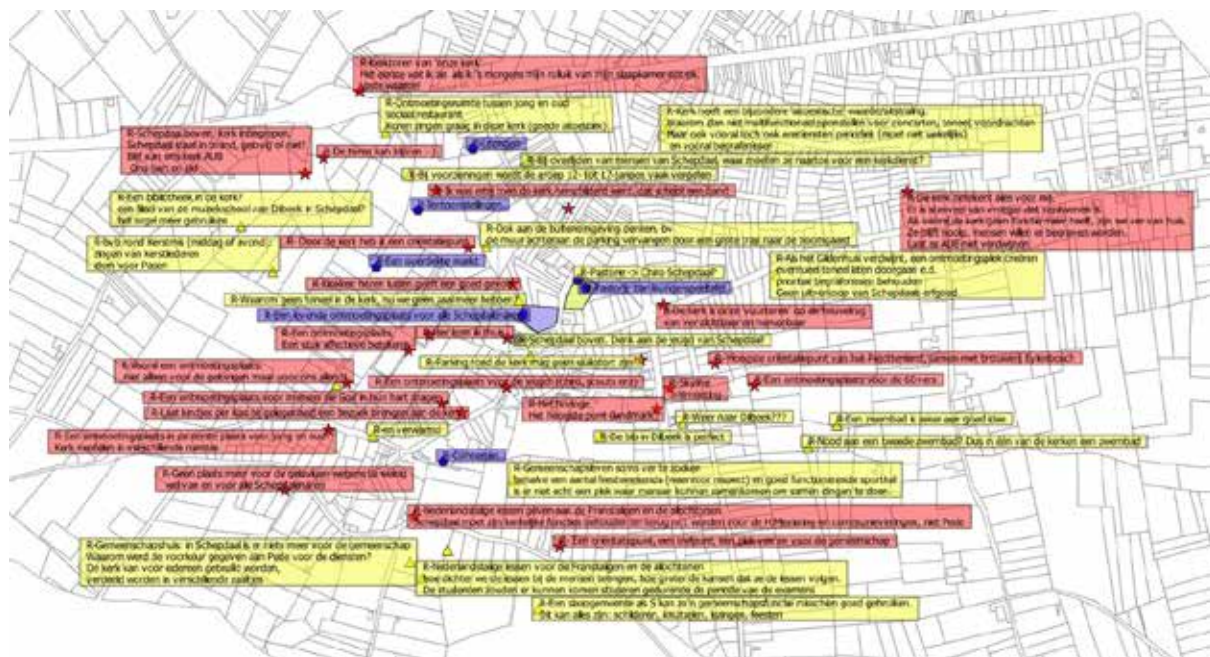
De resultaten van de antwoorden op de vragen 2, 3 en 4 werden op een kaart samengebracht.

Vraag 2 (Wat betekent de kerk): in rood

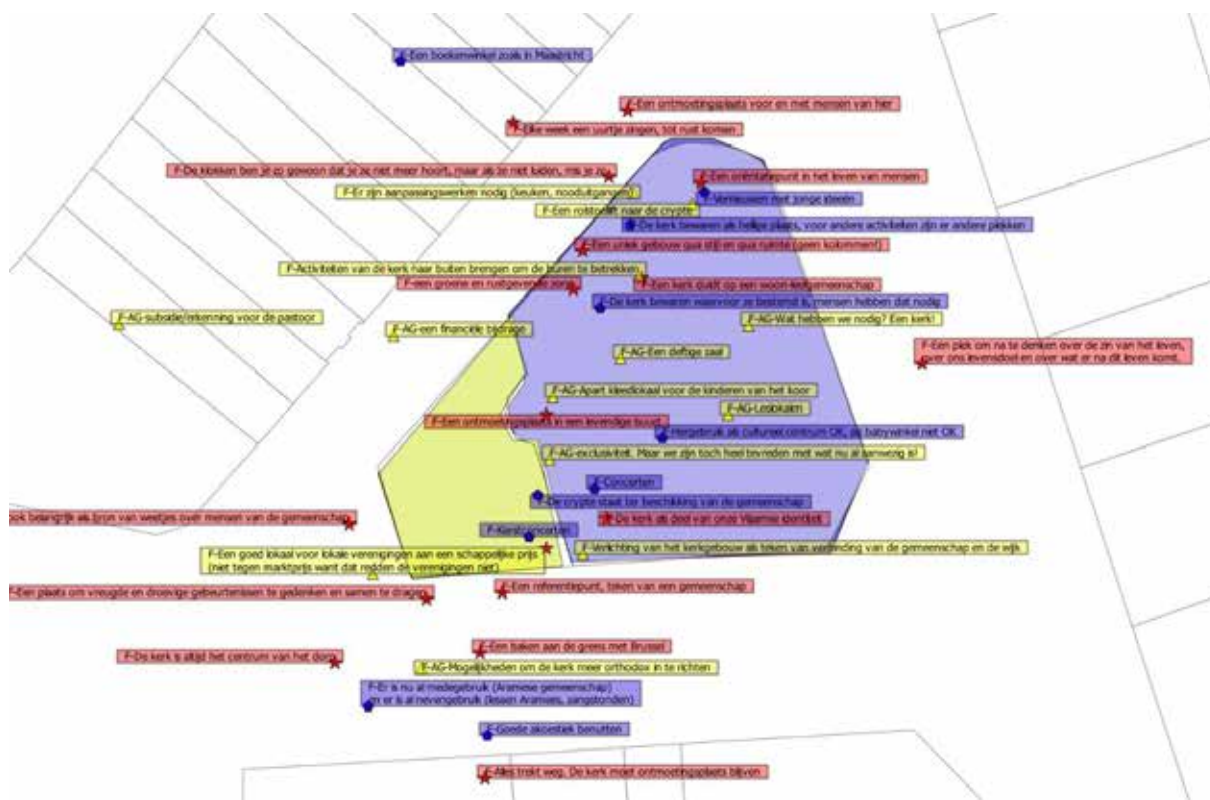
Vraag 3 (Wat is er nodig): in geel

Vraag 4 (Heb je suggesties): in blauw

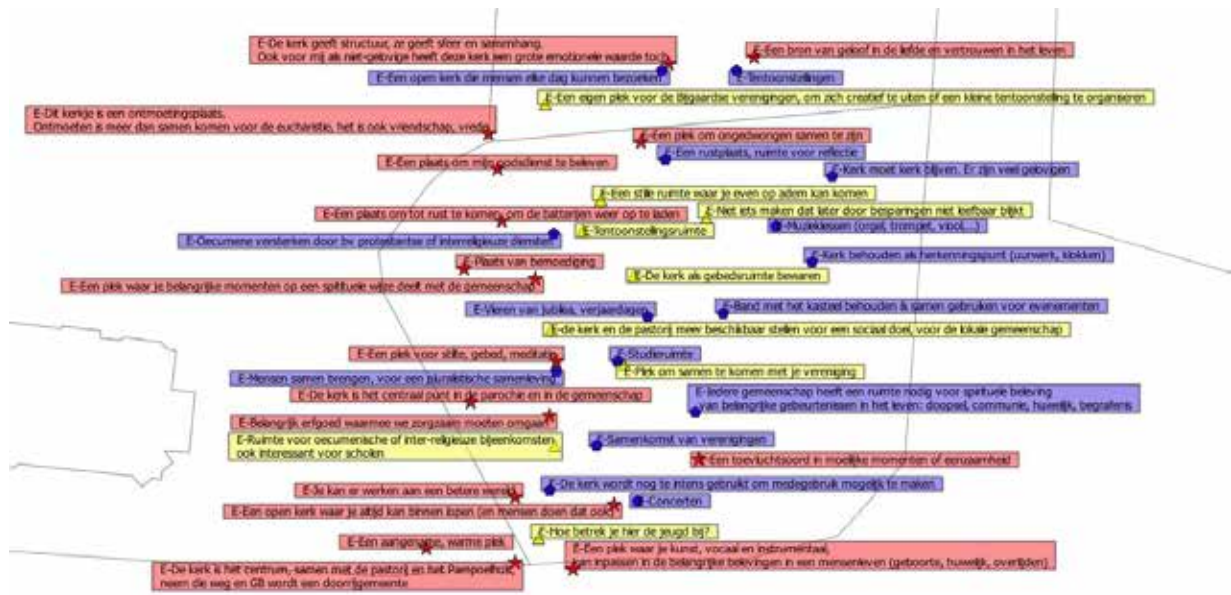
Sint-Rumoldus

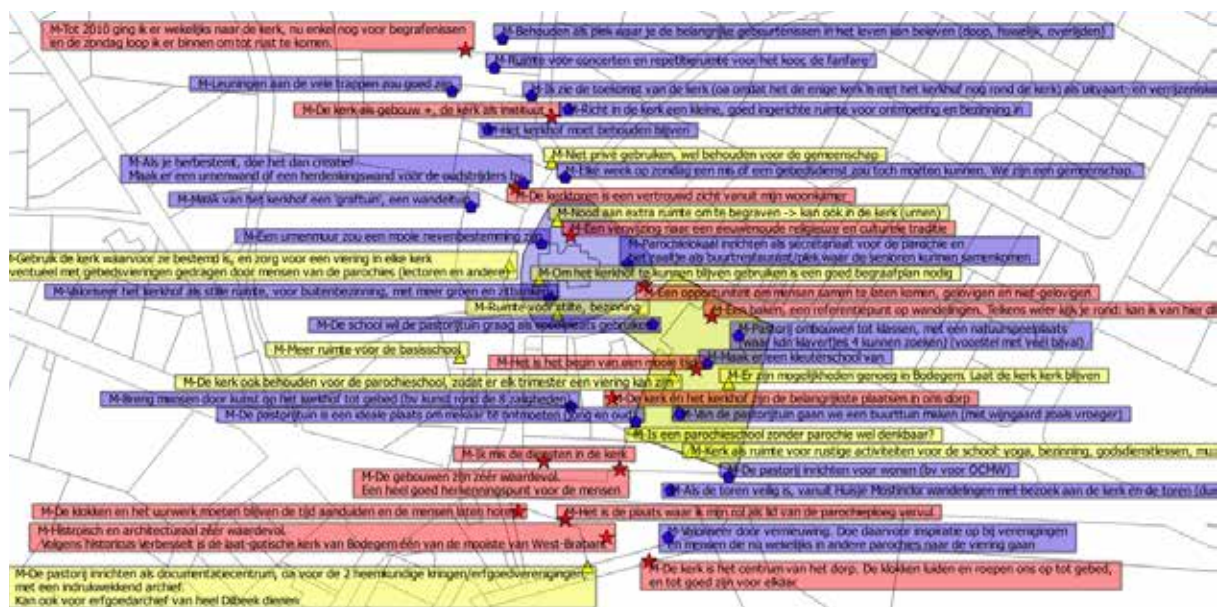
H. Familie

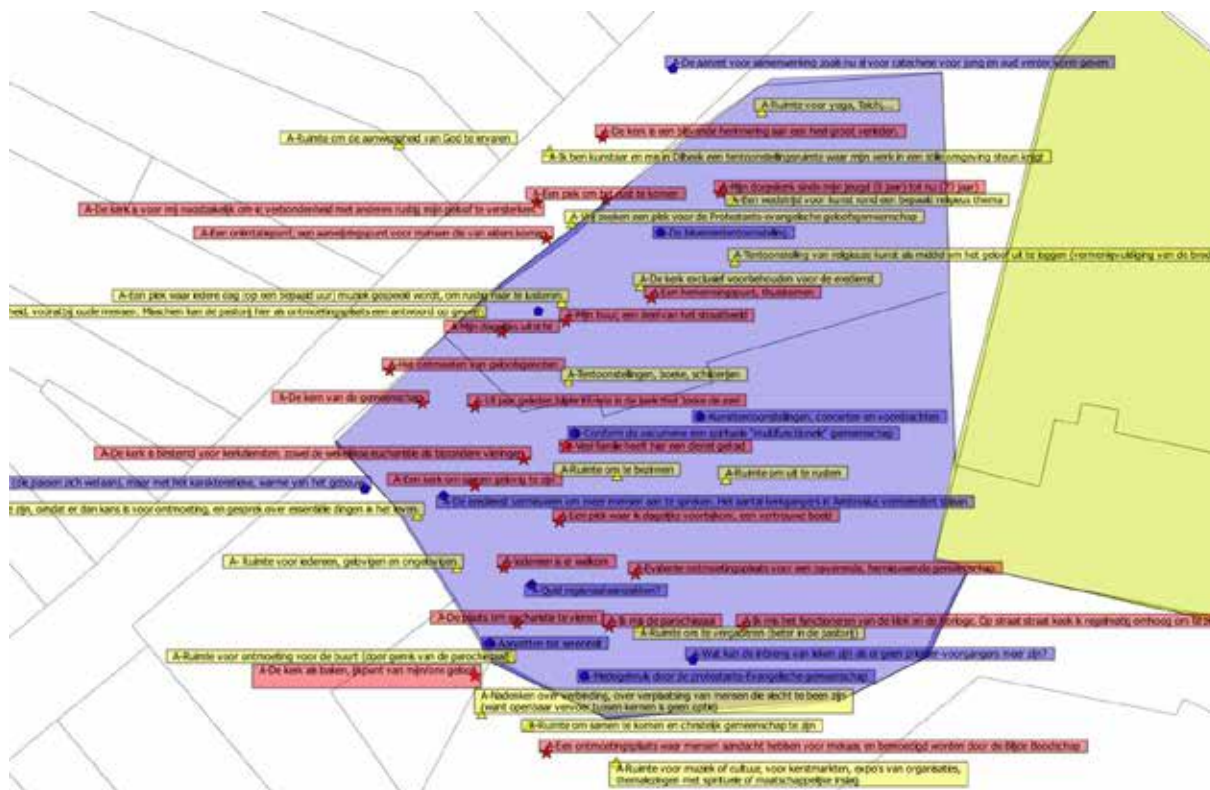
Sint-Egidius

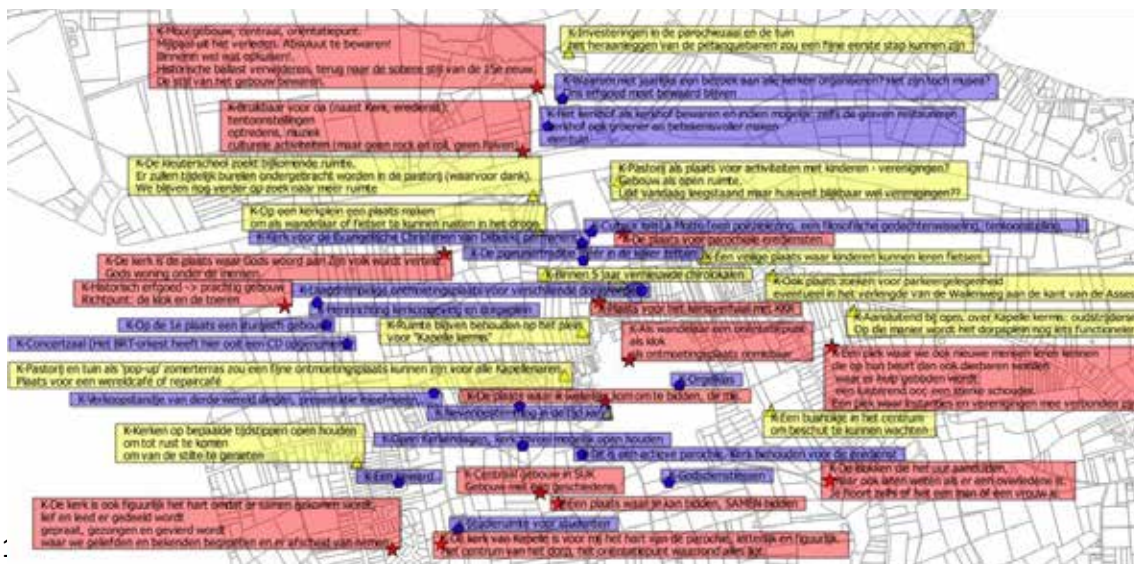
Sint-Martinus

Sint-Ambrosius

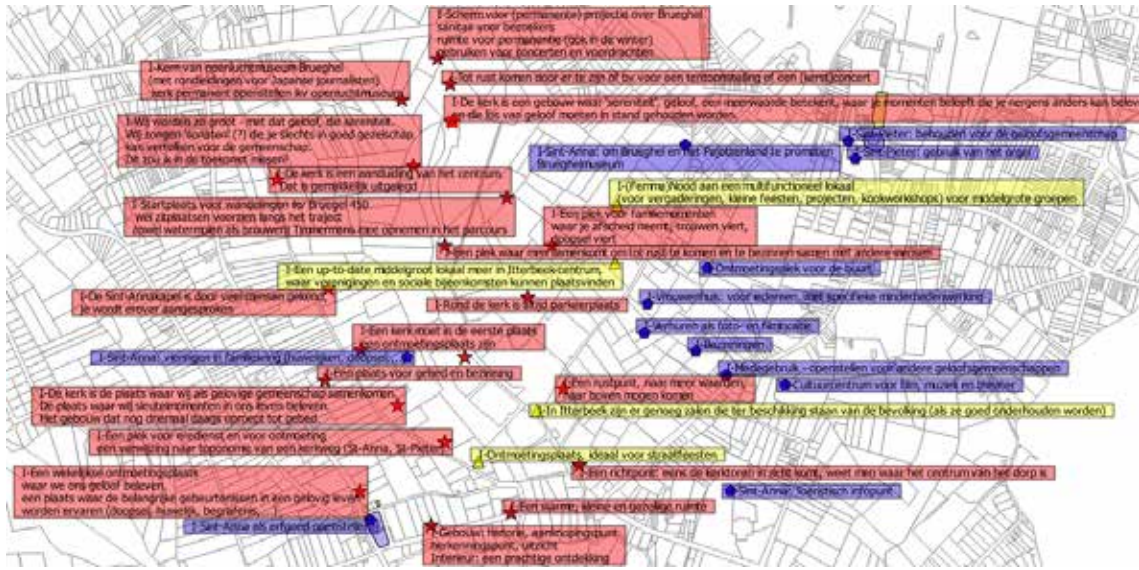

Sint-Ulrik

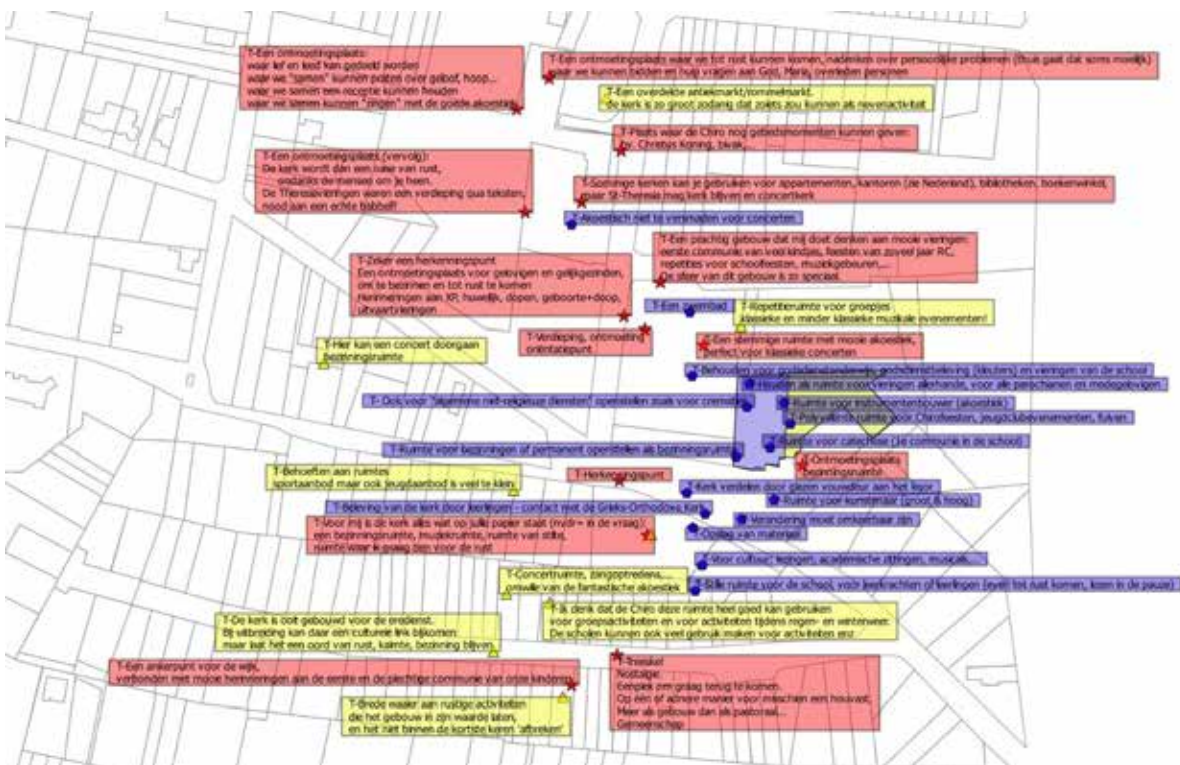

1:

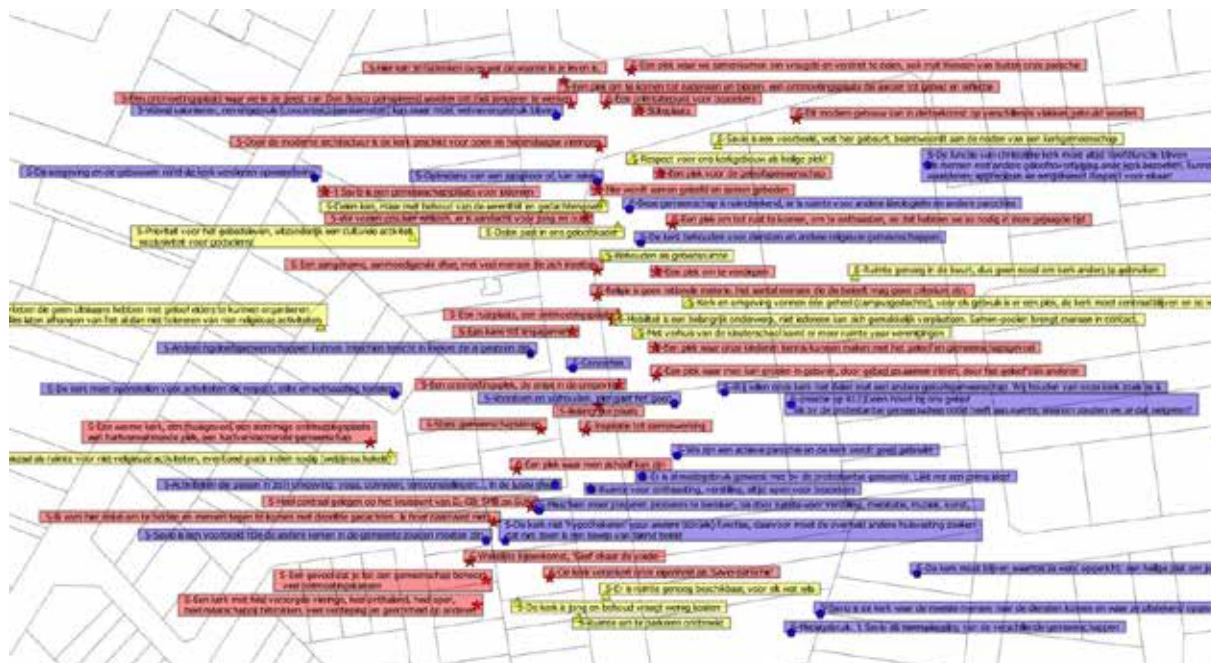
Sint-Pieter & Sint-Anna

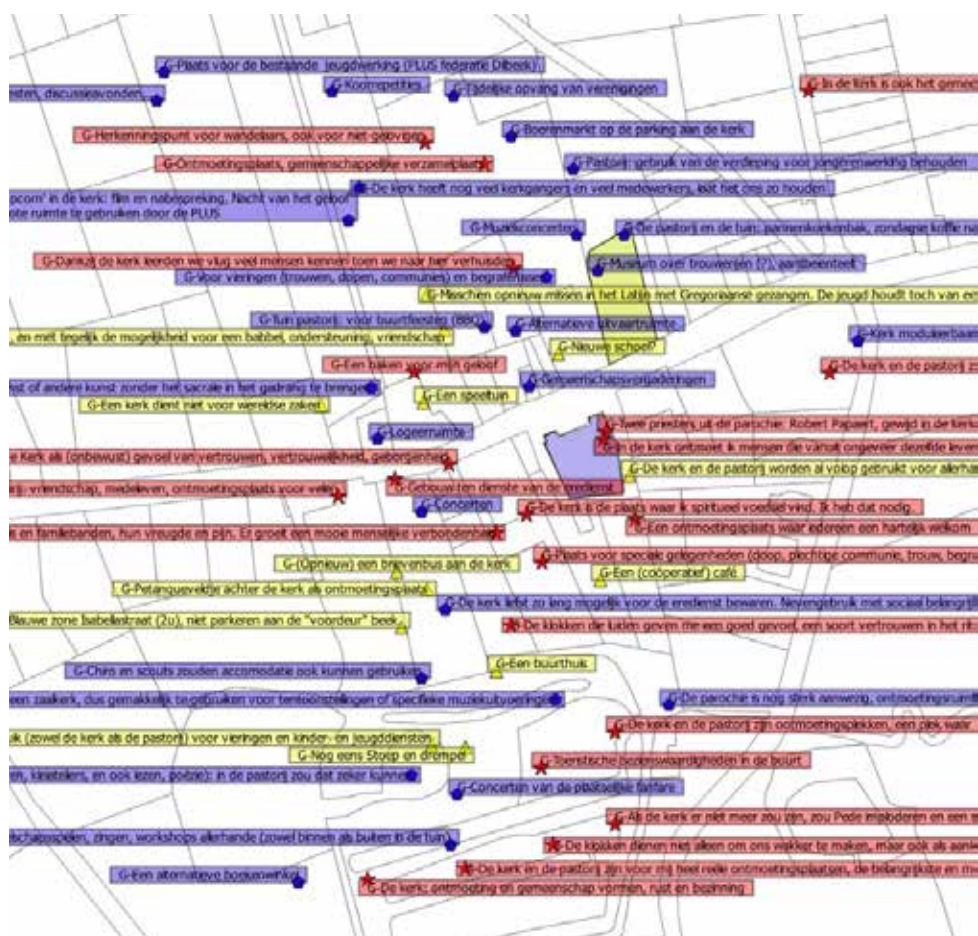
H. Theresia

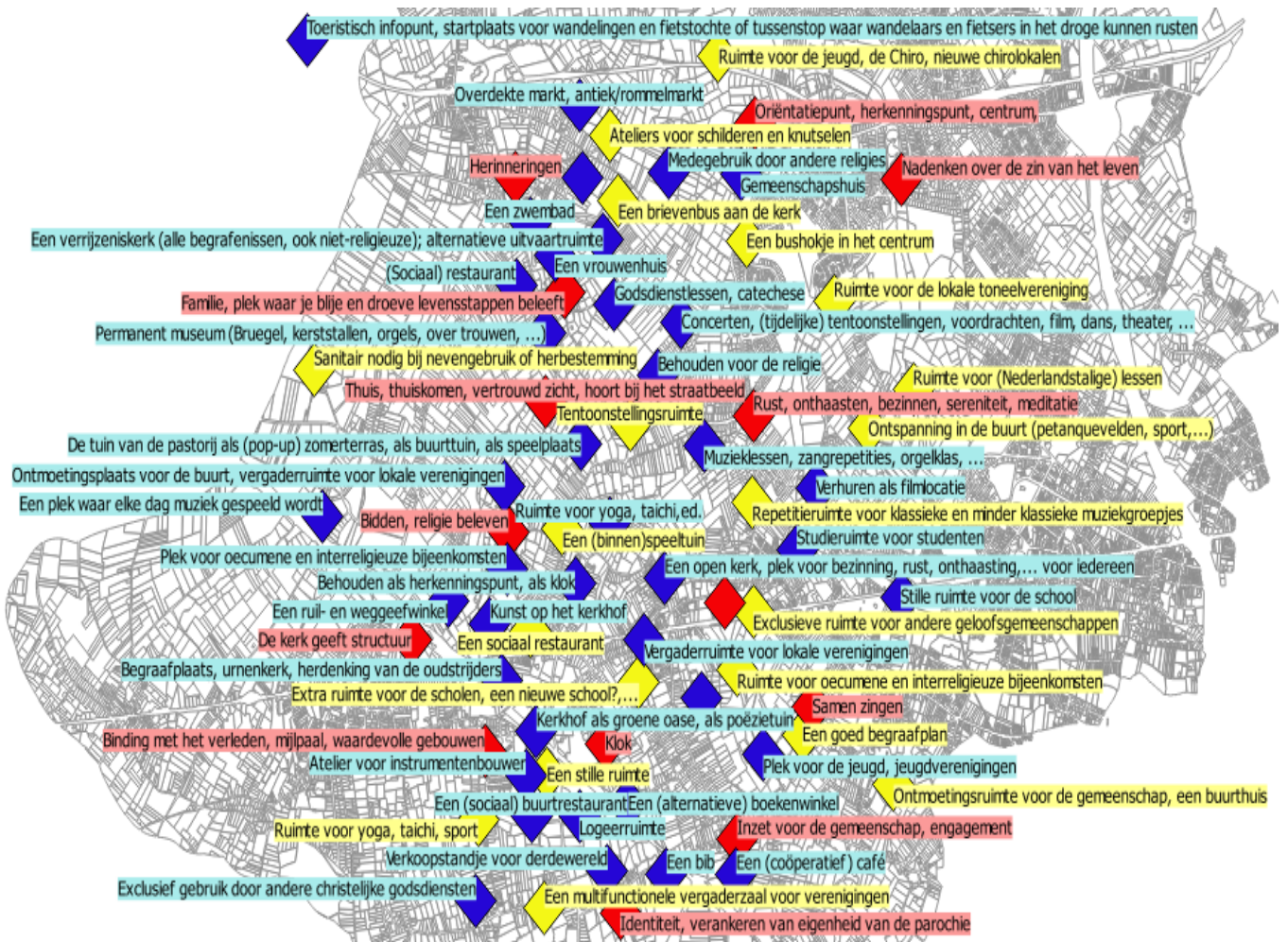
H. Dom. Savio

Sint-Gertrudis

Op basis van de herhaling van trefwoorden levert dit over de grenzen van de parochies heen de volgende synthese op

6.3 EEN GREEP UIT DE PERSOONLIJKE VERHALEN

Gedoopt, kleine communie, grote communie, vormsel; mijn vrouw heeft de kerk helpen schilderen; ik heb hier 100den begrafenissen bijgewoond en wil hier ook graag na een mooie H. Mis begraven worden

In 1994 heeft het gebrand in de kerk. Ik heb toen helpen kuisen op zaterdag. Daar heb ik toen mensen gezien die ik niet veel in de kerk zag. Dus: het gebouw is van en voor alle inwoners

Sint-Pieter en Sint-Anna. Als kind opgegroeid in Sint-Anna, en wekelijks naar de eredienst. Later naar Dilbeek verhuisd en dan werd het Sint-Pieter. Sinds verschillende jaren een verantwoordelijkheid in de parochie zowel voor Sint-Pieter als voor Sint-Anna, en als kerkfabriek ook heel bezorgd met het dagelijks/wekelijks beheer van beide kerken. Het is een belangrijke ontmoetingsplaats waar mensen samen komen in en rond een mooi gebouw en een mooie omgeving.

De kerk is een ontmoetingsplaats voor mensen uit uw parochie. Ge ziet ze elke week. Je hoort nieuws. Nu ze niet meer dienst doet, missen we veel. Ge moet op een andere plaats gaan. Ik ga nu naar een andere parochie. Ik zou het niet kunnen om niet te gaan. Heel ons leven gaan we al naar de mis.

64 jaar in dienst, van misdienaar tot organist. Het verhaal is echt te lang. Maar dit gebouw draagt de sporen van heel veel jaren lief en leed van de Kapellenaren. Dat moet gekoesterd worden!

Mijn 2 zonen zijn hier gedoopt en één ervan is er getrouwd. Vanuit mijn woning kan ik het kerkgebouw zien, en ook de kerkgangers, de trouwers, de begrafenissen, en dat heeft zeker een rol gespeeld op het ogenblik dat de beslissing genomen werd om mij daar te komen vestigen. De wekelijkse zondagsviering is voor mij een moment van bezinning en ook een gelegenheid om sociale contacten te onderhouden.

Ik heb in de kerk, toen ik er alleen was, letterlijk de H. Geest in de vorm van een duif ontmoet.

De kerk was het centrum waar iedereen welkom was, arm of rijk, mooi of lelijk. Het maakte een gemeenschap.

Ik denk nog terug aan de tijd dat de mis in de feestzaal gegeven werd (vóór de kerk er was). Dan was er 's avonds fuif, 's morgens werd de zaal geпоetst en dan was er mis.

Als er iemand niet was op zondag, wist men dat er bij die mensen iets was en hulp nodig was. Daar kon je terecht met al uw miserie.

In de jaren 50-60 was de kerk iedere zondag bomvol met gelovige Dilbekenaren, ouders met kinderen, jeugdbewegingen,...

Mijn ouders hebben er in de jaren 60 verschillende malen in of voor de middernachtmis van Kerst een kerstspel gespeeld. Daar bestaan nog foto's van.

Ik woon op de Ninoofsesteenweg, maar vanuit mijn raam zie ik vlak op Sint-Ambrosius, de school, de pastorie, Jongslag en eht gemeentehuis. Sinds 1975 kijk ik iedere dat wat uur het is op de kerktoren (PS de klok is sinds het winteruur defect!). Ik heb een prachtig zicht, iedere dag bewonder ik het gebouw.

Mijn moeder heeft vele jaren gezorgd voor de kerstkribbe. Ik heb deze wassen beelden nog bij mij thuis. Ieder jaar werden ze anders gekleed.

Mijn vader heeft jaren de zang geleid zodat de gelovigen goed konden meezingen. Mijn ouders hebben het koor Singhet Scone gesticht, dat heel vaak in de kerk heeft gezongen. Enz...

Vaak loop ik er even binnen om tot rust te komen en te bezinnen.

Wij zijn hier nog niet zó lang, we hebben hier geen verleden, maar toch is het gevoel van thuiskomen groot. In de kerk vier je of treur je niet alleen maar samen, ondersteund.

Kerk: ik ben er gedoopt, eerste communie, plechtige communie, vormsel, ben er getrouwd en hopelijk nog niet te snela... begraven

De pastorie: Ik kwam hier poetsen toen pastoor Ceulemans en Muylaert hier was. Ik drink hier elke zondag koffie met mijn parochievrienden en af en toe bij een verjaardag een porto. Veel mensen zetten zich in om van dat ontmoetingsmoment een sociaal gebeuren te maken dat zin geeft aan ons leven.

We hebben ooit een vuurpijl afgeschoten en die kwam in de tuin van de pastoor terecht. Hopelijk is de pastoor toen niet te hard verschoten.

In deze kerk deed ik mijn 1e communie, werden mijn grootouders, ouders, nonkels en tantes begraven.

6.4 DE REACTIES OP VRAAG 2 UIT DE OMMEGANG

vraag 2

1	R-Klokken horen luiden geeft een goed gevoel
2	R- Door de kerk heb ik een oriëntatiepunt
3	R-Hier kom ik thuis.
4	R-Vooral een ontmoetingsplaats, niet alleen voor de gelovigen maar voor ons allen!!!
5	R-Een ontmoetingsplaats voor de jeugd! (chiro, scouts enz)
6	R-Een ontmoetingsplaats voor de 60+ers
7	R-Een ontmoetingsplaats voor mensen die God in hun hart dragen
8	R- Een oriëntatiepunt, een trefpunt, een plek van en voor de gemeenschap
9	R-Een ontmoetingsplaats in de eerste plaats voor jong en oud! Kerk verdelen in verschillende ruimtes
10	R-Laat kindjes per klas bij gelegenheid een bezoek brengen aan de kerk
11	R-Samen eerste en plechtige communie vieren in de kerk van Schepdaal
12	R- Hoogste oriëntatiepunt van het Pajottenland, samen met brouwerij Eylenbosch
13	R-De kerk betekent alles voor mij. Er is al zoveel van vroeger dat verdwenen is. Als vooral de kerk geen functie meer heeft, zijn we ver van huis. Ze blijft nodig, mensen willen er begraven worden. Laat ze AUB niet verdwijnen
14	R-Kerktoeren van 'onze kerk'. Het eerste wat ik zie als ik 's morgens mijn rolluik van mijn slaapkamer optrek. Vaste waarde!
15	R-De toren kan blijven :-)
16	R-Schepdaal boven, kerk inbegrepen. Schepdaal staat in brand, gelovig of niet! Blijf van ons kerk AUB. Ons hart en ziel
17	R-Een ontmoetingsplaats; Een stuk affectieve betekenis
18	R-Nederlandstalige lessen geven aan de Franstaligen en de allochtonen Schepdaal moet zijn kerkelijke functies behouden en terug nr.1 worden voor de H.Misviering en communievieringen, niet Pede
19	R-Geen plaats meer voor de gelovigen wegens te weinig, wel van en voor alle Schepdalenaren
20	R-De kerk is onze 'vuurtoren' op de heuvelrug van ver zichtbaar en herkenbaar
21	R-Oriëntatiepunt, uurwerk (vooral 's nachts), ontmoetingsplaats
22	R-Absoluut een ontmoetingsplaats en een emotionele binding met het verleden. Moeder heeft ter ere van mijn vader een glasraam gesponsord. Schepdaal moet, rekening houdend met het bevolkingsaantal, prioritair open gehouden worden, en niet Pede
23	R-Ik was erbij toen de kerk herschilderd werd, dat scheidt een band

24	R-Skyline ontmoeting
25	R-Het horloge Het hoogste punt (landmark)
101	F-Een oriëntatiepunt in het leven van mensen
102	F-Een kerk duidt op een woon-leefgemeenschap
103	F-een groene en rustgevende zone
104	F-Een ontmoetingsplaats voor en met mensen van hier
105	F-Een plaats om vreugde en droevige gebeurtenissen te gedenken en samen te dragen
106	F-De kerk is altijd het centrum van het dorp
107	F-Een uniek gebouw qua stijl en qua ruimte (geen kolommen!)
108	F-Elke week een uurtje zingen, tot rust komen
109	F-De après-mis is hier ook belangrijk als bron van weetjes over mensen van de gemeenschap
110	F-Een ontmoetingsplaats in een levendige buurt
111	F-Alles trekt weg. De kerk moet ontmoetingsplaats blijven
112	F-De klokken ben je zo gewoon dat je ze niet meer hoort, maar als ze niet luiden, mis je ze.
113	F-De kerk als deel van onze Vlaamse identiteit
114	F-Een plek om na te denken over de zin van het leven, over ons levensdoel en over wat er na dit leven komt.
114	F-Een referentiepunt, teken van een gemeenschap
115	F-Hoewel we hier niet wonen, maken we deel uit van deze gemeenschap
115	F-Een baken aan de grens met Brussel
201	E-Dit kerkje is een ontmoetingsplaats. Ontmoeten is meer dan samen komen voor de eucharistie, het is ook vriendschap, vrede
202	E-Een plaats om mijn godsdienst te beleven
203	E-Een plaats om tot rust te komen, om de batterijen weer op te laden
204	E-Een plek waar je belangrijke momenten op een spirituele wijze deelt met de gemeenschap
205	E-Een plek voor stilte, gebed, meditatie
206	E-Een toevluchtsoord in moeilijke momenten of eenzaamheid
207	E-Belangrijk erfgoed waarmee we zorgzaam moeten omgaan
208	E-Een open kerk waar je altijd kan binnen lopen (en mensen doen dat ook)
209	E-De kerk is het centraal punt in de parochie en in de gemeenschap
210	E-Een plek om ongedwongen samen te zijn
211	E-Je kan er werken aan een betere wereld
212	E-Plaats van bemoediging

213	E-Een plek waar je kunst, vocaal en instrumentaal, kan inpassen in de belangrijke belevingen in een mensenleven (geboorte, huwelijk, overlijden)
214	E-Een bron van geloof in de liefde en vertrouwen in het leven
215	E-De kerk geeft structuur, ze geeft sfeer en samenhang. Ook voor mij als niet-gelovige heeft deze kerk een grote emotionele waarde toch
216	E-De kerk is het centrum, samen met de pastorie en het Pampoelhuis, neem die weg en GB wordt een doorrijgemeente
217	E-Een aangename, warme plek
301	M-Een baken, een referentiepunt op wandelingen. Telkens weer kijk je rond: kan ik van hier de kerk zien?
302	M-Een opportuniteit om mensen samen te laten komen, gelovigen en niet-gelovigen
303	M-Een verwijzing naar een eeuwenoude religieuze en culturele traditie
304	M-De kerk terug voor de mensen van Bodegem, waar ze minstens één keer per maand kunnen samenkomen, ouders en kinderen, zodat ze kunnen leren van mekaar
305	M-De kerk is het centrum van het dorp. De klokken luiden en roepen ons op tot gebed, en tot goed zijn voor elkaar
306	M-Het is het begin van een mooie tijd
307	M-Historisch en architecturaal zéér waardevol. Volgens historicus Verbesselt is de laat-gotische kerk van Bodegem één van de mooiste van West-Brabant
308	M-De kerk én het kerkhof zijn de belangrijkste plaatsen in ons dorp
309	M-De gebouwen zijn zéér waardevol. Een heel goed herkenningspunt voor de mensen
310	M-De kerktoren is een vertrouwd zicht vanuit mijn woonkamer
311	M-Ik mis de diensten in de kerk
312	M-Tot 2010 ging ik er wekelijks naar de kerk, nu enkel nog voor begrafenissen en de zondag loop ik er binnen om tot rust te komen.
313	M-Het is de plaats waar ik mijn rol als lid van de parochieploeg vervul
314	M-De klokken en het uurwerk moeten blijven de tijd aanduiden en de mensen laten horen
315	M-De kerk als gebouw +, de kerk als instituut -
401	A-18 jaar geleden blijde intrede in de kerk met Joske de ezel
402	A-Veel familie heeft hier een dienst gehad
403	A-Een plek waar ik dagelijks voorbijkom, een vertrouwd beeld
404	A-Een herkenningspunt, thuiskomen
405	A-Evidente ontmoetingsplaats voor een operende, hernieuwende gemeenschap
406	A-Mijn buur, een deel van het straatbeeld
407	A-Ik mis het functioneren van de klok en de horloge. Op straat straat keek ik regelmatig omhoog om te zien hoe laat het is. Jammer dat dat nu niet meer kan.

408	A-Ik mis de parochiezaal
409	A-Mijn dorpskerk sinds mijn jeugd (8 jaar) tot nu (70 jaar)
410	A-Mijn dagelijks uitzicht
411	A-Een kerk om samen gelovig te zijn
412	A-Iedereen is er welkom
413	A-Een plek om tot rust te komen
414	A-De plaats om eucharistie te vieren
415	A-Het ontmoeten van geloofsgenoten
416	A-De kerk is voor mij noodzakelijk om in verbondenheid met anderen rustig mijn geloof te versterken.
417	A-Een ontmoetingsplaats waar mensen aandacht hebben voor mekaar, en bemoedigd worden door de Blijde Boodschap
418	A-De kerk als baken, ijkpunt van mijn/ons geloof
419	A-Een oriëntatiepunt, een aanwijzingspunt voor mensen die van elders komen
420	A-De kern van de gemeenschap
421	A-De kerk is bestemd voor kerkdiensten, zowel de wekelijkse eucharistie als bijzondere vieringen
422	A-De kerk is een blijvende herinnering aan een heel groot verleden.
501	K-De kerk is de plaats waar Gods woord aan Zijn volk wordt verteld, Gods woning onder de mensen.
502	K-Als wandelaar een oriëntatiepunt als klok als ontmoetingsplaats onmisbaar
503	K-Centraal gebouw in SUK, gebouw met een geschiedenis
504	K-Plaats voor het kerstverhaal met KKK
505	K-De kerk van Kapelle is voor mij het hart van de parochie, letterlijk en figuurlijk. Het centrum van het dorp, het oriëntatiepunt waarrond alles ligt.
506	K-De klokken die het uur aanduiden, maar ook laten weten als er een overledene is. Je hoort zelfs of het een man of een vrouw is.
507	K-De kerk is ook figuurlijk het hart omdat er samen gekomen wordt, lief en leed er gedeeld wordt;gepraat, gezongen en gevierd wordt, waar we geliefden en bekenden begroeten en er afscheid van nemen.
508	K-Een plek waar we ook nieuwe mensen leren kennen die op hun beurt dan ook dierbaren worden, waar er hulp geboden wordt, een luisterend oor, een sterke schouder. Een plek waar instanties en verenigingen mee verbonden zijn.
509	K-De plaats voor parochiale erediensten.
510	K-De plaats waar ik wekelijks kom om te bidden, de mis.
511	K-Historisch erfgoed -> prachtig gebouw Richtpunt: de klok en de toren

512	K-Een plaats waar je kan bidden, SAMEN bidden
513	K-Mooi gebouw, centraal, oriëntatiepunt. Mijlpaal uit het verleden. Absoluut te bewaren! Binnenin wel wat opkuisen! Historische ballast verwijderen, terug naar de sobere stijl van de 15 ^{de} eeuw. De stijl van het gebouw bewaren.
514	K-Bruikbaar voor oa (naast Kerk, eredienst): tentoonstellingen, optredens, muziek, culturele activiteiten (maar geen rock en roll, geen fuiven).
601	I-Als de klokken luiden, weet je dat er een mis is, dat er iemand overleden is...
602	I-De kerk is een aanduiding van het centrum. Dat is gemakkelijk uitgelegd
603	I-Een rustpunt, waar meer waarden naar boven mogen komen
604	I-Tot rust komen door er te zijn of bv voor een tentoonstelling of een (kerst)concert
605	I-Scherf voor (permanente) projectie over Brueghel sanitair voor bezoekers ruimte voor permanentie (ook in de winter) gebruiken voor concerten en voordrachten
606	I-Een warme, kleine en gezellige ruimte
607	I-Startplaats voor wandelingen ikv Bruegel 450 wel zitplaatsen voorzien langs het traject zowel watermolen als brouwerij Timmermans mee opnemen in het parcours
608	I-Gebouw: historie, aanknopingspunt, herkenningspunt, uitzicht Interieur: een prachtige ontdekking
609	I-Kern van openluchtmuseum Brueghel (met rondleidingen voor Japanse journalisten) kerk permanent openstellen ikv openluchtmuseum
610	I-Een plek voor eredienst en voor ontmoeting een verwijzing naar toponomie van een kerkweg (St-Anna, St-Pieter)
611	I-Een plek waar men samenkomt om tot rust te komen en te bezinnen samen met andere mensen
612	I-Een kerk moet in de eerste plaats een ontmoetingsplaats zijn
613	I-Een plaats voor gebed en bezinning
614	I-Een wekelijkse ontmoetingsplaats waar we ons geloof beleven, een plaats waar de belangrijke gebeurtenissen in een gelovig leven worden ervaren (doopsel, huwelijk, begrafenissen,...)
615	I-Een richtpunt: eens de kerktoren in zicht komt, weet men waar het centrum van het dorp is
616	I-De kerk is een gebouw waar 'sereniteit', geloof, een meerwaarde betekent, waar je momenten beleeft die je nergens anders kan beleven; en die los van geloof moeten in stand gehouden worden.
617	I-Wij werden zo groot - met dat geloof, die sereniteit. Wij zongen 'sonaten' (?) die je slechts in goed gezelschap kan vertolken voor de gemeenschap. Dit zou ik in de toekomst missen!
618	I-Een plek voor familiemomenten waar je afscheid neemt, trouwen viert, doopsel viert
619	I-De Sint-Annakapel is door veel mensen gekend, je wordt erover aangesproken

620	I-Rond de kerk is altijd parkeerplaats
621	I-De kerk is de plaats waar wij als gelovige gemeenschap samenkomen. De plaats waar wij sleutelmomenten in ons leven beleven. Het gebouw dat nog driemaal daags oproept tot gebed.
701	T-Een stemmige ruimte met mooie akoestiek, perfect voor klassieke concerten
702	T-Ontmoetingsplaats, bezinningsruimte
703	T-Een ankerpunt voor de wijk, verbonden met mooie herinneringen aan de eerste en de plechtige communie van onze kinderen
704	T-Een prachtig gebouw dat mij doet denken aan mooie vieringen: eerste communie van veel kindjes, feesten van zoveel jaar RC, repetities voor schoolfeesten, muziekgebeuren,... De sfeer van dit gebouw is zo speciaal.
705	T-Herkenningspunt
706	T-Sommige kerken kan je gebruiken voor appartementen, kantoren (zie Nederland), bibliotheken, boekenwinkel, maar St-Theresia mag kerk blijven en concertkerk
707	T-Plaats waar de Chiro nog gebedsmomenten kunnen geven: bv. Christus Koning, bivak,...
708	T-Voor mij is de kerk alles wat op jullie papier staat (nvdr= in de vraag): een bezinningsruimte, muziekrimte, ruimte van stilte, ruimte waar ik graag ben voor de rust
709	T-Verdieping, ontmoeting, oriëntatiepunt
710	T-Treeske! Nostalgie. Een plek om graag terug te komen. Op één of andere manier voor misschien een houvast. Meer als gebouw dan als pastoraal... Gemeenschap
711	T-Zeker een herkenningspunt, een ontmoetingsplaats voor gelovigen en gelijkgezinden, om te bezinnen en tot rust te komen Herinneringen aan XP, huwelijk, dopen, geboorte+doop, uitvaartvieringen
712	T-Een ontmoetingsplaats:; waar lief en leed kan gedeeld worden, waar we 'samen' kunnen praten over geloof, hoop..., waar we samen een receptie kunnen houden, waar we samen kunnen 'zingen' met de goede akoestiek
713	T-Een ontmoetingsplaats waar we tot rust kunnen komen, nadenken over persoonlijke problemen (thuis gaat dat soms moeilijk), waar we kunnen bidden en hulp vragen aan God, Maria, overleden personen
714	T-De kerk wordt dan een oase van rust, ondanks de mensen om je heen. De Theresiavieringen waren een verdieping qua teksten, nood aan een echte babbel!!
801	S-Een plek voor de geloofsgemeenschap
802	S-Dit modern gebouw kan in de toekomst op verschillende vlakken gebruikt worden
803	S-Een plek om tot rust te komen, om te onthaasten, en dat hebben we zo nodig in deze gejaagde tijd
804	S-Hier kan je nadenken over wat de waarde in je leven is.
805	S-Een plek om te verdiepen

806	S-'t Savio is een gemeenschapsplaats voor iedereen
807	S-Een warme kerk, een thuisgevoel, een stemmige ontmoetingsplaats, een hartverwarmende plek, een hartverwarmende gemeenschap
808	S-Hier wordt samen geleefd en samen gebeden
809	S-Een aangename, aanmoedigende sfeer, met veel mensen die zich inzetten
810	S-Religie is geen rationele materie. Het aantal mensen die die beleeft mag geen criterium zijn.
811	S-Een rustplaats, een ontmoetingsplaats
812	S-Een kans tot engagement
813	S-Een plek waar onze kinderen kennis kunnen maken met het geloof en gemeenschapsgevoel
814	S-Een gevoel dat je tot een gemeenschap behoort, veel ontmoetingskansen
815	S-Een ontmoetingsplek, de enige in de omgeving
816	S-Een plek om te komen tot nadenken en bidden, een ontmoetingsplaats die aanzet tot gebed en reflectie
817	S-Door de moderne architectuur is de kerk geschikt voor open en hedendaagse vieringen
818	S-Belangrijke plaats
819	S-Inspiratie tot samenwerking
820	S-Stilteplaats
821	S-Sterk gemeenschapsleven
822	S-De kerk verankert onze eigenheid als 'Savio-parochie'
823	S-Een oriëntatiepunt voor bezoekers
824	S-Een ontmoetingsplaats waar we in de geest van Don Bosco geïnspireerd worden om met jongeren te werken
825	S-Een plek waar we samenkomen om vreugde en verdriet te delen, ook met mensen van buiten onze parochie
826	S-Een plek waar men kan groeien in geloven, door gebed en samen vieren, door het geloof van anderen
827	S-Wekelijks bijeenkomst, 'Geef elkaar de vrede'
828	S-Een plek waar men zichzelf kan zijn
829	S-Een kerk met heel verzorgde vieringen, heel onthaland, heel open, heel maatschappij betrokken, veel verdieping en gerichtheid op anderen
830	S-Heel centraal gelegen op het kruispunt van D, GB, SMB en SUK
830	S-We voelen ons hier welkom, er is aandacht voor jong en oud

831	S-Ik kom hier enkel om te bidden en mensen tegen te komen met dezelfde gedachten. Ik hoef daarnaast niets.
901	G-Twee priesters uit de parochie: Robert Papaert, gewijd in de kerk, en Guy Van Belle, gewijd in Zuldert
902	G-Via de kerk leer ik mensen kennen, hun persoonlijke geschiedenis en familiebanden, hun vreugde en pijn. Er groeit een mooie menselijke verbondenheid
903	G-De kerk en de pastorij zijn voor mij heel reële ontmoetingsplaatsen, de belangrijkste en meest frequente in deze kleine gemeenschap
904	G-De klokken die luiden geven me een goed gevoel, een soort vertrouwen in het ritme van het leven
905	G-De kerk en de pastorij zijn ontmoetingsplekken, een plek waar mensen de hele week naar trachten om nog eens bekenden en minder bekenden te zien en te spreken.
906	G-Als de kerk er niet meer zou zijn, zou Pede imploderen en een spookdorp worden, waar niemand elkaar nog kent en iedereen bang wordt van elkaar.
907	G-Gebouw ten dienste van de eredienst
908	G-De klokken dienen niet alleen om ons wakker te maken, maar ook als aankondiging van de diensten en gebeurtenissen
909	G-Ontmoetingsplaats, gemeenschappelijke verzamelplaats
910	G-De Kerk als (onbewust) gevoel van vertrouwen, vertrouwelikheden, geborgenheid
911	G-De pastorij: vriendschap, medeleven, ontmoetingsplaats voor velen
912	G-In de kerk ontmoet ik mensen die vanuit ongeveer dezelfde levensvisie leven, met geloofsgenoten, en waarmee het wel en wee van het leven kan gedeeld worden
913	G-Herkenningspunt voor wandelaars, ook voor niet-gelovigen
914	G-Toeristische bezienswaardigheden in de buurt
915	G-De kerk: ontmoeting en gemeenschap vormen, rust en bezinning
916	G-In de kerk is ook het gemeenschapsaspect belangrijk, de kerk en al wat er rond hangt stimuleert mensen om zich te engageren voor de gemeenschap
917	G-De kerk en de pastorij zijn een ontmoetingsplaats voor gelijkgestemden, om zijn geloof te verspreiden en elkaar te begrijpen. Ontmoeten van mensen is verrijkend, bemoedigend.
918	G-Plaats voor speciale gelegenheden (doop, plechtige communie, trouw, begravenis)
919	G-Een ontmoetingsplaats waar iedereen een hartelijk welkom krijgt, waar gemeenschap vormen vanzelf gaat en waar je je thuis voelt
920	G-De kerk is de plaats waar ik spiritueel voedsel vind. Ik heb dat nodig.
921	G-Een baken voor mijn geloof
923	G-Dankzij de kerk leerden we vlug veel mensen kennen toen we naar hier verhuisden

6.5 HET KERKENBELEIDSPLAN IN DE PERS

HLN

DILBEEK 25/10/2016 - 03n13

Inwoners mogen meedenken over herbestemming kerken

Het gemeentebestuur wil leegstaande kerken een nieuwe invulling geven. Inwoners mogen zelf ook voorstellen aanbrenen. Dilbeek telt heel wat parochies, en dus ook heel wat kerken. Maar vele hebben nauwelijks nog een functie. Om ze in de toekomst toch te kunnen gebruiken, werkt de gemeente aan een 'kerkenplan'. "Momenteel verzamelen we informatie over het aantal kerken, de staat van die gebouwen en het aantal kerkgangers", zegt schepen van Gebouwen Jef Vanderoot (CD&V). "Eens we die inventaris afgewerkt hebben, trekken we naar de inwoners. Tijdens verschillende infomomenten kunnen zij hun visie geven op de toekomst van de kerken. Ook het bisdom en alle parochiepriesters zullen gecontacteerd worden. Of er ook kerken zullen verdwijnen? Daar kunnen we ons nu nog niet over uitspreken."

Welke nieuwe invullingen dan mogelijk zijn? In Vlaanderen hebben je al heel wat opvallende voorbeelden, zoals een fitnesscentrum, een museum of een bibliotheek. Voor de Dilbeekse kerken zijn er evenwel nog geen concrete ideeën. "We zullen de inwoners wel wat inspiratie geven, maar het is nog te vroeg om plannen voor de kerken uit te werken. Eerst de nodige informatie verzamelen, dan pas een geschikte herbestemming zoeken", besluit Vanderoot. (MEN)

Hoor jij in deze lijst? [Klik hier](#). Volledig scherm

Het Nieuwsblad

Gemeente zoekt nieuwe bestemming voor aantal kerken en pastorijen

Persinfo

Dilbeek beraadt zich over toekomst kerken

Kerken, parochie, westrand

DILBEEK

Op 18/10/2016 om 14:17

Gepubliceerd door: Joost Van Liefveringhe

Kerken zijn beeldbepalend, geven structuur aan een dorpskern en vormen mee de skyline van het landschap. Feit is dat het aantal kerkgangers sterk terugloopt en dat de vraag naar de toekomst van onze kerken zich opdringt. In Dilbeek organiseren ze in dat kader een infomoment over de toekomst van de kerken.

In Vlaanderen is men een pastorie- en parochiekerkenplan aan het opstellen voor de verschillende parochies waarin een toekomstvisie wordt uitgewerkt. Ook in Dilbeek is een werkgroep van de gemeente in overleg met de deken, de parochiepriesters en het centraal kerkbestuur begonnen met het opstellen van een kerkenplan. Dit plan is ondergeschikt aan het pastoraal plan dat de toekomstvisie op pastoraal vlak uittekent.

De gemeente nodigt graag iedereen uit op een infomoment op maandag 24 oktober om 20 uur.

Op de agenda staan de stand van zaken en het verdere verloop van het pastorie- en parochiekerkenplan en de mogelijkheden voor toekomstig gebruik aan de hand van voorbeelden in binnen- en buitenland.

6.6 SITUERING DILBEEK

oppervlakte	41,2 km ²
aantal inwoners	42.083 inwoners (20.219 mannen en 21.864 vrouwen) op 31/12/2016
deelgemeenten	Dilbeek – Groot-Bijgaarden – Itterbeek – Schepdaal – Sint-Martens-Bodegem – Sint-Ulriks-Kapelle
toeristische regio	Groene Gordel – Pajottenland Zennevallei
bereikbaarheid	E40 Brussel-Oostende (afrit Ternat) Ring rond Brussel, afritten 11 (Groot-Bijgaarden), 12 en 13 (Dilbeek centrum) en 14 (richting Itterbeek) N8 Steenweg Brussel-Ninove N9 Steenweg Brussel-Aalst
monumenten en landschappen	Kasteel de Viron en bijgebouwen met kasteelpark en Sint-Alenatoren De Wolfspuiten – 90ha beschermd natuurgebied met 335 plantensoorten, 76 vogelsoorten, 37 soorten slakken en 16 soorten zoogdieren Watermolen en aanhorigheden Trammuseum Schepdaal – voormalig tramstation met tramstelplaats Kasteel La Motte Kasteel Groot-Bijgaarden – ‘Pelgrims de Bigard’ en omliggende tuinen en vestigingen Sint-Wivina abdij en ommuring Neerhof – 13 ^{de} eeuwse hoeve – nu kinderboerderij Huisje Mostinckx Kerk Sint –Anna-Pede
cultuur – bedrijven – restaurant	Cultuurcentrum Dilbeek – Westrand – cultuurcentrum met bovenregionale functie Redactie kwaliteitskrant De Standaard Michel – Groot-Bijgaarden (1 ster Michelin – 15 Gault Millau) De Kapblok – Dilbeek (14 Gault Millau) Floralia Brussels – Groot-Bijgaarden WaerWæters – ‘grootste wellnesscomplex Benelux’ (7/7, 6000 m ²) Puratos NV – Wereldwijde producent van ingrediënten voor brood- en banketbakkers, chocolatiers en cateringbedrijven Vlassenroot NV – staal voor kranen en bruggen (Groot-Bijgaarden) Valentino Chocolatiers – erkende streekproducent
bieren	Geuze Girardin – Sint-Ulriks-Kapelle Brouwerij Angerik – Dilbeek Geuze Timmermans – Itterbeek
nabijheid	Grote Markt Brussel: 7 km Zuidstation Brussel: 7 km Luchthaven Zaventem: 22 km Voetbalstadion RSC Anderlecht: 4 km Atomium Brussel – Heizelpaleiscomplex: 9 km Gent: 50 km Antwerpen: 50 km Namen: 60 km Charleroi: 50 km
kunstenaren – beroemdheden	Muzikant: Jacques Brel (woning) Rockgroep: Black Box Revelation – Oscar and The Wolf Voetballer: Paul Van Himst, Sven Kums Veldrijder: Jürgen Roelandts Kunstschilder Jean Brusselmans (woonde en overleed in Dilbeek) Musicus : Wieland en Sigiswald Kuijken (geboorteplek)
verbroedering	Dalton – USA staat Georgia Obervellach – Oostenrijk Franschhoek – Zuid-Afrika

6.7 BIBLIOGRAFIE VAN CULTUURHISTORISCHE BESCHRIJVINGEN

COSYN A. 1910: Grand-Bigard. Notice descriptive, Publication de Touring-Club de Belgique, Brussel, 54-55.

Inventaris onroerend erfgoed. 2017 (online), <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>.

ROMEYNS G. 1981: Het grafmonument voor Pierre Vander Beken in de kerk van Sint-Martens-Bodegem, Brabantse Folklore, 232, 321-333.

ROMEYNS G. 1983: De Sint-Martinuskerk te Bodegem, Bijdrage tot de Geschiedenis van Sint-Martens-Bodegem, 3, Sint-Martens-Bodegem.

THIBAUT DE MAISIERES M. 1930: L'église d'Itterbeek. Etude archéologique, Bulletin de la Société royale d'Archéologie de Bruxelles, Brussel, 112-123.

VERBESSELT J. 1967: Dilbeek, Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw, deel VI, Tussen Zenne en Dender V, Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Vlaams-Brabant, Pittem, 258-303.

WALRAVENS P. 1970: Sint-Ulriks-Kapelle vroeger en nu (vervolg), Eigen Heem, 1, 5, 130-139.

WAUTERS A. 1971 (heruitgave van 1855): Histoire des environs de Bruxelles, Description historique des localités qui formaient autrefois l'Ammanie de cette ville, deel 2, Brussel, 9-14.

Deel 2

Pastorieplan

PASTORIEPLAN

1. Inleiding

De situatie waarbij in elke parochie een pastoor woonde die enkel die parochie bediende, behoort al langer tot het verleden. In Dilbeek zijn vandaag 2 pastoors en de deken verantwoordelijk voor totaal 10 parochies. De vraag stelt zich bijgevolg wat nu moet gebeuren met de pastorieën.

Tijdens het volledige traject dat geleid heeft tot de goedkeuring van het kerkenbeleidsplan door de gemeenteraad van 27 juni 2017, werd bij de verschillende actoren gepeild naar hun visie op de toekomst van de Dilbeekse pastorieën. Alle input werd verwerkt in een ontwerp van pastorieplan, dat verder werd uitgewerkt met een vertegenwoordiger van het vicariaat en de 3 priesters.

We overlopen eerst per parochie de historiek, de beschrijving en het huidig gebruik. Nadien bespreken we het eredienstendecreet en de betrokken partijen. Aan het einde van dit document is er een overzichtstabel opgenomen met de genomen opties per parochie.

2. Overzicht pastorieën

2.1 PASTORIE VAN DE SINT-AMBROSIUSKERK

Historiek

Pastorie uit de tweede helft van de 19de eeuw gelegen ten oosten van de Sint-Ambrosiuskerk aan het Marktplein. De hoger gelegen voortuin wordt afgesloten door een lage bakstenen muur met hierop een uitgewerkt ijzeren hekken uit het interbellum. De achtertuin is beboomd en aan het Marktplein afgesloten met een bakstenen ommuring en aan de Kasteelstraat met een haag.

De pastorie werd volgens de kadastrale leggers en een gedenksteen in de achtergevel gebouwd in 1868 en kadastraal geregistreerd in 1871 als een "reconstruction total" van een oude pastorie op hetzelfde perceel. Uit een brief van architect E. Van Der Auwera (Brussel) aan de Koninklijke Commissie voor Monumenten blijkt dat het eerste ontwerp werd afgekeurd, onder andere omdat het ontwerp volgens de commissie niet paste bij de religieuze functie van het gebouw. Uit dit schrijven bleek ook de noodzaak voor het bouwen van een nieuwe pastorie, omdat de oude pastorie niet meer bewoonbaar was. De nieuwbouw werd gefinancierd door het nalatenschap van ridder Zénon de Viron. In 1938 werd er een bouwaanvraag ingediend voor de sloop van de afsluitingsmuur voor de pastorie en het plaatsen van een ijzeren hekken in de plaats (de hoge bakstenen muur is nog zichtbaar op oude foto's). In 1947 gaf de Koninklijke Commissie voor Momenten en Landschappen toelating voor het herstel van de geleden oorlogsschade.

De voormalige pastorie zou volgens een tekening uit 1644 een L-vormig gebouw geweest zijn. In een eerste fase in 1699 waren er reparaties aan het dak, vond in 1767 vond er een grote restauratie plaats onder de leiding van architect Egidius Culp. In 1783 volgden nog reparaties en in 1868 wordt het gebouw gesloopt wegens niet meer bewoonbaar. Rond 1990, onderging de pastorie een ingrijpende aanpassing: op oude foto's uit begin 20ste eeuw is het gebouw nog zichtbaar met twee bouwlagen. Het gebouw werd toen met één bouwlaag verlaagd.

Beschrijving

Onderkelderd bakstenen dubbelhuis met een hardstenen plint op een verhoogde begane grond van vijf traveeën en één bouwlaag onder een leien schilddak. Links en rechts aanbouw van één travee onder een lager schilddak. Centrale deurrisaliet met puntgeveltje en hardstenen kordon. Getoogde muuropeningen met omlijstingen in blauwe gesinterde baksteen en hardstenen lekdrempels. In het puntgeveltje zit een rondboogvormig raam. Dubbele deur met een vlakke hardstenen omlijsting. Het schrijnwerk en de kroonlijst werden vernieuwd. Linkerzijgevel met een gedichte centrale deur. Sobere achtergevel met twee boven elkaar ingemetste marmeren gedenkstenen. De onderste gedenkplaat verwijst naar de bouw van de pastorie: "proprlls sUMptlbus/ eCCLeslae/ aeDirIcAta./ Past. P.J. BIERMANS/ Burg. E. VERHEYDEN/ Archit. E. VAN-DER-AUWERA/ Cond. L.Z. PETRE." Het chronogram geeft de bouwdatum 1868 weer. De tweede gedenkplaat verwijst naar de restauratie volgens het chronogram in 1978: "InnlXe totaLlter/ restaUrata/ proprlls sUMptlbus/ ECCLeslae DILbeChensIs/ PAST J. BROES/ PRAES R. VANDENDAMME/ ARCH. L. DE SMEDT/ COND. J. GENNE.".

Huidig gebruik

Geaffecteerde pastorie bewoond door de residerende pastoor.

2.2 PASTORIE VAN DE SINT-GERTRUDISKERK

Historiek

Al voor de 19de eeuw was er een pastorie aanwezig. Hierover is geen historische informatie terug te vinden. De pastorie die we nu kennen is een 19de-eeuwse neotraditionele pastorie, gelegen ten noordoosten van de kerk in een hoger gelegen ommuurde tuin. Het gebouw werd geregistreerd op het kadaster in 1897 als een "reconstruction total" van een ouder gebouw. Met de heropbouw van de kapel kwam er begin 19de eeuw ook een nieuw woonhuis voor de kapelaan. Uit een oude foto blijkt dat het bouwwerk op straatniveau stond en nog niet was opgehoogd. Het omvatte drie traveeën met een lagere aanbouw in het westen. De woning is toegankelijk via een poortje tussen twee hardstenen pijlers in de ommuring van de tuin en een hardstenen trap. Achter de ommuurde achtertuin ligt de voormalige meisjesschool.

In 1907 werd een nieuwe pastorie gebouwd die meer statisch was in neotraditionele stijl. Dit gebouw was gelegen ten noordoosten van de kerk in een hoger gelegen ommuurde tuin.

Beschrijving

Onderkelderde baksteenbouw op bakstenen plint met natuurstenen afboording. Gecombineerde lijst- en trapgevel, vier traveeën en twee bouwlagen onder afgeknot schilddak. Links recentere éénlaagse aanbouw van twee traveeën onder zadeldak. Gedrukte mijterboogvormige muuropeningen, op het gelijkvloers beluikt. Omlopende bakstenen boogfries. Voorheen imitatie van speklagen door voegwerk in een andere kleur. Uitspringend inkomportaal bekroond met een hardstenen kruis. De westzijgevel is bekleed met kunstleien. Vernieuwd schrijnwerk, uitgezonderd de deur met bovenlicht. Interieur met bewaarde vloeren en schrijnwerk.

Huidig gebruik

De pastorie wordt niet meer bewoond, maar wel gebruikt voor volgende activiteiten: de pluswerking (gebruikt vooral de eerste verdieping), catechesewerking van de federatie (vooral vergaderingen), vergaderruimte voor centraal kerkbestuur, de eigen kerkfabriek, de federatieploeg, de liturgische werkgroep, de eigen parochieploeg, de catechesewerking, secretariaat parochieploeg, kerkfabriek en comité van het tijdelijke, ontmoetingsruimte voor de kerkgangers na de zondagviering van 9.30 u (koffie op de pastorie), andere activiteiten: soep op de stoep, koffiestop, pannenkoekennamiddag op O.L.H.Hemelvaart en de jaarlijkse bedanking van onze vrijwilligers. In de kelder beschikt elke vereniging die gebruik maakt van de pastorie over een kleine afgeschermd opslagruimte.

Pastorie van de Sint-Ambrosiuskerk

Pastorie van de Sint-Gertrudiskerk

2.3 PASTORIE VAN DE SINT-MARTINUSKERK

Historiek

De 18de-eeuwse pastorie, gelegen ten zuidoosten van de kerk, heeft een omhaagde voortuin toegankelijk via een rondboogpoortje onder pannen zadeldakje en een grote achterliggende ommuurde tuin met boomgaard en sinds kort ook een wijngaard. Op de hoek met de Sint-Martinusstraat staat een eenvoudig bijgebouw met garage. In 2017 werd deze garage verbouwd tot een vergaderruimte door de kerkfabriek. De pastorie is sinds 1981 beschermd als monument en is gelegen in het beschermde dorpsgezicht van Sint-Martens-Bodegem (datum besluiten 23/10/1981).

Bij een decanale visitatie in 1593 stelde de deken vast dat de pastorie afgebrand was. Deze werd in 1592 in brand gestoken door Franse troepen. Het zal tot in 1627 duren vooraleer de pastorie terug werd opgebouwd. Bij de aanstelling van pastoor De Turck in 1750 verkeerde het gebouw in zeer slechte toestand. Hij richtte zich tot het kapittel van Mechelen, dat verantwoordelijk was voor het onderhoud van het gebouw, met de vraag een nieuwe pastorie te bouwen. Deze weigerde, maar werd verplicht een "behoorlijk Pastoreel huys" te bouwen. De pastorie zou gebouwd zijn in 1754. De huidige gebouwen waren reeds aanwezig op het primitief kadaster (1830) en in 1942 en 1981 werden kleine vergrotingen (kleine aanbouwsels onder plat dak) opgetekend bij het kadaster.

Beschrijving

Bakstenen breedhuis van twee bouwlagen en vier ongelijke traveeën onder geknikt pannen zadeldak en kroonlijst op houten modillons, geflankeerd door latere aanbouwsels van één travee onder lesse-naarsdak. Bepleisterde gevel met schijnvoegen en bakstenen plint. Rechthoekige, op het gelijkvloers beluikte, muuropeningen met hardstenen dorpels; deels bewaard schrijnwerk. Lage segmentboogvormige deur in een rechthoekige hardstenen omlijsting met sluitsteen en steenhoudersmerk dat gebruikt werd op het einde van de 17de en in de 18de eeuw.

Gelijkaardige gecementeerde achtergevel met een steekboogvormige deur met bovenlicht en houten tussendorpel ingeschreven in een rechthoekige hardstenen omlijsting met sluitsteen, imposten en waterlijst.

Interieur met eenvoudige stucwerk plafonds en een zwart-witte tegelvloer in de hal. Het houten schrijnwerk van de deuren en de trap werd gerecupereerd en is mogelijk afkomstig van de oude pastorie.

Eenvoudig deels witgeschilderd bakstenen bijgebouw op de hoek met de Sint-Martinusstraat onder geknikt pannen zadeldak en met rechthoekige muuropeningen.

Huidig gebruik

De pastorie is niet bewoond, maar wordt gebruikt als parochiesecretariaat.

2.4 PASTORIE VAN DE SINT-PIETERSKERK

Historiek

De historiek van de pastorie is beperkt beschreven in de archieven. Dit maakt een uitgebreide reconstructie natuurlijk moeilijker. Zo zijn over de ligging van de oudste pastorie geen exacte gegevens voorhanden. Er kan gesteld worden dat de pastorie reeds voor 1728 op het huidige perceel aanwezig moet geweest zijn. Dit blijkt uit het dagboek van pastoor Joannes Franciscus Wauters die stelt dat de voormalige pastorie door brand werd getroffen op 17 april 1728. Ondanks de brand bleef deze pastorie in gebruik tot 1792 wanneer deze hersteld en vergroot werd voor 5000 gulden. In deze kosten zat ook het opmetsen van een muur aan de straat inbegrepen. Op de kaart van Ferraris (1770-1778) wordt de oude pastorie met boomgaard afgebeeld als een rechthoekig volume evenwijdig met de straat. De uitbreiding waarover in 1792 sprake is, wordt duidelijk op de kaart van de Atlas der Buurtwegen van 1841: haaks op het bestaande volume werd een nieuw rechthoekig volume (een bijgebouw) toegevoegd. Uit oud fotomateriaal blijkt de gevel oorspronkelijk van een witte afwerkingslaag te zijn voorzien. Een tweede uitbreiding wordt geregistreerd op het kadaster in 1912. De achtergevel wordt daarbij uitgebreid in noordelijke richting.

Beschrijving

Het pastoriegebouw van vijf traveeën heeft twee bouwlagen onder een zadeldak op pannen. De gecementeerde gevel op hardstenen plint is opengewerkt door rechthoekige vensters met hardstenen dorpels en bekroond met een houten kroonlijst. Het middenrisaliet is opengewerkt met een dubbele deur met bovenlicht in een rechthoekige geblokte hardstenen omlijsting en bekroond met een kroonlijst. Het risaliet is bekroond met een houten dakvenster met een kruis in de top. Tegen de hoofdgevel ten oosten is er een garagebox met achteraan een deur die uitgeeft op de tuin. De beboomde en deels ommuurde tuin wordt toegankelijk gesteld via een poortje naast de garage. Hier bevindt zich een hardsteen met opschrift: "Tegen alle/ servitude/ Geheel eigendom/ Kerk 1927".

De achtergevel heeft dezelfde opbouw als de voorgevel. De achterdeur is voorzien van een natuurstenen omlijsting met steekboogvormig bovenlicht, sluitsteen en imposten. De deur is bekroond met een vooruitstekende geprofileerde kroonlijst. De vensters op het gelijkvloers zijn hier voorzien van traliewerk.

Het interieur is vrij gaaf bewaard gebleven met een centrale hal met wit en zwarte natuurstenen tegelvloer en uitgewerkte eikenhouten trappaal met vaasbekroning en bladmotief. Het bovenlicht van de achterdeur kent het opschrift "oost west thuis best". Ook de schouwen zijn bewaard gebleven: een marmeren, een houten en een schouw met geglazuurde tegels. Ook het schrijnwerk van de deuren is nog origineel.

Huidig gebruik

Tot 31 december 2017 loopt het huurcontract met Memisa. Memisa huurt van de gemeente Dilbeek 70% van het gebouw. De overige 30% wordt gebruikt voor pastorale doeleinden door het federatiesecretariaat en de kerkfabriek St.-Pieter Itterbeek.

2.5 PASTORIE VAN DE SINT-RUMOLDUSKERK

Historiek

Ten noordoosten van het huidige kerkgebouw stond een pastorie uit ca. 1794. In 1852 werd er op de kerkraad melding gemaakt van de slechte staat waarin deze pastorie zich bevond en besloot men de oude pastorie te verkopen om een deel van de kosten voor een nieuwe pastorie te dekken. De nieuwe pastorie werd volgens de literatuur gebouwd in 1856 en geregistreerd op het kadaster in 1862 (volgens de bijhorende leggers zou de pastorie gebouwd zijn in 1858). Mogelijks was de architect van de pastorie provinciaal architect Spaak. Hij maakte immers het bestek op voor bouw van de nieuwe pastorie. De garage naast de pastorie werd in 1961 gebouwd. In 1970 werd tenslotte een deel van de tuin langs de Mollekesweg afgestaan voor de bouw van jeugdlokalen.

Beschrijving

Onderkelderde baksteenbouw op een licht verhoogde begane grond van vijf traveeën en twee bouwlagen onder een schilddak (natuurleien). Links een aanbouw van twee traveeën en één bouwlaag onder half schilddak op leien en rechts een latere dubbele garage. Lijstgevel met strakke symmetrische ordonnantie, fries met natuurstenen steigergaten en een houten kroonlijst. Rechthoekige vensters met blauwe hardstenen dorpels en strekse bakstenen ontlastingsboogjes (idem voor de aanbouw links). Getraliede keldervensters met een blauwe hardstenen omlijsting. Rechthoekige deur in een geriemde blauwe hardstenen omlijsting met klassiek hoofdstel. Vernieuwd schrijnwerk. Gelijkaardige achtergevel.

In het interieur bleven de houten vloeren, eenvoudige stucwerkplafonds met rozetten, marmeren schouwen en het binnenschrijnwerk met onder andere deuren met een imitatieschildering bewaard.

Voortuin aan de straatzijde afgezet met een bakstenen muur en de hoger gelegen (ten opzichte van de straat) beboomde achtertuin wordt ondersteund door een natuurstenen muur. De achtertuin is ook omhaagd aan de straatzijde. Oorspronkelijk was de voortuin toegankelijk via een ijzeren hekken tussen twee pijlers en was er op de lagere tuinmuur een ijzeren hekken aanwezig (zichtbaar op oude foto's).

Huidig gebruik

De pastorie is niet bewoond door de reside-rende pastoor, maar doet dienst als vergaderlokaal voor catechese en naschoolse opvang. Vervolgens doet zij ook dienst als vergaderlokaal voor de lokale Katholieke verenigingen.

2.6 PASTORIE VAN DE SINT-THERESIAKERK

Historiek

Dubbelhuis uit de jaren 1920, oorspronkelijk met twee bouwlagen en drie traveeën onder zadeldak. Bakstenen lijstgevel met gecementeerde banden. Intussen werden verbouwingen gedaan. Aan de pastorie is door de gemeente een gebouw bijgevoegd als uitbreiding van de chirolokalen.

Beschrijving

Onderkelderd, bakstenen breedhuis van vijf traveeën en twee bouwlagen onder mansardedak met nok parallel aan de straat. Werd vermoedelijk opgetrokken samen met de bouw van de voorlopige kerk in 1925. Baksteenbouw op breukstenen plint. Eenvoudige lijstgevel met dubbelhuisopstand gemarkeerd door rechthoekige spaarvelden. Rechthoekige vensters met hardstenen dorpels en vernieuwd schrijnwerk. Rechthoekige deur in vlakke bakstenen omlijsting. De witte PVC-bekleding van het mansarde-dak en de dakkapellen werden in een latere fase toegevoegd.

Huidig gebruik

De pastorie wordt gebruikt als jeugdlokalen voor de Chiro. Het gebouw is nog steeds geaffecteerd als 'pastorie', terwijl in de feiten dat niet meer het geval is.

2.7 PASTORIE VAN DE HEILIGE FAMILIEKERK

Historiek

De pastorie werd in 1937 gebouwd op kosten van pastoor August Nols op grond van de kerkfabriek naar ontwerp van Jozef Viérin (1872 - 1949). De pastorie is gelegen op hetzelfde omhaagd en bebouwd driehoekig perceel als de Heilige Familiekerk. Op de voordeur na werd de oorspronkelijke houten buitenschrijnwerkerij in 2012 vervangen door witte PVC-ramen met dubbele beglazing.

Beschrijving

Bakstenen gebouw in de vorm van een Grieks kruis met vier puntgevels onder gekruist pannen zanddak. Rondboogvormige muuropeningen met keramiektegels als lekdrempels en verdiepte deuropening; bewaard schrijnwerk. Merkwaardige grote schoorsteen. Boven de toegangsdeur keramieken reliëf van Onze-Lieve-Vrouw.

Huidig gebruik

De pastorie is nog geaffecteerd, maar wordt momenteel verhuurd door de kerkfabriek aan een parochiaan.

2.8 PASTORIE VAN DE SINT-DOMINICUS SAVIOKERK

Historiek

Het Saviocentrum is een vierkantig bouwblok gelegen achter de Dominiek Saviokerk. Op de locatie waar nu het parochiecentrum staat stond toen nog de begin 20ste-eeuwse tribune van de paardenkoers van Dilbeek, de "S.A. Hippodrome de Dilbeek". De gronden van de kerk en er rond werden in 1965 verkocht aan de vzw Werk van Don Bosco, die er later de kerk en het parochiecentrum oprichtte.

Beschrijving

Het bouwblok is opgedeeld in twee delen van elkaar gescheiden door een gang. Ten westen een rechthoekige bakstenen blok van twee bouwlagen onder schilddak en ten oosten een U-vormig blok van twee bouwlagen onder schilddak. Ingesloten in deze blok een bouwblok van één bouwlaag onder plat dak. De pastorie ligt in de U-vormige blok, in een been van de U. De woonst strekt zich uit over drie traveeën. De woonst is toegankelijk via een dubbele deur in de eerste travee. De gevel wordt opengewerkt door eenvoudige rechthoekige vensters onder gestrekte rollaag en hardstenen plint.

Huidig gebruik

De pastorie wordt nu bewoond door pastoor Adelin Verkerken.

2.9 PASTORIE VAN DE SINT-EGIDIUSKERK

Historiek

De oorspronkelijke pastorie zou op deze plaats gebouwd zijn in 1780 (Verbesselt en du Jaquier) op dezelfde plaats als de huidige pastorie. In de plint van de huidige pastorie is er een gevelsteen met "A° 1780", dit jaartal verwijst mogelijk naar de bouw van de oude pastorie. Deze pastorie werd verwoest door bombardementen in 1945. In 1947 stelde de gemeente architect A. Balcaen (Wemmel) aan voor het ontwerp van een nieuwe pastorie en een eerste ontwerp werd in 1950 overgemaakt aan de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen. In 1952 werd een nieuwe pastorie gebouwd naar plannen van architect A. Balcaen en H. Sneider (Brussel) en in 1953 waren de werken voltooid. De afbraak van de oude pastorie werd pas in 1953 op het kadaster geregistreerd en in 1955 werd de nieuwe pastorie ingetekend. In 2015-2016 werd tijdens een restauratie dubbele beglazing geplaatst en werden de loden waterpijpen vervangen. De pastorie is deel van de bescherming als cultuurhistorisch landschap Kasteel van Groot-Bijgaarden met omgeving sinds 20-10-1947.

Beschrijving

Breedhuis op L-vormige plattegrond, opgetrokken uit bak- en zandsteen, vier traveeën en twee bouwlagen op hoge zandstenen plint met afzaat onder overkragend leien schilddak met getrapte dakvensters. Gebruik van zandstenen voor traditionele elementen als omlijstingen, speklagen en hoekblokken. Kruiskozijnen en kloosterkozijnen op de gelijkvloerse verdieping en bolkozijnen en rechthoekige vensters op de eerste verdieping. Rondboogvormige deuromlijsting van zandsteen met imposten en waterlijst met gestrekte uiteinden; bolkozijn als bovenlicht. In de afsluitingsmuur aan de straat is er rechts een verhoging met niskapel van gesinterde baksteen met de Zwarte Madonna van Halle.

Huidig gebruik

Geaffecteerde pastorie bewoond door de deken.

Pastorie van de Sint-Egidiuskerk

Pastorie van de Sint-Ulrikskerk

2.10 PASTORIE VAN DE SINT-ULRIKSKERK

Historiek

Neotraditionele pastorie uit het laatste kwart van de 19de eeuw gelegen tegenover het westportaal van de kerk. Alleenstaand achterin gelegen dubbelhuis in een tuin met lage bakstenen ommuring afgedekt met betonplaat langs de zijde van de Kerkstraat. Een hogere ommuring deels van betonnen platen langs het pad naar en aan de Lumbeekstraat. De pastorie maakt deel uit van het beschermde dorpsgezicht (datum besluit: 16/10/1980).

Gebouwd ter vervanging van een reeds op de Ferrariskaart (circa 1770-1778) en het primitief kadaster (circa 1823) aangeduid L-vormig pand op hetzelfde perceel. Waarschijnlijk was dit de oude pastorie, omdat het volgens de leggers van de Vandermaelenkaart (circa 1834-1835) eigendom was van de gemeente, net als de kerk en het omliggende kerkhof. De Schinckel dateert de bouw van de oude pastorie in 1742. Ook Walravens beschrijft dit L-vormige pand als pastorie en volgens hem zou de nieuwe pastorie gebouwd zijn in 1875. In 1888 werd de totale reconstructie geregistreerd op het kadaster. Volgens het rapport van Monumentenwacht Vlaams-Brabant (2006) bevindt zich in het archief van de Kerkfabriek in de pastorie een situatieschets van de pastorie die gesigeneerd is door Gustave Hansotte (1827-1886), provinciaal architect, hij is mogelijk ook de ontwerper van de pastorie. De Sint-Ulriks-pastorie is beschermd als stads- of dorpsgezicht sinds 16 oktober 1980.

Beschrijving

Vrij eenvoudige, onderkelderde baksteenbouw met enkele neotraditionele reminiscenties en beperkt gebruik van natuursteen, onder andere in de plint.

Breedhuis met licht verhoogde begane grond van drie traveeën en twee bouwlagen onder een leien zadeldak tussen zijtrapgevels (zeven treden + topstuk). Lijstgevel met dubbelhuisopstand gemarkeerd door een inkomrisaliet met puntgevel op schouderstukken, afgelijnd met hardsteen en bekroond met een hardstenen kruis. In de puntgevel zit een spitsboogvormige gevelnis met beeld van Sint-Jozef met Kind en zijn drie sierankers verwerkt. Eenvoudige rechthoekige vensters met lateien en lekdrempels van hardsteen, in rechthoekige spaarvelden afgelijnd door een overhoekse baksteenfries die werd doorgetrokken over het middenrisaliet. Hardstenen puilijst tussen de eerste en tweede bouwlaag. Bewaard schrijnwerk en verdwenen luiken. Zijgevels met klimmende overhoekse baksteenfries. Rechts lagere aanbouw van één travee en één bouwlaag met gewijzigde muuropening.

Volgens het rapport van Monumentenwacht Vlaanderen (2006) zijn er in het interieur nog tapijtimitaties aanwezig op de houten vloer van de eerste verdieping en zijn er nog schouwen in neostijl van blauwe hardsteen en van Carara marmer bewaard gebleven.

Huidig gebruik

Dit is een geaffecteerde pastorie die niet bewoond wordt door onze parochiepriester E.H. Adelin Verkerken, noch door iemand anders.

Ze wordt wel gebruikt door/voor: de Kapelse verenigingen: vergaderruimte voor kerkfabriek, parochieploeg, ziekenzorg; wekelijkse repetitie van het koor, de vormselcatechese, na-kerkelijke evenementen: b.v. Soep op de stoep, Koffiestop, recepties na de middernachtmis en hoogmis met Kerstmis, na de eerste en plechtige communie, de archieven van de kerkfabriek en de parochieploeg, de parochiepermanentie, het parochiesecretariaat, het onthaal in de parochie, tijdelijke stockage van inzamel-spullen voor het goede doel en een "weggeefkast" van KVLV.

3 Naar een toekomstvisie

Dit pastorieplan is een instrument om te bepalen wat er in de toekomst met de pastorieën van Dilbeek zal gebeuren. Er werd vastgelegd welke pastorieën behouden blijven en welke kunnen gedesaffecteerd worden. Er is daarbij rekening gehouden met de verplichtingen voor de gemeente ten aanzien van de kerkfabrieken en de bedienaars van de erediensten.

De huidige en toekomstige wettelijke en decretale bepalingen inzake bestemming en beheer van pastorieën blijven en zullen onverminderd gelden. Volgens de bestaande wetgeving (decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten, gewijzigd bij decreet van 6 juli 2012) wordt:

In **parochies zonder residerende pastoor** een ruimte ter beschikking gesteld door de gemeente waar de gelovigen kunnen ontvangen worden, waar de kerkraad kan vergaderen en waar het archief van de kerkfabriek kan bewaard worden of moet er een secretariaatsvergoeding betaald worden waarmee de kerkfabriek een lokaal kan huren en inrichten.

In **parochies met residerende pastoor** of kerkbedenaar door de gemeente voor die persoon een pastorie ter beschikking gesteld of indien niet voorhanden een vervangende ambtswoning of indien niet voorhanden een vervangende vergoeding.

3.1 Betrokken partijen en pastorieën

Het pastorieplan is een overeenkomst tussen de **gemeente Dilbeek**, vertegenwoordigd door Willy Segers, burgemeester en Marianne Vanden Houte gemeentesecretaris, enerzijds,

en anderzijds :

- het **Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen**, vertegenwoordigd door Werner Van Laer, Vicariaal verantwoordelijke voor het Tijdelijke,
- het **aartsbisdom Mechelen-Brussel**, vertegenwoordigd door Patrick du Bois, Bisschoppelijk afgevaardigde voor het Tijdelijke,
- het **Centraal Kerkbestuur Dilbeek**, vertegenwoordigd door Vincent Geers, voorzitter, en Pol Desaeger, secretaris,
- **kerkfabriek Sint-Ambrosius, Dilbeek**, vertegenwoordigd door Stefaan Van de Winkel, voorzitter, en Willem Penning, secretaris,
- **kerkfabriek Sint-Egidius, Groot-Bijgaarden**, vertegenwoordigd door Hans Vanden Driessche, voorzitter, en Erik Roggen, secretaris,
- **kerkfabriek H. Familie, Groot-Bijgaarden**, vertegenwoordigd door Francis Luyten, voorzitter, en Luc Wuyts, secretaris,
- **kerkfabriek Sint-Gertrudis, Schepdaal**, vertegenwoordigd door Hilda Stoop, voorzitter, en Freddy Banck, secretaris,
- **kerkfabriek Sint-Martinus, Sint- Martens Bodegem**, vertegenwoordigd door Pol Desaeger, voorzitter, en Luc Bruyneel, secretaris,
- **kerkfabriek Sint-Pieter, Itterbeek**, vertegenwoordigd door Christiane Van Rijne, voorzitter, en Freddy De Canck, secretaris,

- **kerkfabriek Sint-Rumoldus**, Schepdaal, vertegenwoordigd door Geert Straetmans, voorzitter, en Etienne Gielen, secretaris,
- **kerkfabriek H. Dom. Savio, Dilbeek**, vertegenwoordigd door Erik Van Grimbergen, voorzitter, en Kristina Marissens, secretaris,
- **kerkfabriek Sint-Theresia, Dilbeek**, vertegenwoordigd door Trees Van Cauteren, voorzitter, en Johan Van Linthoudt, secretaris,
- **kerkfabriek Sint-Ulrik, Sint-Ulriks-Kapelle**, vertegenwoordigd door Roland Wellemans, voorzitter, en Hilde Van Trappen, secretaris,
- de **pastorale eindverantwoordelijken voor de parochies** op het grondgebied van de gemeente Dilbeek: Marc Boulanger, deken; Luc Cauwenbergh, federatiepastoor; Adelin Verkerken, pastoor

Op het moment van de goedkeuring van dit pastorieplan is vastgesteld dat de pastorieën die zich op het grondgebied van de gemeente bevinden:

- het statuut van 'pastorie bij bestemming' hebben
- dat voor geen van deze pastorieën tot op heden desaffectatie werd aangevraagd
- in bezit zijn van de vermelde eigenaars
- en aangewend worden zoals hieronder vermeld:
 - de pastorie van **Sint-Ambrosius**, eigendom van Kerkfabriek Sint- Ambrosius, en bewoond door E.H Luc Cauwenbergh;
Ligging: Marktplein 9 te 1700 Dilbeek – 1e afdeling sectie D nr. 147 b
 - de pastorie van **Sint-Egidius**, eigendom van Gemeente Dilbeek, en bewoond door E.H. Marc Boulanger; Ligging: I. Van Beverenstraat 1 te 1702 Groot-Bijgaarden - 4e afdeling sectie C nr. 209 f
 - de pastorie van **Heilige Familie**, eigendom van Kerkfabriek H. Familie, en verhuurd aan een parochiaan;
Ligging: Cryptelaan 1 te 1702 Groot-Bijgaarden- 4e afdeling sectie A nr. 131 d2
 - de pastorie van **Sint-Gertrudis**, eigendom van Kerkfabriek Sint-Gertrudis, niet meer bewoond maar gebruikt voor allerhande pastorale activiteiten;
Ligging: Isabellastraat 37 te 1703 Schepdaal - 6e afdeling sectie E nr. 240 c
 - de pastorie van **Sint-Martinus**, eigendom van Kerkfabriek Sint- Martinus, en niet meer bewoond maar gebruikt als parochie secretariaat;
Ligging: Processiestraat 3 te 1700 Sint-Martens-Bodegem- 7e afdeling sectie B nr. 337 g
 - de pastorie van **Sint-Pieter**, eigendom van Gemeente Dilbeek, en tijdelijk nog 70% verhuurd aan ngo. Memisa, 30% gebruikt voor pastorale doeleinden;
Ligging: Kerkstraat 60 te 1701 Itterbeek - 5e afdeling sectie B nr. 90 e
 - de pastorie van **Sint-Rumoldus**, eigendom van Kerkfabriek Sint- Rumoldus, en niet meer bewoond maar gebruikt voor allerhande pastorale activiteiten;
Ligging: E. Eylenboschstraat 8 te 1703 Schepdaal - 6e afdeling sectie A nr. 121 g
 - de pastorie van **Heilige Dominicus Savio**, eigendom van Don Bosco (erfpacht aan VZW Savio), en bewoont door E.H. Adelin Verkerken;
Ligging Stationsstraat 275 te 1700 Dilbeek – 1e afdeling sectie A nr. 52 s2
 - de pastorie van **Sint-Theresia**, eigendom van VPW Gewest Asse, en niet meer bewoond maar gebruikt als jeugdlokaal voor Chiro;
Ligging: H. Theresialaan 75 te 1700 Dilbeek -- 2e afdeling sectie F nr. 244 d2
 - de pastorie van **Sint-Ulrik**, eigendom van Kerkfabriek Sint- Ulrik, en niet meer bewoond maar gebruikt voor allerhande pastorale activiteiten;
Ligging: Kerkstraat 35 te 1700 Sint-Ulriks-Kapelle - 3e afdeling sectie A nr. 243 b

3.2 Pastorieplan

Overleg werd gepleegd tussen alle betrokken kerkelijke en openbare instanties en dientengevolge wordt onderling overeengekomen wat volgt :

- De pastorieën van de parochies **Sint-Ambrosius, Sint-Egidius, Sint-Gertrudis en Heilige Dominicus Savio** zullen – ongeacht of deze al dan niet fungeren als woonst voor de residerende pastoor of kerkbedienaar – hun **statuut van geaffecteerde pastorieën (pastorie door bestemming) blijvend behouden** en aldus ook kunnen gebruikt worden. Partijen erkennen uitdrukkelijk de aard van deze pastorie als gebouw van de eredienst.
- De pastorieën van de parochies **Sint-Pieter en Sint-Ulrik** zullen – ongeacht of deze al dan niet fungeren als woonst voor de residerende pastoor of kerkbedienaar – **hun statuut van geaffecteerde pastorieën (pastorie door bestemming) voor een gedeelte blijvend behouden** en aldus ook kunnen gebruikt worden. Voor deze pastorieën wordt een herbestemming in ruimte onderzocht. Partijen erkennen uitdrukkelijk de aard van deze pastorie als gebouw van de eredienst dat gedeeltelijk wordt gebruikt voor de eredienst.
- De pastorieën van de parochies **Sint-Theresia, H. Familie, Sint-Rumoldus en Sint-Martinus** worden niet meer bewoond door een kerkbedienaar, of meer algemeen voor een door het federale ministerie van justitie erkende parochieverantwoordelijke en dit sinds een periode van minstens 6 maanden. De kerkelijke overheid heeft bevestigd dat in de nabije toekomst ook geen residerende pastoor, kerkbedienaar of door het ministerie van justitie erkende parochieverantwoordelijke zal worden benoemd, waardoor de **desaffectatie van de betrokken pastorieën bij het aartsbisdom Mechelen-Brussel wordt aangevraagd**.

3.3 Samenvatting

Deelgemeente (en wijk)	Pastorie	Toekomstvisie
Pastorale zone Dilbeek		
Dilbeek	Parochie Sint-Ambrosius	Geaffecteerde pastorie blijft behouden
Schepdaal, Sint-Gertrudis-Pede	Parochie Sint-Gertrudis	Geaffecteerde pastorie blijft behouden
Sint-Martens-Bodegem	Parochie Sint-Martinus	Desaffectatie
Itterbeek	Parochie Sint-Pieter	Geaffecteerde pastorie voor een gedeelte behouden
Schepdaal	Parochie Sint-Rumoldus	Desaffectatie
Dilbeek, Kaudenaardewijk	Parochiekerk Sint-Theresia van het Kind Jezus	Desaffectatie
Pastorale zone Groot-Bijgaarden - Zellik		
Groot-Bijgaarden, Heilige Familiewijk	Parochie Heilige Familie	Desaffectatie
Dilbeek	Parochie Sint-Dominicus Savio	Geaffecteerde pastorie blijft behouden
Groot-Bijgaarden	Parochie Sint-Egidius	Geaffecteerde pastorie blijft behouden
Sint-Ulriks-Kapelle	Parochie Sint-Ulrik	Geaffecteerde pastorie voor een gedeelte behouden

4 Besluit

Met dit pastorieplan krijgt de gemeente, gelet op haar financieringsverplichting, zekerheid over het toekomstig gebruik van de huidige pastorieën en kan er planmatig gewerkt worden. Het ontwerp van pastorieplan werd goedgekeurd door het centraal kerkbestuur en de 10 kerkfabrieken, de gemeenteraad op 17 oktober 2017. Op het moment van druk is het pastorieplan reeds principieel goedgekeurd door het aartsbisdom Mechelen-Brussel en ligt het nog ter ondertekening bij de bisschop.

